శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీపరాశరమహర్షిప్రణీతే శ్రీవిష్ణుపురాణే

॥ ప్రథమోంఽశః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

విషయసూచీ

1	ప్రథమోఽధ్యాయః	**3**
2	ద్వితీయోఽధ్యాయః	**7**
3	తృతీయోఽధ్యాయః	**15**
4	చతుర్థోఽధ్యాయః	**18**
5	పంచమోఽధ్యాయః	**25**
6	షష్ఠోఽధ్యాయః	**32**
7	సప్తమోఽధ్యాయః	**37**
8	అష్టమోఽధ్యాయః	**42**
9	నవమోఽధ్యాయః	**46**
10	దశమోఽధ్యాయః	**61**
11	ఏకాదశోఽధ్యాయః	**64**
12	ద్వాదశోఽధ్యాయః	**71**
13	త్రయోదశోఽధ్యాయః	**82**
14	చతుర్దశోఽధ్యాయః	**92**
15	పంచదశోఽధ్యాయః	**98**
16	షోడశోఽధ్యాయః	**115**
17	సప్తదశోఽధ్యాయః	**117**
18	అష్టాదశోఽధ్యాయః	**129**
19	ఏకోనవింశోఽధ్యాయః	**135**

20 వింశోఽధ్యాయః **145**

21 ఏకవింశోఽధ్యాయః **150**

22 ద్వావింశోఽధ్యాయః **155**

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే ప్రథమోఽధ్యాయః ॥

నారాయణం నమస్కృత్య నరం చైవ నరోత్తమం।
దేవీం సరస్వతీం వ్యాసం తతో జయముదీరయేత్ ॥

శ్రీసూత ఉవాచ

ఓం పరాశరం మునివరం కృతపౌర్వాహ్నికక్రియం।
మైత్రేయః పరిపప్రచ్ఛ ప్రణిపత్యాభివాద్య చ ॥ **1** ॥ 1

త్వత్తో హి వేదాధ్యయనమధీతమఖిలం గురో।
ధర్మశాస్త్రాణి సర్వాణి తథాంగాని యథాక్రమం ॥ **2** ॥ 2

త్వత్ప్రసాదాన్మునిశ్రేష్ఠ మామన్యే నాకృతశ్రమం।
వక్ష్యంతి సర్వశాస్త్రేషు ప్రాయశో యేఽపి విద్విషః ॥ **3** ॥ 3

సోఽహమిచ్ఛామి ధర్మజ్ఞ శ్రోతుం త్వత్తో యథా జగత్।
బభూవ భూయశ్చ యథా మహాభాగ భవిష్యతి ॥ **4** ॥ 4

యన్మయం చ జగద్బ్రహ్మన్యతశ్చైతచ్చరాచరం।
లీనమాసీద్యథా యత్ర లయమేష్యతి యత్ర చ ॥ **5** ॥ 5

యత్ప్రమాణాని భూతాని దేవాదీనాం చ సంభవం।
సముద్రపర్వతానాం చ సంస్థానం చ యథా భువః ॥ **6** ॥ 6

సూర్యాదీనాం చ సంస్థానం ప్రమాణం మునిసత్తమ।
దేవాదీనాం తథా వంశాన్మనూన్మన్వంతరాణి చ ॥ **7** ॥ 7

కల్పాన్ కల్పవిభాగాంశ్చ చాతుర్యుగవికల్పితాన్ ।
కల్పాంతస్య స్వరూపం చ యుగధర్మాంశ్చ కృత్స్నశః ॥ **8** ॥ 8

దేవర్షిపార్థివానాం చ చరితం యన్మహామునే ।
వేదశాఖాప్రణయనం యథావద్వ్యాసకర్తృకం ॥ **9** ॥ 9

ధర్మాంశ్చ బ్రాహ్మణాదీనాం తథా చాశ్రమవాసినాం ।
శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహం సర్వం త్వత్తో వాసిష్ఠనందన ॥ **10** ॥ 10

బ్రహ్మన్ప్రసాదప్రవణం కురుష్వ మయి మానసం ।
యేనాహమేతజ్జానీయాం త్వత్ప్రసాదాన్మహామునే ॥ **11** ॥ 11

శ్రీపరాశర ఉవాచ

సాధు మైత్రేయ ధర్మజ్ఞ స్మారితోఽస్మి పురాతనం ।
పితుః పితా మే భగవాన్ వసిష్ఠో యదువాచ హ ॥ **12** ॥ 12

విశ్వామిత్రప్రయుక్తేన రక్షసా భక్షితః పురా ।
శ్రుతస్తాతస్తతః క్రోధో మైత్రేయాభూన్మమాతులః ॥ **13** ॥ 13

తతోఽహం రక్షసాం సత్రం వినాశాయ సమారభం ।
భస్మీభూతాశ్చ శతశస్తస్మిన్సత్రే నిశాచరాః ॥ **14** ॥ 14

తతః సంక్షీయమాణేషు తేషు రక్షస్స్వశేషతః ।
మామువాచ మహాభాగో వసిష్ఠో మత్పితామహః ॥ **15** ॥ 15

అలమత్యంతకోపేన తాత మన్యుమిమం జహి ।
రాక్షసా నాపరాధ్యంతి పితుస్తే విహితం హి తత్ ॥ **16** ॥ 16

మూఢానామేవ భవతి క్రోధో జ్ఞానవతాం కుతః ।
హన్యతే తాత కః కేన యతః స్వకృతభుక్పుమాన్ ॥ **17** ॥ 17

సంచితస్యాపి మహతా వత్స క్లేశేన మానవైః।
యశసస్తపసశ్చైవ క్రోధో నాశకరః పరః ॥ **18** ॥ 18

స్వర్గాపవర్గవ్యాసేధకారణం పరమర్షయః।
వర్జయంతి సదా క్రోధం తాత మా తద్వశో భవ ॥ **19** ॥ 19

అలం నిశాచరైర్దగ్ధైర్దీనైరనపకారిభిః।
సత్రం తే విరమత్వేతల్లక్ష్మమాసారా హి సాధవః ॥ **20** ॥ 20

ఏవం తాతేన తేనాహమనునీతో మహాత్మనా।
ఉపసంహృతవాన్సత్రం సద్యస్తద్వాక్యగౌరవాత్ ॥ **21** ॥ 21

తతః ప్రీతః స భగవాన్వసిష్ఠో మునిసత్తమః।
సంప్రాప్తశ్చ తదా తత్ర పులస్త్యో బ్రహ్మణః సుతః ॥ **22** ॥ 22

పితామహేన దత్తార్ఘ్యః కృతాసనపరిగ్రహః।
మామువాచ మహాభాగో మైత్రేయ పులహాగ్రజః ॥ **23** ॥ 23

పులస్త్య ఉవాచ

వైరే మహతి యద్వాక్యాద్గురోరద్యాశ్రితా క్షమా।
త్వయా తస్మాత్సమస్తాని భవాంచ్ఛాస్త్రాణి వేత్స్యతి ॥ **24** ॥ 24

సంతతేర్న మమోచ్ఛేదః క్రుద్ధేనాపి యతః కృతః।
త్వయా తస్మాన్మహాభాగ దదామ్యన్యం మహావరం ॥ **25** ॥ 25

పురాణసంహితాకర్తా భవాన్వత్స భవిష్యతి।
దేవతాపారమార్థ్యం చ యథావద్వేత్స్యతే భవాన్ ॥ **26** ॥ 26

ప్రవృత్తే చ నివృత్తే చ కర్మణ్యస్తమలా మతిః।
మత్ప్రసాదాదసందిగ్ధా తవ వత్స భవిష్యతి ॥ **27** ॥ 27

తతశ్చ ప్రాహ భగవాన్వసిష్ఠో మే పితామహః।
పులస్త్యేన యదుక్తం తే సర్వమేతద్భవిష్యతి ॥ **28** ॥ 28

ఇతి పూర్వం వసిష్ఠేన పులస్త్యేన చ ధీమతా।
యదుక్తం తత్స్మృతిం యాతి త్వత్ప్రశ్నాదఖిలం మమ ॥ **29** ॥ 29

సోఽహం వదామ్యశేషం తే మైత్రేయ పరిపృచ్ఛతే।
పురాణసంహితాం సమ్యక్ తాం నిబోధ యథాతథం ॥ **30** ॥ 30

విష్ణోః సకాశాదుద్భూతం జగత్తత్రైవ చ స్థితం।
స్థితిసంయమకర్తాఽసౌ జగతోఽస్య జగచ్చ సః ॥ **31** ॥ 31

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే ప్రథమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

అవికారాయ శుద్ధాయ నిత్యాయ పరమాత్మనే।
సదైకరూపరూపాయ విష్ణవే సర్వజిష్ణవే ॥ **1** ॥ 32

నమో హిరణ్యగర్భాయ హరయే శంకరాయ చ।
వాసుదేవాయ తారాయ సర్గస్థిత్యంతకారిణే ॥ **2** ॥ 33

ఏకానేకస్వరూపాయ స్థూలసూక్ష్మాత్మనే నమః।
అవ్యక్తవ్యక్తరూపాయ విష్ణవే ముక్తిహేతవే ॥ **3** ॥ 34

సర్గస్థితివినాశానాం జగతో యో జగన్మయః।
మూలభూతో నమస్తస్మై విష్ణవే పరమాత్మనే ॥ **4** ॥ 35

ఆధారభూతం విశ్వస్యాప్యణీయాంసమణీయసాం।
ప్రణమ్య సర్వభూతస్థమచ్యుతం పురుషోత్తమం ॥ **5** ॥ 36

జ్ఞానస్వరూపమత్యంతనిర్మలం పరమార్థతః।
తమేవార్థస్వరూపేణ భ్రాంతిదర్శనతః స్థితం ॥ **6** ॥ 37

విష్ణుం గ్రసిష్ణుం విశ్వస్య స్థితౌ సర్గే తథా ప్రభుం।
ప్రణమ్య జగతామీశమజమక్షయమవ్యయం ॥ **7** ॥ 38

కథయామి యథాపూర్వం దక్షాద్యైర్మునిసత్తమైః।
పృష్టః ప్రోవాచ భగవానబ్జయోనిః పితామహః ॥ **8** ॥ 39

తైశ్చోక్తం పురుకుత్సాయ భూభుజే నర్మదాతటే।
సారస్వతాయ తేనాపి మహ్యం సారస్వతేన చ ॥ **9** ॥ 40

పరః పరాణాం పరమః పరమాత్మాత్మసంస్థితః।
రూపవర్ణాదినిర్దేశవిశేషణవివర్జితః ॥ **10** ॥ 41

అపక్షయవినాశాభ్యాం పరిణామర్ధిజన్మభిః।
వర్జితః శక్యతే వక్తుం యః సదాస్తీతి కేవలం ॥ **11** ॥ 42

సర్వత్రాసౌ సమస్తం చ వసత్యత్రేతి వై యతః।
తతః స వాసుదేవేతి విద్వద్భిః పరిపఠ్యతే ॥ **12** ॥ 43

తద్బ్రహ్మ పరమం నిత్యమజమక్షయమవ్యయం।
ఏకస్వరూపం తు సదా హేయాభావాచ్చ నిర్మలం ॥ **13** ॥ 44

తదేవ సర్వమేవైతద్వ్యక్తావ్యక్తస్వరూపవత్।
తథా పురుషరూపేణ కాలరూపేణ చ స్థితం ॥ **14** ॥ 45

పరస్య బ్రహ్మణో రూపం పురుషః ప్రథమం ద్విజ।
వ్యక్తావ్యక్తే తథైవాన్యే రూపే కాలస్తథా పరం ॥ **15** ॥ 46

ప్రధానపురుషవ్యక్తకాలానాం పరమం హి యత్।
పశ్యంతి సూరయః శుద్ధం తద్విష్ణోః పరమం పదం ॥ **16** ॥ 47

ప్రధానపురుషవ్యక్తకాలాస్తు ప్రవిభాగశః।
రూపాణి స్థితిసర్గాంతవ్యక్తిసద్భావహేతవః ॥ **17** ॥ 48

వ్యక్తం విష్ణుస్తథావ్యక్తం పురుషః కాల ఏవ చ।
క్రీడతో బాలకస్యేవ చేష్టాం తస్య నిశామయ ॥ **18** ॥ 49

అవ్యక్తం కారణం యత్తత్ప్రధానమృషిసత్తమైః।
ప్రోచ్యతే ప్రకృతిః సూక్ష్మా నిత్యం సదసదాత్మకం ॥ **19** ॥ 50

అక్షయ్యం నాన్యదాధారమమేయమజరం ధ్రువం।
శబ్దస్పర్శవిహీనం తద్రూపాదిభిరసంహితం ॥ **20** ॥ 51

త్రిగుణం తజ్జగద్యోనిరనాదిప్రభవాప్యయం।
తేనాగ్రే సర్వమేవాసీద్వ్యాప్తం వై ప్రలయాదను ॥ **21** ॥ 52

వేదవాదవిదో విద్వన్నియతా బ్రహ్మవాదినః।
పఠంతి చైతమేవార్థం ప్రధానప్రతిపాదకం ॥ **22** ॥ 53

నాహో న రాత్రిర్న నభో న భూమి -
ర్నాసీత్తమోజ్యోతిరభూచ్చ నాన్యత్।
శ్రోత్రాదిబుద్ధ్యానుపలభ్యమేకం
ప్రాధానికం బ్రహ్మ పుమాంస్తదాసీత్ ॥ **23** ॥ 54

విష్ణోః స్వరూపాత్పరతో హి తే ద్వే
రూపే ప్రధానం పురుషశ్చ విప్ర।
తస్యైవ తేఽన్యేన ధృతే వియుక్తే
రూపాంతరం తద్ద్విజ కాలసంజ్ఞం ॥ **24** ॥ 55

ప్రకృతౌ సంస్థితం వ్యక్తమతీతప్రలయే తు యత్।
తస్మాత్ప్రాకృతసంజ్ఞోఽయముచ్యతే ప్రతిసంచరః ॥ **25** ॥ 56

అనాదిర్భగవాన్కాలో నాంతోఽస్య ద్విజ విద్యతే।
అవ్యుచ్ఛిన్నాస్తతస్త్వేతే సర్గస్థిత్యంతసంయమాః ॥ **26** ॥ 57

గుణసామ్యే తతస్తస్మిన్పృథక్పుంసి వ్యవస్థితే।
కాలస్వరూపం తద్విష్ణోర్మైత్రేయ పరివర్తతే ॥ **27** ॥ 58

తతస్తు తత్పరం బ్రహ్మ పరమాత్మా జగన్మయః।
సర్వగః సర్వభూతేశః సర్వాత్మా పరమేశ్వరః ॥ **28** ॥ 59

ప్రధానపురుషౌ చాపి ప్రవిశ్యాత్మేచ్ఛయా హరిః।
క్షోభయామాస సంప్రాప్తే సర్గకాలే వ్యయావ్యయౌ ॥ **29** ॥ 60

యథా సన్నిధిమాత్రేణ గంధః క్షోభాయ జాయతే।
మనసో నోపకర్తృత్వాత్తథాఽసౌ పరమేశ్వరః ॥ **30** ॥ 61

స ఏవ క్షోభకో బ్రహ్మన్ క్షోభ్యశ్చ పురుషోత్తమః।
స సంకోచవికాసాభ్యాం ప్రధానత్వేఽపి చ స్థితః ॥ **31** ॥ 62

వికాసాణుస్వరూపైశ్చ బ్రహ్మరూపాదిభిస్తథా।
వ్యక్తస్వరూపశ్చ తథా విష్ణుః సర్వేశ్వరేశ్వరః ॥ **32** ॥ 63

గుణసామ్యాత్తతస్తస్మాత్క్షేత్రజ్ఞాధిష్ఠితాన్మునే।
గుణవ్యంజనసంభూతిః సర్గకాలే ద్విజోత్తమ ॥ **33** ॥ 64

ప్రధానతత్త్వముద్భూతం మహాంతం తత్సమావృణోత్।
సాత్త్వికో రాజసశ్చైవ తామసశ్చ త్రిధా మహాన్ ॥ **34** ॥ 65

ప్రధానతత్త్వేన సమం త్వచా బీజమివావృతం।
వైకారికస్తైజసశ్చ భూతాదిశ్చైవ తామసః ॥ **35** ॥ 66

త్రివిధోఽయమహంకారో మహత్తత్త్వాదజాయత।
భూతేంద్రియాణాం హేతుస్స త్రిగుణత్వాన్మహామునే।
యథా ప్రధానేన మహాన్మహతా స తథావృతః ॥ **36** ॥ 67

భూతాదిస్తు వికుర్వాణః శబ్దతన్మాత్రకం తతః।
ససర్జ శబ్దతన్మాత్రాదాకాశం శబ్దలక్షణం ॥ **37** ॥ 68

శబ్దమాత్రం తథాకాశం భూతాదిః స సమావృణోత్।
ఆకాశస్తు వికుర్వాణః స్పర్శమాత్రం ససర్జ హ ॥ **38** ॥ 69

బలవానభవద్వాయుస్తస్య స్పర్శో గుణో మతః।
ఆకాశం శబ్దమాత్రం తు స్పర్శమాత్రం సమావృణోత్ ॥ **39** ॥ 70

తతో వాయుర్వికుర్వాణో రూపమాత్రం ససర్జ హ।
జ్యోతిరుత్పద్యతే వాయోస్తద్రూపగుణముచ్యతే ॥ **40** ॥ 71

స్పర్శమాత్రం తు వై వాయూ రూపమాత్రం సమావృణోత్।
జ్యోతిశ్చాపి వికుర్వాణం రసమాత్రం ససర్జ హ ॥ **41** ॥ 72

సంభవంతి తతోఽంభాంసి రసాధారాణి తాని చ।
రసమాత్రాణి చాంభాంసి రూపమాత్రం సమావృణోత్ ॥ **42** ॥ 73

వికుర్వాణాని చాంభాంసి గంధమాత్రం ససర్జిరే।
సంఘాతో జాయతే తస్మాత్తస్య గంధో గుణో మతః ॥ **43** ॥ 74

తస్మింస్తస్మింస్తు తన్మాత్రం తేన తన్మాత్రతా స్మృతా ॥ **44** ॥ 75

తన్మాత్రాణ్యవిశేషాణి అవిశేషాస్తతో హి తే ॥ **45** ॥ 76

న శాంతా నాపి ఘోరాస్తే న మూఢాశ్చావిశేషిణః।
భూతతన్మాత్రసర్గోఽయమహంకారాత్తు తామసాత్ ॥ **46** ॥ 77

తైజసానీంద్రియాణ్యాహుర్దేవా వైకారికా దశ।
ఏకాదశం మనశ్చాత్ర దేవా వైకారికాః స్మృతాః ॥ **47** ॥ 78

త్వక్ చక్షుర్నాసికా జిహ్వా శ్రోత్రమత్ర చ పంచమం।
శబ్దాదీనామవాప్త్యర్థం బుద్ధియుక్తాని వై ద్విజ ॥ **48** ॥ 79

పాయూపస్థా కరౌ పాదౌ వాక్ చ మైత్రేయ పంచమీ।
విసర్గశిల్పగత్యుక్తి కర్మ తేషాం చ కథ్యతే ॥ **49** ॥ 80

ఆకాశవాయుతేజాంసి సలిలం పృథివీ తథా ।
శబ్దాదిభిర్గుణైర్బ్రహ్మన్సంయుక్తాన్యుత్తరోత్తరైః ॥ **50** ॥ 81

శాంతా ఘోరాశ్చ మూఢాశ్చ విశేషాస్తేన తే స్మృతాః ॥ **51** ॥ 82

నానావీర్యాః పృథగ్భూతాస్తతస్తే సంహతిం వినా ।
నాశక్నువన్ప్రజాః స్రష్టుమసమాగమ్య కృత్స్నశః ॥ **52** ॥ 83

సమేత్యాన్యోన్యసంయోగం పరస్పరసమాశ్రయాః ।
ఏకసంఘాతలక్ష్యాశ్చ సంప్రాప్యైక్యమశేషతః ॥ **53** ॥ 84

పురుషాధిష్ఠితత్వాచ్చ ప్రధానానుగ్రహేణ చ ।
మహదాద్యా విశేషాంతా హ్యండముత్పాదయంతి తే ॥ **54** ॥ 85

తత్క్రమేణ వివృద్ధం సజ్జలబుద్బుదవత్సమం ।
భూతేభ్యోఽండం మహాబుద్ధే మహత్తదుదకేశయం ।
ప్రాకృతం బ్రహ్మరూపస్య విష్ణోః స్థానమనుత్తమం ॥ **55** ॥ 86

తత్రావ్యక్తస్వరూపోఽసౌ వ్యక్తరూపో జగత్పతిః ।
విష్ణుర్బ్రహ్మస్వరూపేణ స్వయమేవ వ్యవస్థితః ॥ **56** ॥ 87

మేరురుల్బమభూత్తస్య జరాయుశ్చ మహీధరాః ।
గర్భోదకం సముద్రాశ్చ తస్యాసన్సుమహాత్మనః ॥ **57** ॥ 88

సాద్రిద్వీపసముద్రాశ్చ సజ్యోతిర్లోకసంగ్రహాః ।
తస్మిన్నండేఽభవద్విప్ర సదేవాసురమానుషః ॥ **58** ॥ 89

వారివహ్న్యనిలాకాశైస్తతో భూతాదినా బహిః ।
వృతం దశగుణైరండం భూతాదిర్మహతా తథా ॥ **59** ॥ 90

అవ్యక్తేనావృతో బ్రహ్మంస్తైః సర్వైః సహితో మహాన్ ।
ఏభిరావరణైరండం సప్తభిః ప్రాకృతైర్వృతం ।
నారికేలఫలస్యాంతర్బీజం బాహ్యదలైరివ ॥ **60** ॥ 91

జుషన్ రజో గుణం తత్ర స్వయం విశ్వేశ్వరో హరిః ।
బ్రహ్మా భూత్వాస్య జగతో విసృష్టా సంప్రవర్తతే ॥ **61** ॥ 92

సృష్టం చ పాత్యనుయుగం యావత్కల్పవికల్పనా ।
సత్త్వభృద్భగవాన్విష్ణురప్రమేయపరాక్రమః ॥ **62** ॥ 93

తమోద్రేకీ చ కల్పాంతే రుద్రరూపీ జనార్దనః ।
మైత్రేయాఖిలభూతాని భక్షయత్యతిదారుణః ॥ **63** ॥ 94

భక్షయిత్వా చ భూతాని జగత్యేకార్ణవీకృతే ।
నాగపర్యంకశయనే శేతే చ పరమేశ్వరః ॥ **64** ॥ 95

ప్రబుద్ధశ్చ పునః సృష్టిం కరోతి బ్రహ్మరూపధృక్ ॥ **65** ॥ 96

సృష్టిస్థిత్యంతకరణీం బ్రహ్మావిష్ణుశివాత్మికాం ।
స సంజ్ఞాం యాతి భగవానేక ఏవ జనార్దనః ॥ **66** ॥ 97

స్రష్టా సృజతి చాత్మానం విష్ణుః పాల్యం చ పాతి చ ।
ఉపసంహ్రియతే చాంతే సంహర్తా చ స్వయం ప్రభుః ॥ **67** ॥ 98

పృథివ్యాపస్తథా తేజో వాయురాకాశ ఏవ చ ।
సర్వేంద్రియాంతఃకరణం పురుషాఖ్యం హి యజ్జగత్ ॥ **68** ॥ 99

స ఏవ సర్వభూతాత్మా విశ్వరూపో యతోఽవ్యయః ।
సర్గాదికం తు తస్యైవ భూతస్థముపకారకం ॥ **69** ॥ 100

స ఏవ సృజ్యః స చ సర్గకర్తా
స ఏవ పాత్యత్తి చ పాల్యతే చ ।

బ్రహ్మాద్యవస్థాభిరశేషమూర్తి -
ర్విష్ణుర్వరిష్ఠో వరదో వరేణ్యః ॥ **70** ॥ 101

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే తృతీయోఽధ్యాయః ॥

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

నిర్గుణస్యాప్రమేయస్య శుద్ధస్యాప్యమలాత్మనః।
కథం సర్గాదికర్తృత్వం బ్రహ్మణోఽభ్యుపగమ్యతే ॥ **1** ॥ 102

శ్రీపరాశర ఉవాచ

శక్తయః సర్వభావానామచింత్యజ్ఞానగోచరాః।
యతోఽతో బ్రహ్మణస్తాస్తు సర్గాద్యా భావశక్తయః।
భవంతి తపతాం శ్రేష్ఠ పావకస్య యథోష్ణతా ॥ **2** ॥ 103

తన్నిబోధ యథా సర్గే భగవాన్సంప్రవర్తతే।
నారాయణాఖ్యో భగవాన్బ్రహ్మా లోకపితామహః ॥ **3** ॥ 104

ఉత్పన్నః ప్రోచ్యతే విద్వన్నిత్యమేవోపచారతః ॥ **4** ॥ 105

నిజేన తస్య మానేన ఆయుర్వర్షశతం స్మృతం।
తత్పరాఖ్యం తదర్ద్ధ చ పరార్ద్ధమభిధీయతే ॥ **5** ॥ 106

కాలస్వరూపం విష్ణోశ్చ యన్మయోక్తం తవానఘ।
తేన తస్య నిబోధ త్వం పరిమాణోపపాదనం ॥ **6** ॥ 107

అన్యేషాం చైవ జంతూనాం చరాణామచరాశ్చ యే।
భూభూభృత్సాగరాదీనామశేషాణాం చ సత్తమ ॥ **7** ॥ 108

కాష్ఠా పంచదశాఖ్యాతా నిమేషా మునిసత్తమ।
కాష్ఠా త్రింశత్కలా త్రింశత్కలా మౌహూర్తికో విధిః ॥ **8** ॥ 109

తావత్సంఖ్యైరహోరాత్రం ముహూర్తై ర్మానుషం స్మృతం।
అహోరాత్రాణి తావంతి మాసః పక్షద్వయాత్మకః ॥ **9** ॥ 110

తైః షడ్భిరయనం వర్షం ద్వేఽయనే దక్షిణోత్తరే।
అయనం దక్షిణం రాత్రిర్దేవానాముత్తరం దినం ॥ **10** ॥ 111

దివ్యైర్వర్షసహస్రైస్తు కృతత్రేతాదిసంజ్ఞితం।
చతుర్యుగం ద్వాదశభిస్తద్విభాగం నిబోధ మే ॥ **11** ॥ 112

చత్వారి త్రీణి ద్వ్వే చైకం కృతాదిషు యథాక్రమం।
దివ్యాబ్దానాం సహస్రాణి యుగేష్వాహుః పురావిదః ॥ **12** ॥ 113

తత్ప్రమాణైః శతైః సంధ్యా పూర్వా తత్రాభిధీయతే।
సంధ్యాంశశ్చైవ తత్తుల్యో యుగస్యానంతరో హి సః ॥ **13** ॥ 114

సంధ్యాసంధ్యాంశయోరంతర్యః కాలో మునిసత్తమ।
యుగాఖ్యః స తు విజ్ఞేయః కృతత్రేతాదిసంజ్ఞితః ॥ **14** ॥ 115

కృతం త్రేతా ద్వాపరశ్చ కలిశ్చైవ చతుర్యుగం।
ప్రోచ్యతే తత్సహస్రం చ బ్రహ్మణో దివసం మునే ॥ **15** ॥ 116

బ్రహ్మణో దివసే బ్రహ్మన్మనవస్తు చతుర్దశ।
భవంతి పరిమాణం చ తేషాం కాలకృతం శృణు ॥ **16** ॥ 117

సప్తర్షయః సురాః శక్రో మనుస్తత్సూనవో నృపాః।
ఏకకాలే హి సృజ్యంతే సంప్రియంతే చ పూర్వవత్ ॥ **17** ॥ 118

చతుర్యుగాణాం సంఖ్యాతా సాధికా హ్యేకసప్తతిః।
మన్వంతరం మనోః కాలః సురాదీనాం చ సత్తమ ॥ **18** ॥ 119

అష్టౌ శత సహస్రాణి దివ్యయా సంఖ్యయా స్మృతం।
ద్విపంచాశత్తథాన్యాని సహస్రాణ్యధికాని తు ॥ **19** ॥ 120

త్రింశత్కోట్యస్తు సంపూర్ణాః సంఖ్యాతాః సంఖ్యయా ద్విజ।
సప్తషష్టిస్తథాన్యాని నియుతాని మహామునే ॥ **20** ॥ 121

వింశతిస్తు సహస్రాణి కాలోఽయమధికం వినా।
మన్వంతరస్య సంఖ్యేయం మానుషైర్వత్సరైర్ద్విజ ॥ **21** ॥ 122

చతుర్దశగుణో హ్యేష కాలో బ్రాహ్మమహః స్మృతం।
బ్రాహ్మో నైమిత్తికో నామ తస్యాంతే ప్రతిసంచరః ॥ **22** ॥ 123

తదా హి దహ్యతే సర్వం త్రైలోక్యం భూర్భువాదికం।
జనం ప్రయాంతి తాపార్తా మహర్లోకనివాసినః ॥ **23** ॥ 124

ఏకార్ణవే తు త్రైలోక్యే బ్రహ్మా నారాయణాత్మకః।
భోగిశయ్యాం గతః శేతే త్రైలోక్యగ్రాసబృంహితః ॥ **24** ॥ 125

జనస్థైర్యోగిభిర్దేవశ్చింత్యమానోఽబ్జసంభవః।
తత్ప్రమాణాం హి తాం రాత్రిం తదంతే సృజతే పునః ॥ **25** ॥ 126

ఏవం తు బ్రహ్మణో వర్షమేవం వర్షశతం చ యత్।
శతం హి తస్య వర్షాణాం పరమాయుర్మహాత్మనః ॥ **26** ॥ 127

ఏకమస్య వ్యతీతం తు పరార్ద్ధం బ్రహ్మణోఽనఘ।
తస్యాంతేఽభూన్మహాకల్పః పాద్మ ఇత్యభివిశ్రుతః ॥ **27** ॥ 128

ద్వితీయస్య పరార్ద్ధస్య వర్తమానస్య వై ద్విజ।
వారాహ ఇతి కల్పోఽయం ప్రథమః పరికీర్తితః ॥ **28** ॥ 129

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే తృతీయోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే చతుర్థోఽధ్యాయః ॥

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

బ్రహ్మా నారాయణాఖ్యోఽసౌ కల్పాదౌ భగవాన్యథా ।
ససర్జ సర్వభూతాని తదాచక్ష్వ మహామునే ॥ **1** ॥ 130

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ప్రజాః ససర్జ భగవాన్బ్రహ్మా నారాయణాత్మకః ।
ప్రజాపతిపతిర్దేవో యథా తన్మే నిశామయ ॥ **2** ॥ 131

అతీతకల్పావసానే నిశాసుప్తోత్థితః ప్రభుః ।
సత్త్వోద్రిక్తస్తథా బ్రహ్మా శూన్యం లోకమవైక్షత ॥ **3** ॥ 132

నారాయణః పరోఽచింత్యః పరేషామపి స ప్రభుః ।
బ్రహ్మాస్వరూపీ భగవాననాదిః సర్వసంభవః ॥ **4** ॥ 133

ఇమం చోదాహరంత్యత్ర శ్లోకం నారాయణం ప్రతి ।
బ్రహ్మాస్వరూపిణం దేవం జగతః ప్రభవాప్యయం ॥ **5** ॥ 134

ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా ఆపో వై నరసూనవః ।
అయనం తస్య తాః పూర్వం తేన నారాయణః స్మృతః ॥ **6** ॥ 135

తోయాంతఃస్థాం మహీం జ్ఞాత్వా జగత్యేకార్ణవీకృతే ।
అనుమానాత్తదుద్ధారం కర్తుకామః ప్రజాపతిః ॥ **7** ॥ 136

అకరోత్స్వతనూమన్యాం కల్పాదిషు యథా పురా ।
మత్స్యకూర్మాదికాం తద్వద్వారాహం వపురాస్థితః ॥ **8** ॥ 137

వేదయజ్ఞమయం రూపమశేషజగతః స్థితౌ।
స్థితః స్థిరాత్మా సర్వాత్మా పరమాత్మా ప్రజాపతిః ॥ **9** ॥ 138

జనలోకగతైస్సిద్ధైస్సనకాద్యైరభిష్టుతః।
ప్రవివేశ తదా తోయమాత్మాధారో ధరాధరః ॥ **10** ॥ 139

నిరీక్ష్య తం తదా దేవీ పాతాలతలమాగతం।
తుష్టావ ప్రణతా భూత్వా భక్తినమ్రా వసుంధరా ॥ **11** ॥ 140

పృథివ్యువాచ

నమస్తే పుండరీకాక్ష శంఖచక్రగదాధర।
మాముద్ధరాస్మాదద్య త్వం త్వత్తోఽహం పూర్వముత్థితా ॥ **12** ॥ 141

త్వయాహముద్ధృతా పూర్వం త్వన్మయాహం జనార్దన।
తథాన్యాని చ భూతాని గగనాదీన్యశేషతః ॥ **13** ॥ 142

నమస్తే పరమాత్మాత్మన్పురుషాత్మన్నమోఽస్తు తే।
ప్రధానవ్యక్తభూతాయ కాలభూతాయ తే నమః ॥ **14** ॥ 143

త్వం కర్తా సర్వభూతానాం త్వం పాతా త్వం వినాశకృత్।
సర్గాదిషు ప్రభో బ్రహ్మావిష్ణురుద్రాత్మరూపధృక్ ॥ **15** ॥ 144

సంభక్షయిత్వా సకలం జగత్యేకార్ణవీకృతే।
శేషే త్వమేవ గోవింద చింత్యమానో మనీషిభిః ॥ **16** ॥ 145

భవతో యత్పరం తత్త్వం తన్న జానాతి కశ్చన।
అవతారేషు యద్రూపం తదర్చంతి దివౌకసః ॥ **17** ॥ 146

త్వామారాధ్య పరం బ్రహ్మ యాతా ముక్తిం ముముక్షవః।
వాసుదేవమనారాధ్య కో మోక్షం సమవాప్స్యతి ॥ **18** ॥ 147

యత్కించిన్మనసా గ్రాహ్యం యద్ధ్యాహ్యం చక్షురాదిభిః।
బుద్ధ్యా చ యత్పరిచ్ఛేద్యం తద్రూపమఖిలం తవ ॥ **19** ॥ 148

త్వన్మయాహం త్వదాధారా త్వత్సృష్టా త్వత్సమాశ్రయా।
మాధవీమితి లోకోఽయమభిధత్తే తతో హి మాం ॥ **20** ॥ 149

జయాఖిలజ్ఞానమయ జయ స్థూలమయావ్యయ।
జయాఽనంత జయావ్యక్త జయ వ్యక్తమయ ప్రభో ॥ **21** ॥ 150

పరాపరాత్మన్విశ్వాత్మంజయ యజ్ఞపతేఽనఘ।
త్వం యజ్ఞస్త్వం వషట్కారస్త్వమోంకారస్త్వమగ్నయః ॥ **22** ॥ 151

త్వం వేదాస్త్వం తదంగాని త్వం యజ్ఞపురుషో హరే।
సూర్యాదయో గ్రహాస్తారా నక్షత్రాణ్యఖిలం జగత్ ॥ **23** ॥ 152

మూర్తామూర్తమదృశ్యం చ దృశ్యం చ పురుషోత్తమ।
యచ్చోక్తం యచ్చ నైవోక్తం మయాత్ర పరమేశ్వర।
తత్సర్వం త్వం నమస్తుభ్యం భూయో భూయో నమో నమః ॥ **24** ॥ 153

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఏవం సంస్తూయమానస్తు పృథివ్యా ధరణీధరః।
సామస్వరధ్వనిః శ్రీమాంజగర్జ పరిఘుర్ఘరం ॥ **25** ॥ 154

తతః సముత్క్షిప్య ధరాం స్వదంష్ట్రయా
మహావరాహః స్ఫుటపద్మలోచనః।
రసాతలాదుత్పలపత్రసన్నిభః
సముత్థితో నీల ఇవాచలో మహాన్ ॥ **26** ॥ 155

ఉత్తిష్ఠతా తేన ముఖానిలాహతం
తత్సంభవాంభో జనలోకసంశ్రయాన్।

ప్రక్షాలయామాస హి తాన్మహాద్యుతీన్
సనందనాదీనపకల్మషాన్ మునీన్ ॥ **27** ॥ 156

ప్రయాంతి తోయాని ఖురాగ్రవిక్షత -
రసాతలేఽధః కృతశబ్దసంతతి ।
శ్వాసానిలాస్తాః పరితః ప్రయాంతి
సిద్ధా జనే యే నియతా వసంతి ॥ **28** ॥ 157

ఉత్తిష్ఠతస్తస్య జలార్ద్రకుక్షే -
మహావరాహస్య మహీం విగృహ్య ।
విధున్వతో వేదమయం శరీరం
రోమాంతరస్థా మునయః స్తువంతి ॥ **29** ॥ 158

తం తుష్టువుస్తోషపరీతచేతసో
సనందనాద్యా హ్యతినమ్రకంధరా ।
లోకే జనే యే నివసంతి యోగినః
ధరాధరం ధీరతరోద్ధతేక్షణం ॥ **30** ॥ 159

జయేశ్వరాణాం పరమేశ కేశవ
ప్రభో గదాశంఖధరాసిచక్రధృక్ ।
ప్రసూతినాశస్థితిహేతురీశ్వర -
స్త్వమేవ నాన్యత్పరమం చ యత్పదం ॥ **31** ॥ 160

పాదేషు వేదాస్తవ యూపదంష్ట్ర
దంతేషు యజ్ఞాశ్చితయశ్చ వక్త్రే ।
హుతాశజిహ్వోఽసి తనూరుహాణి
దర్భాః ప్రభో యజ్ఞపుమాంస్త్వమేవ ॥ **32** ॥ 161

విలోచనే రాత్ర్యహనీ మహాత్మన్ -
సర్వాశ్రయం బ్రహ్మ పరం శిరస్తే ।

సూక్తాన్యశేషాణి సటాకలాపో
ఘ్రాణం సమస్తాని హవీంషి దేవ ॥ **33** ॥ 162

స్రుక్తుండ సామస్వరధీరనాద
ప్రాగ్వంశకాయాఖిలసత్రసంధే ।
పూర్తేష్టధర్మశ్రవణోఽసి దేవ
సనాతనాత్మన్భగవన్ప్రసీద ॥ **34** ॥ 163

పదక్రమాక్రాంతభువం భవంత -
మాదిస్థితం చాక్షర విశ్వమూర్తే ।
విశ్వస్య విద్మః పరమేశ్వరోఽసి
ప్రసీద నాథోఽసి పరావరస్య ॥ **35** ॥ 164

దంష్ట్రాగ్రవిన్యస్తమశేషమేతద్ -
భూమండలం నాథ విభావ్యతే తే ।
విగాహతః పద్మవనం విలగ్నం
సరోజినీపత్రమివోఢపంకం ॥ **36** ॥ 165

ద్యావాపృథివ్యోరతులప్రభావ
యదంతరం తద్వపుషా తవైవ ।
వ్యాప్తం జగద్వ్యాప్తిసమర్థదీప్తే
హితాయ విశ్వస్య విభో భవ త్వం ॥ **37** ॥ 166

పరమార్థస్త్వమేవైకో నాన్యోఽస్తి జగతః పతే ।
తవైష మహిమా యేన వ్యాప్తమేతచ్చరాచరం ॥ **38** ॥ 167

యదేతద్ దృశ్యతే మూర్త్తమేతజ్జ్ఞానాత్మనస్తవ ।
భ్రాంతిజ్ఞానేన పశ్యంతి జగద్రూపమయోగినః ॥ **39** ॥ 168

జ్ఞానస్వరూపమఖిలం జగదేతదబుద్ధయః।
అర్థస్వరూపం పశ్యంతో భ్రామ్యంతే మోహసంప్లవే ॥ **40** ॥ 169

యే తు జ్ఞానవిదః శుద్ధచేతసస్తేఽఖిలం జగత్।
జ్ఞానాత్మకం ప్రపశ్యంతి త్వద్రూపం పరమేశ్వర ॥ **41** ॥ 170

ప్రసీద సర్వ సర్వాత్మన్వాసాయ జగతామిమాం।
ఉద్ధరోర్వీమమేయాత్మంఛన్నో దేహ్యబ్జలోచన ॥ **42** ॥ 171

సత్త్వోద్రిక్తోఽసి భగవన్ గోవింద పృథివీమిమాం।
సముద్ధర భవాయేశ శన్నో దేహ్యబ్జలోచన ॥ **43** ॥ 172

సర్గప్రవృత్తిర్భవతో జగతాముపకారిణీ।
భవత్వేషా నమస్తేఽస్తు శన్నో దేహ్యబ్జలోచన ॥ **44** ॥ 173

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఏవం సంస్తూయమానస్తు పరమాత్మా మహీధరః।
ఉజ్జహార క్షితిం క్షిప్రం న్యస్తవాంశ్చ మహాంభసి ॥ **45** ॥ 174

తస్యోపరి జలౌఘస్య మహతీ నౌరివ స్థితా।
విత్తత్వాత్తు దేహస్య న మహీ యాతి సంప్లవం ॥ **46** ॥ 175

తతః క్షితిం సమాం కృత్వా పృథివ్యాం సోఽచినోద్గిరీన్।
యథావిభాగం భగవాననాదిః పరమేశ్వరః ॥ **47** ॥ 176

ప్రాక్సర్గదగ్ధానఖిలాన్పర్వతాన్పృథివీతలే।
అమోఘేన ప్రభావేణ ససర్జామోఘవాంఛితః ॥ **48** ॥ 177

భూవిభాగం తతః కృత్వా సప్తద్వీపాన్యథాతథం।
భూరాద్యాంశ్చతురో లోకాన్పూర్వవత్సమకల్పయత్ ॥ **49** ॥ 178

బ్రహ్మరూపధరో దేవస్తతోఽసౌ రజసా వృతః।
చకార సృష్టిం భగవాంశ్చతుర్వక్త్రధరో హరిః ॥ **50** ॥ 179

నిమిత్తమాత్రమేవాఽసౌ సృజ్యానాం సర్గకర్మణి।
ప్రధానకారణీభూతా యతో వై సృజ్యశక్తయః ॥ **51** ॥ 180

నిమిత్తమాత్రం ముక్త్వైవం నాన్యత్కించిదపేక్షతే।
నీయతే తపతాం శ్రేష్ఠ స్వశక్త్యా వస్తు వస్తుతాం ॥ **52** ॥ 181

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే చతుర్థోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే పంచమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

యథా ససర్జ దేవోఽసౌ దేవర్షిపితృదానవాన్ ।
మనుష్యతిర్యగ్వృక్షాదీన్భూవ్యోమసలిలౌకసః ॥ **1** ॥ 182

యద్గుణం యత్స్వభావం చ యద్రూపం చ జగద్ద్విజ ।
సర్గాదౌ సృష్టవాన్బ్రహ్మా తన్మమాచక్ష్వ కృత్స్నశః ॥ **2** ॥ 183

శ్రీపరాశర ఉవాచ

మైత్రేయ కథయామ్యేతచ్ఛృణుష్వ సుసమాహితః ।
యథా ససర్జ దేవోఽసౌ దేవాదీనఖిలాన్విభుః ॥ **3** ॥ 184

సృష్టిం చింతయతస్తస్య కల్పాదిషు యథా పురా ।
అబుద్ధిపూర్వకః సర్గః ప్రాదుర్భూతస్తమోమయః ॥ **4** ॥ 185

తమో మోహో మహామోహస్తామిస్రో హ్యంధసంజ్ఞితః ।
అవిద్యా పంచపర్వైషా ప్రాదుర్భూతా మహాత్మనః ॥ **5** ॥ 186

పంచధాఽవస్థితః సర్గో ధ్యాయతోఽప్రతిబోధవాన్ ।
బహిరంతోఽప్రకాశశ్చ సంవృతాత్మా నగాత్మకః ॥ **6** ॥ 187

ముఖ్యా నగా యతః ప్రోక్తా ముఖ్యసర్గస్తతస్త్వయం ॥ **7** ॥ 188

తం దృష్ట్వాఽసాధకం సర్గమమన్యదపరం పునః ॥ **8** ॥ 189

తస్యాభిధ్యాయతః సర్గస్తిర్యక్స్రోతాభ్యవర్తత ।
యస్మాత్తిర్యక్ప్రవృత్తిస్స తిర్యక్స్రోతాస్తతః స్మృతః ॥ **9** ॥ 190

పశ్వాదయస్తే విఖ్యాతాస్తమః ప్రాయా హ్యవేదినః ।
ఉత్పథగ్రాహిణశ్చైవ తేఽజ్ఞానే జ్ఞానమానినః ॥ **10** ॥ 191

అహంకృతా అహమ్మానా అష్టావింశద్వధాత్మకాః ।
అంతః ప్రకాశాస్తే సర్వే ఆవృతాశ్చ పరస్పరం ॥ **11** ॥ 192

తమప్యసాధకం మత్వా ధ్యాయతోఽన్యస్తతోఽభవత్ ।
ఊర్ధ్వస్స్రోతాస్తృతీయస్తు సాత్త్వికోర్ధ్వమవర్తత ॥ **12** ॥ 193

తే సుఖప్రీతిబహులా బహిరంతస్త్వనావృతాః ।
ప్రకాశా బహిరంతశ్చ ఊర్ధ్వస్రోతోద్భవాః స్మృతాః ॥ **13** ॥ 194

తుష్టాత్మనస్తృతీయస్తు దేవసర్గస్తు స స్మృతః ।
తస్మిన్సర్గేఽభవత్ప్రీతిర్నిష్పన్నే బ్రహ్మణస్తదా ॥ **14** ॥ 195

తతోఽన్యం స తదా దధ్యౌ సాధకం సర్గముత్తమం ।
అసాధకాంస్తు తాన్ జ్ఞాత్వా ముఖ్యసర్గాదిసంభవాన్ ॥ **15** ॥ 196

తథాభిధ్యాయతస్తస్య సత్యాభిధ్యాయినస్తతః ।
ప్రాదుర్బభూవ చావ్యక్తాదర్వాక్స్రోతాస్తు సాధకః ॥ **16** ॥ 197

యస్మాదర్వాగ్వ్యవర్తంత తతోఽర్వాక్స్రోతసస్తు తే ।
తే చ ప్రకాశబహులాస్తమోద్రిక్తా రజోఽధికాః ॥ **17** ॥ 198

తస్మాత్తే దుఃఖబహులా భూయోభూయశ్చ కారిణః ।
ప్రకాశా బహిరంతశ్చ మనుష్యాః సాధకాస్తు తే ॥ **18** ॥ 199

ఇత్యేతే కథితాః సర్గాః షడత్ర మునిసత్తమ ।
ప్రథమో మహతః సర్గో విజ్ఞేయో బ్రహ్మణస్తు సః ॥ **19** ॥ 200

తన్మాత్రాణాం ద్వితీయశ్చ భూతసర్గో హి స స్మృతః।
వైకారికస్తృతీయస్తు సర్గ ఐంద్రియకః స్మృతః ॥ **20** ॥ 201

ఇత్యేష ప్రాకృతః సర్గః సంభూతో బుద్ధిపూర్వకః।
ముఖ్యసర్గశ్చతుర్థస్తు ముఖ్యా వై స్థావరాః స్మృతాః ॥ **21** ॥ 202

తిర్యక్స్రోతాస్తు యః ప్రోక్తస్తైర్యగ్యోన్యః స ఉచ్యతే।
తదూర్ధ్వస్రోతసాం షష్ఠో దేవసర్గస్తు సంస్మృతః ॥ **22** ॥ 203

తతోఽర్వాక్స్రోతసాం సర్గః సప్తమః స తు మానుషః ॥ **23** ॥ 204

అష్టమోఽనుగ్రహః సర్గః సాత్త్వికస్తామసశ్చ సః।
పంచైతే వైకృతాః సర్గాః ప్రాకృతాస్తు త్రయః స్మృతాః ॥ **24** ॥ 205

ప్రాకృతో వైకృతశ్చైవ కౌమారో నవమః స్మృతః।
ఇత్యేతే వై సమాఖ్యాతా నవ సర్గాః ప్రజాపతేః ॥ **25** ॥ 206

ప్రాకృతా వైకృతాశ్చైవ జగతో మూలహేతవః।
సృజతో జగదీశస్య కిమన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ **26** ॥ 207

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

సంక్షేపాత్కథితః సర్గో దేవాదీనాం మునే త్వయా।
విస్తరాచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛామి త్వత్తో మునివరోత్తమ ॥ **27** ॥ 208

శ్రీపరాశర ఉవాచ

కర్మభిర్భావితాః పూర్వైః కుశలాకుశలైస్తు తాః।
ఖ్యాత్యా తయా హ్యనిర్ముక్తాః సంహారే హ్యుపసంహృతాః ॥ **28** ॥ 209

స్థావరాంతాః సురాద్యాస్తు ప్రజా బ్రహ్మంశ్చతుర్విధాః।
బ్రహ్మణః కుర్వతః సృష్టిం జజ్ఞిరే మానసాస్తు తాః ॥ **29** ॥ 210

తతో దేవాసురపిత్ర్యాన్మనుష్యాంశ్చ చతుష్టయం ।
సిసృక్షురంభాంస్యేతాని స్వమాత్మానమయూయుజత్ ॥ **30** ॥ 211

యుక్తాత్మనస్తమోమాత్రా హ్యుద్రిక్తాఽభూత్ప్రజాపతేః ।
సిసృక్షోర్జఘనాత్పూర్వమసురా జజ్ఞిరే తతః ॥ **31** ॥ 212

ఉత్ససర్జ తతస్తాం తు తమోమాత్రాత్మికాం తనుం ।
సా తు త్యక్తా తనుస్తేన మైత్రేయాభూద్విభావరీ ॥ **32** ॥ 213

సిసృక్షురన్యదేహస్థః ప్రీతిమాప తతః సురాః ।
సత్త్వోద్రిక్తాః సముద్భూతా ముఖతో బ్రహ్మణో ద్విజ ॥ **33** ॥ 214

త్యక్తా సాపి తనుస్తేన సత్త్వప్రాయమభూద్దినం ।
తతో హి బలినో రాత్రావసురా దేవతా దివా ॥ **34** ॥ 215

సత్త్వమాత్రాత్మికామేవ తతోఽన్యాం జగృహే తనుం ।
పితృవన్మన్యమానస్య పితరస్తస్య జజ్ఞిరే ॥ **35** ॥ 216

ఉత్ససర్జ తతస్తాం తు పిత్ర్యాన్సృష్ట్వాపి స ప్రభుః ।
సా చోత్సృష్టాభవత్సంధ్యా దిననక్తాంతరస్థితా ॥ **36** ॥ 217

రజోమాత్రాత్మికామన్యాం జగృహే స తనుం తతః ।
రజోమాత్రోత్కటా జాతా మనుష్యా ద్విజసత్తమ ॥ **37** ॥ 218

తామప్యాశు స తత్యాజ తనుం సద్యః ప్రజాపతిః ।
జ్యోత్స్నా సమభవత్సాపి ప్రాక్సంధ్యా యాఽభిధీయతే ॥ **38** ॥ 219

జ్యోత్స్నాగమే తు బలినో మనుష్యాః పితరస్తథా ।
మైత్రేయ సంధ్యాసమయే తస్మాదేతే భవంతి వై ॥ **39** ॥ 220

జ్యోత్స్నా రాత్ర్యహనీ సంధ్యా చత్వార్యేతాని వై ప్రభోః ।
బ్రహ్మణస్తు శరీరాణి త్రిగుణోపాశ్రయాణి తు ॥ **40** ॥ 221

రజోమాత్రాత్మికామేవ తతోఽన్యాం జగృహే తనుం।
తతః క్షుద్ బ్రహ్మణో జాతా జజ్ఞే కామస్తయా తతః ॥ **41** ॥ 222

క్షుత్తామానంధకారేఽథ సోఽసృజద్భగవాంస్తతః।
విరూపాః శ్మశ్రులా జాతాస్తేఽభ్యధావంస్తతః ప్రభుం ॥ **42** ॥ 223

మైవం భో రక్ష్యతామేష యైరుక్తం రాక్షసాస్తు తే।
ఊచుః ఖాదామ ఇత్యన్యే యే తే యక్షాస్తు జక్షణాత్ ॥ **43** ॥ 224

అప్రియేణ తు తాందృష్ట్వా కేశాః శీర్యంత వేధసః।
హీనాశ్చ శిరసో భూయః సమారోహంత తచ్ఛిరః ॥ **44** ॥ 225

సర్పణాత్తేఽభవన్ సర్పా హీనత్వాదహయః స్మృతాః।
తతః క్రుద్ధో జగత్స్రష్టా క్రోధాత్మానో వినిర్మమే।
వర్ణేన కపిశేనోగ్రభూతాస్తే పిశితాశనాః ॥ **45** ॥ 226

గాయతోఽంగాత్సముత్పన్నా గంధర్వాస్తస్య తత్క్షణాత్।
పిబంతో జజ్ఞిరే వాచం గంధర్వాస్తేన తే ద్విజ ॥ **46** ॥ 227

ఏతాని సృష్ట్వా భగవాన్బ్రహ్మా తచ్ఛక్తిచోదితః।
తతః స్వచ్ఛందతోఽన్యాని వయాంసి వయసోఽసృజత్ ॥ **47** ॥ 228

అవయో వక్షసశ్చక్రే ముఖతోఽజాః స సృష్టవాన్।
సృష్టవానుదరాద్గాశ్చ పార్శ్వాభ్యాం చ ప్రజాపతిః ॥ **48** ॥ 229

పద్భ్యాం చాశ్వాన్సమాతంగాన్రాసభాన్గవయాన్మృగాన్।
ఉష్ట్రాన్శ్వతరాంశ్చైవ న్యంకూనన్యాశ్చ జాతయః ॥ **49** ॥ 230

ఓషధ్యః ఫలమూలిన్యో రోమభ్యస్తస్య జజ్ఞిరే।
త్రేతాయుగముఖే బ్రహ్మా కల్పస్యాదౌ ద్విజోత్తమ।
సృష్ట్వా పశ్వోషధీః సమ్యగ్యుయోజ స తదాధ్వరే ॥ **50** ॥ 231

గౌరజః పురుషో మేషశ్చాశ్వాశ్వతరగర్దభాః।
ఏతాన్గ్రామ్యాన్పశూనాహురారణ్యాంశ్చ నిబోధ మే ॥ **51** ॥ 232

శ్వాపదా ద్విఖురా హస్తీ వానరాః పక్షిపంచమాః।
ఔదకాః పశవః షష్ఠాః సప్తమాస్తు సరీసృపాః ॥ **52** ॥ 233

గాయత్రం చ ఋచశ్చైవ త్రివృత్సోమం రథంతరం।
అగ్నిష్టోమం చ యజ్ఞానాం నిర్మమే ప్రథమాన్ముఖాత్ ॥ **53** ॥ 234

యజూంషి త్రైష్టుభం ఛందః స్తోమం పంచదశం తథా।
బృహత్సామ తథోక్థం చ దక్షిణాదసృజన్ముఖాత్ ॥ **54** ॥ 235

సామాని జగతీఛందః స్తోమం సప్తదశం తథా।
వైరూపమతిరాత్రం చ పశ్చిమాదసృజన్ముఖాత్ ॥ **55** ॥ 236

ఏకవింశమథర్వాణమాప్తోర్యామాణమేవ చ।
అనుష్టుభం చ వైరాజముత్తరాదసృజన్ముఖాత్ ॥ **56** ॥ 237

ఉచ్చావచాని భూతాని గాత్రేభ్యస్తస్య జజ్ఞిరే।
దేవాసురపితౄన్ సృష్ట్వా మనుష్యాంశ్చ ప్రజాపతిః ॥ **57** ॥ 238

తతః పునః ససర్జాదౌ సంకల్పస్య పితామహః।
యక్షాన్ పిశాచాన్గంధర్వాన్ తథైవాప్సరసాం గణాన్ ॥ **58** ॥ 239

నరకిన్నరరక్షాంసి వయః పశుమృగోరగాన్।
అవ్యయం చ వ్యయం చైవ యదిదం స్థాణుజంగమం ॥ **59** ॥ 240

తత్ససర్జ తదా బ్రహ్మా భగవానాదికృత్ప్రభుః।
తేషాం యే యాని కర్మాణి ప్రాక్సృష్ట్యాం ప్రతిపేదిరే।
తాన్యేవ తే ప్రపద్యంతే సృజ్యమానాః పునః పునః ॥ **60** ॥ 241

హింస్రాహింస్రే మృదుక్రూరే ధర్మాధర్మావృతానృతే।
తద్భావితాః ప్రపద్యంతే తస్మాత్తత్తస్య రోచతే ॥ **61** ॥ 242

ఇంద్రియార్థేషు భూతేషు శరీరేషు చ స ప్రభుః।
నానాత్వం వినియోగం చ ధాతైవం వ్యసృజత్స్వయం ॥ **62** ॥ 243

నామ రూపం చ భూతానాం కృత్యానాం చ ప్రపంచనం।
వేదశబ్దేభ్య ఏవాదౌ దేవాదీనాం చకార సః ॥ **63** ॥ 244

ఋషీణాం నామధేయాని యథా వేదశ్రుతాని వై।
తథా నియోగయోగ్యాని హ్యన్యేషామపి సోఽకరోత్ ॥ **64** ॥ 245

యథర్తుష్వృతులింగాని నానారూపాణి పర్యయే।
దృశ్యంతే తాని తాన్యేవ తథా భావా యుగాదిషు ॥ **65** ॥ 246

కరోత్యేవంవిధాం సృష్టిం కల్పాదౌ స పునః పునః।
సిసృక్షాశక్తియుక్తోఽసౌ సృజ్యశక్తిప్రచోదితః ॥ **66** ॥ 247

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే పంచమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే షష్ఠోఽధ్యాయః ॥

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

అర్వాక్స్రోతాస్తు కథితో భవతా యస్తు మానుషః।
బ్రహ్మన్విస్తరతో బ్రూహి బ్రహ్మా తమసృజద్యథా ॥ **1** ॥ 248

యథా చ వర్ణానసృజద్యద్గుణాంశ్చ ప్రజాపతిః।
యచ్చ తేషాం స్మృతం కర్మ విప్రాదీనాం తదుచ్యతాం ॥ **2** ॥ 249

శ్రీపరాశర ఉవాచ

సత్యాభిధ్యాయినః పూర్వం సిసృక్షోర్బ్రహ్మణో జగత్।
అజాయంత ద్విజశ్రేష్ఠ సత్త్వోద్రిక్తా ముఖాత్ప్రజాః ॥ **3** ॥ 250

వక్షసో రజసోద్రిక్తాస్తథా వై బ్రహ్మణోఽభవన్।
రజసా తమసా చైవ సముద్రిక్తాస్తథోరుతః ॥ **4** ॥ 251

పద్భ్యామన్యాః ప్రజా బ్రహ్మా ససర్జ ద్విజసత్తమ।
తమః ప్రధానాస్తాః సర్వాశ్చాతుర్వర్ణ్యమిదం తత ॥ **5** ॥ 252

బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాః శూద్రాశ్చ ద్విజసత్తమ।
పాదోరువక్షఃస్థలతో ముఖతశ్చ సముద్గతాః ॥ **6** ॥ 253

యజ్ఞనిష్పత్తయే సర్వమేతద్ బ్రహ్మా చకార వై।
చాతుర్వర్ణ్య మహాభాగ యజ్ఞసాధనముత్తమం ॥ **7** ॥ 254

యజ్ఞైరాప్యాయితా దేవా వృష్ట్యుత్సర్గేణ వై ప్రజాః।
ఆప్యాయయంతే ధర్మజ్ఞ యజ్ఞాః కల్యాణహేతవః ॥ **8** ॥ 255

నిష్పాద్యంతే నరైస్తైస్తు స్వధర్మాభిరతైస్సదా।
విశుద్ధాచరణోపేతైః సద్భిః సన్మార్గగామిభిః ॥ **9** ॥ 256

స్వర్గాపవర్గౌ మానుష్యాత్ప్రాప్నువంతి నరా మునే।
యచ్చాభిరుచితం స్థానం తద్యాంతి మనుజా ద్విజ ॥ **10** ॥ 257

ప్రజాస్తా బ్రహ్మణా సృష్టాశ్చాతుర్వర్ణ్యవ్యవస్థితాః।
సమ్యక్ శ్రద్ధాసమాచారప్రవణా మునిసత్తమ ॥ **11** ॥ 258

యథేచ్ఛావాసనిరతాః సర్వబాధావివర్జితాః।
శుద్ధాంతఃకరణాః శుద్ధాః కర్మానుష్ఠాననిర్మలాః ॥ **12** ॥ 259

శుద్ధే చ తాసాం మనసి శుద్ధేఽంతః సంస్థితే హరౌ।
శుద్ధజ్ఞానం ప్రపశ్యంతి విష్ణ్వాఖ్యం యేన తత్పదం ॥ **13** ॥ 260

తతః కాలాత్మకో యోఽసౌ స చాంశః కథితో హరేః।
స పాతయత్యఘం ఘోరమల్పమల్పాల్పసారవత్ ॥ **14** ॥ 261

అధర్మబీజసముద్భూతం తమోలోభసముద్భవం।
ప్రజాసు తాసు మైత్రేయ రాగాదికమసాధకం ॥ **15** ॥ 262

తతః సా సహజా సిద్ధిస్తాసాం నాతీవ జాయతే।
రసోల్లాసాదయశ్చాన్యాః సిద్ధయోఽష్టౌ భవంతి యాః ॥ **16** ॥ 263

తాసు క్షీణాస్వశేషాసు వర్ద్ధమానే చ పాతకే।
ద్వంద్వాభిభవదుఃఖార్తాస్తా భవంతి తతః ప్రజాః ॥ **17** ॥ 264

తతో దుర్గాణి తాశ్చక్రుర్ధాన్వం పార్వతమౌదకం।
కృత్రిమం చ తథా దుర్గం పురఖర్వటకాదికం ॥ **18** ॥ 265

గృహాణి చ యథాన్యాయం తేషు చక్రుః పురాదిషు।
శీతాతపాదిబాధానాం ప్రశమాయ మహామతే ॥ **19** ॥ 266

ప్రతీకారమిమం కృత్వా శీతాదేస్తాః ప్రజాః పునః।
వార్తోపాయం తతశ్చక్రుర్హస్తసిద్ధిం చ కర్మజాం ॥ **20** ॥ 267

వ్రీహయశ్చ యవాశ్చైవ గోధూమాశ్చాణవస్తిలాః।
ప్రియంగవో హ్యుదారాశ్చ కోరదూషాః సతీనకాః ॥ **21** ॥ 268

మాషా ముద్గా మసూరాశ్చ నిష్పావాః సకులత్థకాః।
ఆఢక్యశ్చణకాశ్చైవ శణాః సప్తదశ స్మృతాః ॥ **22** ॥ 269

ఇత్యేతా ఓషధీనాం తు గ్రామ్యానాం జాతయో మునే।
ఓషధ్యో యజ్ఞియాశ్చైవ గ్రామ్యారణ్యాశ్చతుర్దశ ॥ **23** ॥ 270

వ్రీహయస్సయవా మాషా గోధూమాశ్చాణవస్తిలాః।
ప్రియంగుసప్తమా హ్యేతే అష్టమాస్తు కులత్థకాః ॥ **24** ॥ 271

శ్యామాకాస్త్వథ నీవారా జర్తిలాః సగవేధుకాః।
తథా వేణుయవాః ప్రోక్తాస్తథా మర్కటకా మునే ॥ **25** ॥ 272

గ్రామ్యారణ్యాః స్మృతా హ్యేతా ఓషధ్యస్తు చతుర్దశ।
యజ్ఞనిష్పత్తయే యజ్ఞస్తథాసాం హేతురుత్తమః ॥ **26** ॥ 273

ఏతాశ్చ సహ యజ్ఞేన ప్రజానాం కారణం పరం।
పరావరవిదః ప్రాజ్ఞాస్తతో యజ్ఞాన్వితన్వతే ॥ **27** ॥ 274

అహన్యహన్యనుష్ఠానం యజ్ఞానాం మునిసత్తమ।
ఉపకారకరం పుంసాం క్రియమాణాఘశాంతిదం ॥ **28** ॥ 275

యేషాం తు కాలసృష్టోఽసౌ పాపబిందుర్మహామునే।
చేతఃసు వవృధే చక్రుస్తే న యజ్ఞేషు మానసం ॥ **29** ॥ 276

వేదవాదాంస్తథా వేదాన్యజ్ఞకర్మాదికం చ యత్।
తత్సర్వం నిందయామాసుర్యజ్ఞవ్యాసేధకారిణః ॥ **30** ॥ 277

ప్రవృత్తిమార్గవ్యుచ్ఛిత్తికారిణో వేదనిందకాః।
దురాత్మానో దురాచారా బభూవుః కుటిలాశయాః ॥ **31** ॥ 278

సంసిద్ధాయాం తు వార్తాయాం ప్రజాః సృష్టా ప్రజాపతిః।
మర్యాదాం స్థాపయామాస యథాస్థానం యథాగుణం ॥ **32** ॥ 279

వర్ణానామాశ్రమాణాం చ ధర్మాంధర్మభృతాం వర।
లోకాంశ్చ సర్వవర్ణానాం సమ్యగ్ధర్మానుపాలినాం ॥ **33** ॥ 280

ప్రాజాపత్యం బ్రాహ్మణానాం స్మృతం స్థానం క్రియావతాం।
స్థానమైంద్రం క్షత్రియాణాం సంగ్రామేష్వనివర్తినాం ॥ **34** ॥ 281

వైశ్యానాం మారుతం స్థానం స్వధర్మమనువర్తినాం।
గాంధర్వం శూద్రజాతీనాం పరిచర్యానువర్తినాం ॥ **35** ॥ 282

అష్టాశీతిసహస్రాణి మునీనామూర్ధ్వరేతసాం।
స్మృతం తేషాం తు యత్స్థానం తదేవ గురువాసినాం ॥ **36** ॥ 283

సప్తర్షీణాం తు యత్స్థానం స్మృతం తద్వై వనౌకసాం।
ప్రాజాపత్యం గృహస్థానాం న్యాసినాం బ్రహ్మసంజ్ఞితం ॥ **37** ॥ 284

యోగినామమృతం స్థానం స్వాత్మసంతోషకారిణాం ॥ **38** ॥ 285

ఏకాంతినః సదా బ్రహ్మధ్యాయినో యోగినశ్చ యే।
తేషాం తు పరమం స్థానం యత్తత్పశ్యంతి సూరయః ॥ **39** ॥ 286

గత్వా గత్వా నివర్తంతే చంద్రసూర్యాదయో గ్రహాః।
అద్యాపి న నివర్తంతే ద్వాదశాక్షరచింతకాః ॥ **40** ॥ 287

తామిస్రమంధతామిస్రం మహారౌరవరౌరవౌ।
అసిపత్రవనం ఘోరం కాలసూత్రమవీచికం ॥ **41** ॥ 288

వినిందకానాం వేదస్య యజ్ఞవ్యాఘాతకారిణాం ।
స్థానమేతత్సమాఖ్యాతం స్వధర్మత్యాగినశ్చ యే ॥ **42** ॥ 289

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే షష్ఠోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే సప్తమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తతోఽభిధ్యాయతస్తస్య జజ్ఞిరే మానసాః ప్రజాః।
తచ్ఛరీరసముత్పన్నైః కార్యైస్తైః కరణైః సహ।
క్షేత్రజ్ఞాః సమవర్తంత గాత్రేభ్యస్తస్య ధీమతః ॥ **1** ॥ 290

తే సర్వే సమవర్తంత యే మయా ప్రాగుదాహృతాః।
దేవాద్యాః స్థావరాంతాశ్చ త్రైగుణ్యవిషయే స్థితాః ॥ **2** ॥ 291

ఏవంభూతాని సృష్టాని చరాణి స్థావరాణి చ ॥ **3** ॥ 292

యదాస్య తాః ప్రజాః సర్వా న వ్యవర్ధంత ధీమతః।
అథాన్యాన్మానసాన్పుత్రాన్సదృశానాత్మనోఽసృజత్ ॥ **4** ॥ 293

భృగుం పులస్త్యం పులహం క్రతుమంగిరసం తథా।
మరీచిం దక్షమత్రిం చ వసిష్ఠం చైవ మానసాన్ ॥ **5** ॥ 294

నవ బ్రహ్మాణ ఇత్యేతే పురాణే నిశ్చయం గతాః ॥ **6** ॥ 295

ఖ్యాతిం భూతిం చ సంభూతిం క్షమాం ప్రీతిం తథైవ చ।
సన్నతిం చ తథైవోర్జామనసూయాం తథైవ చ ॥ **7** ॥ 296

ప్రసూతిం చ తతః సృష్ట్వా దదౌ తేషాం మహాత్మనాం।
పల్యో భవధ్వమిత్యుక్త్వా తేషామేవ తు దత్తవాన్ ॥ **8** ॥ 297

సనందనాదయో యే చ పూర్వసృష్టాస్తు వేధసా ।
న తే లోకేష్వసజ్జంత నిరపేక్షాః ప్రజాసు తే ॥ **9** ॥ 298

సర్వే తేఽభ్యాగతజ్ఞానా వీతరాగా విమత్సరాః ।
తేష్వేవం నిరపేక్షేషు లోకసృష్టౌ మహాత్మనః ॥ **10** ॥ 299

బ్రహ్మణోఽభూన్మహాన్ క్రోధస్త్రైలోక్యదహనక్షమః ।
తస్య క్రోధాత్సముద్భూతజ్వాలామాలాతిదీపితం ।
బ్రహ్మణోఽభూత్తదా సర్వం త్రైలోక్యమఖిలం మునే ॥ **11** ॥ 300

భ్రుకుటీకుటిలాత్తస్య లలాటాత్క్రోధదీపితాత్ ।
సముత్పన్నస్తదా రుద్రో మధ్యాహ్నార్కసమప్రభః ॥ **12** ॥ 301

అర్ధనారీనరవపుః ప్రచండోఽతిశరీరవాన్ ।
విభజాత్మానమిత్యుక్త్వా తం బ్రహ్మాంతర్దధే తతః ॥ **13** ॥ 302

తథోక్తోఽసౌ ద్విధా స్త్రీత్వం పురుషత్వం తథాఽకరోత్ ।
విభేదపురుషత్వం చ దశధా చైకధా పునః ॥ **14** ॥ 303

సౌమ్యాసౌమ్యైస్తదా శాంతాఽశాంతైః స్త్రీత్వం చ స ప్రభుః ।
విభేద బహుధా దేవః స్వరూపైరసితైః సితైః ॥ **15** ॥ 304

తతో బ్రహ్మాఽఽత్మసంభూతం పూర్వం స్వాయంభువం ప్రభుః ।
ఆత్మానమేవ కృతవాన్ప్రజాపాల్యే మనుం ద్విజ ॥ **16** ॥ 305

శతరూపాం చ తాం నారీం తపోనిర్ధూతకల్మషాం ।
స్వాయంభువో మనుర్దేవః పత్నీత్వే జగృహే ప్రభుః ॥ **17** ॥ 306

తస్మాత్తు పురుషాద్దేవీ శతరూపా వ్యజాయత ।
ప్రియవ్రతోత్తానపాదౌ ప్రసూత్యాకూతిసంజ్ఞితం ॥ **18** ॥ 307

కన్యాద్వయం చ ధర్మజ్ఞ రూపౌదార్యగుణాన్వితం ।
దదౌ ప్రసూతిం దక్షాయ ఆకూతిం రుచయే పురా ॥ **19** ॥ 308

ప్రజాపతిః స జగ్రాహ తయోర్జజ్ఞే సదక్షిణః ।
పుత్రో యజ్ఞో మహాభాగ దంపత్యోర్మిథునం తతః ॥ **20** ॥ 309

యజ్ఞస్య దక్షిణాయాం తు పుత్రా ద్వాదశ జజ్ఞిరే ।
యామా ఇతి సమాఖ్యాతా దేవాః స్వాయంభువే మనౌ ॥ **21** ॥ 310

ప్రసూత్యాం చ తథా దక్షశ్చతస్రో వింశతిస్తథా ।
ససర్జ కన్యాస్తాసాం చ సమ్యగ్ నామాని మే శృణు ॥ **22** ॥ 311

శ్రద్ధా లక్ష్మీర్ధృతిస్తుష్టిర్మేధా పుష్టిస్తథా క్రియా ।
బుద్ధిర్లజ్జా వపుః శాంతిః సిద్ధిః కీర్తిస్త్రయోదశీ ॥ **23** ॥ 312

పత్న్యర్థం ప్రతిజగ్రాహ ధర్మో దాక్షాయణీః ప్రభుః ।
తాభ్యః శిష్టాః యవీయస్య ఏకాదశ సులోచనాః ॥ **24** ॥ 313

ఖ్యాతిః సత్యథ సంభూతిః స్మృతిః ప్రీతిః క్షమా తథా ।
సంతతిశ్చానసూయా చ ఊర్జా స్వాహా స్వధా తథా ॥ **25** ॥ 314

భృగుర్గవో మరీచిశ్చ తథా చైవాంగిరా మునిః ।
పులస్త్యః పులహశ్చైవ క్రతుశ్చర్షివరస్తథా ॥ **26** ॥ 315

అత్రిర్వసిష్ఠో వహ్నిశ్చ పితరశ్చ యథాక్రమం ।
ఖ్యాత్యాద్యా జగృహుః కన్యా మునయో మునిసత్తమ ॥ **27** ॥ 316

శ్రద్ధా కామం చలా దర్పం నియమం ధృతిరాత్మజం ।
సంతోషం చ తథా తుష్టిర్లోభం పుష్టిరసూయత ॥ **28** ॥ 317

మేధా శ్రుతం క్రియా దండం నయం వినయమేవ చ ॥ **29** ॥ 318

బోధం బుద్ధిస్తథా లజ్జా వినయం వపురాత్మజం।
వ్యవసాయం ప్రజజ్ఞే వై క్షేమం శాంతిరసూయత ॥ **30** ॥ 319

సుఖం సిద్ధిర్యశః కీర్త్తి రిత్యేతే ధర్మసూనవః।
కామాద్రతిః సుతం హర్ష ధర్మపౌత్రమసూయత ॥ **31** ॥ 320

హింసా భార్యా త్వధర్మస్య తతో జజ్ఞే తథానృతం।
కన్యా చ నికృతిస్తాభ్యాం భయం నరకమేవ చ ॥ **32** ॥ 321

మాయా చ వేదనా చైవ మిథునం త్విదమేతయోః।
తయోర్జజ్ఞేఽథ వై మాయా మృత్యుం భూతాపహారిణం ॥ **33** ॥ 322

వేదనా స్వసుతం చాపి దుఃఖం జజ్ఞేఽథ రౌరవాత్।
మృత్యోర్వ్యాధిజరాశోకతృష్ణాక్రోధాశ్చ జజ్ఞిరే ॥ **34** ॥ 323

దుఃఖోత్తరాః స్మృతా హ్యేతే సర్వే చాధర్మలక్షణాః।
నైషాం పుత్రోఽస్తి వై భార్యా తే సర్వే హ్యూర్ధ్వరేతసః ॥ **35** ॥ 324

రౌద్రాణ్యేతాని రూపాణి విష్ణోర్మునివరాత్మజ।
నిత్యప్రలయహేతుత్వం జగతోఽస్య ప్రయాంతి వై ॥ **36** ॥ 325

దక్షో మరీచిరత్రిశ్చ భృగ్వాద్యాశ్చ ప్రజేశ్వరాః।
జగత్యత్ర మహాభాగ నిత్యసర్గస్య హేతవః ॥ **37** ॥ 326

మనవో మనుపుత్రాశ్చ భూపా వీర్యధరాశ్చ యే।
సన్మార్గనిరతాః శూరాస్తే సర్వే స్థితికారిణః ॥ **38** ॥ 327

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

యేయం నిత్యా స్థితిర్బ్రహ్మన్నిత్యసర్గస్తథేరితః।
నిత్యాభావశ్చ తేషాం వై స్వరూపం మమ కథ్యతాం ॥ **39** ॥ 328

శ్రీపరాశర ఉవాచ

సర్గస్థితివినాశాంశ్చ భగవాన్మధుసూదనః।
తైస్తై రూపైరచింత్యాత్మా కరోత్యవ్యాహతో విభుః ॥ **40** ॥ 329

నైమిత్తికః ప్రాకృతికస్తథైవాత్యంతికో ద్విజ।
నిత్యశ్చ సర్వభూతానాం ప్రలయోఽయం చతుర్విధః ॥ **41** ॥ 330

బ్రాహ్మో నైమిత్తికస్తత్ర శేతేఽయం జగతీపతిః।
ప్రయాతి ప్రాకృతే చైవ బ్రహ్మాండం ప్రకృతౌ లయం ॥ **42** ॥ 331

జ్ఞానాదాత్యంతికః ప్రోక్తో యోగినః పరమాత్మని।
నిత్యః సదైవ భూతానాం యో వినాశో దివానిశం ॥ **43** ॥ 332

ప్రసూతిః ప్రకృతేర్యా తు సా సృష్టిః ప్రాకృతా స్మృతా।
దైనందినీ తథా ప్రోక్తా యాంతరప్రలయాదను ॥ **44** ॥ 333

భూతాన్యనుదినం యత్ర జాయంతే మునిసత్తమ।
నిత్యసర్గో హి స ప్రోక్తః పురాణార్థవిచక్షణైః ॥ **45** ॥ 334

ఏవం సర్వశరీరేషు భగవాన్భూతభావనః।
సంస్థితః కురుతే విష్ణురుత్పత్తిస్థితిసంయమాన్ ॥ **46** ॥ 335

సృష్టిస్థితివినాశానాం శక్తయః సర్వదేహిషు।
వైష్ణవ్యః పరివర్తంతే మైత్రేయాహర్నిశం సమాః ॥ **47** ॥ 336

గుణత్రయమయం హ్యేతద్బ్రహ్మన్ శక్తిత్రయం మహత్।
యోఽతియాతి స యాత్యేవ పరం నావర్తతే పునః ॥ **48** ॥ 337

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే సప్తమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే అష్టమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

కథితస్తామసః సర్గో బ్రహ్మణస్తే మహామునే।
రుద్రసర్గం ప్రవక్ష్యామి తన్మే నిగదతః శృణు ॥ **1** ॥ 338

కల్పాదావాత్మనస్తుల్యం సుతం ప్రధ్యాయతస్తతః।
ప్రాదురాసీత్ప్రభోరంకే కుమారో నీలలోహితః ॥ **2** ॥ 339

రురోద సుస్వరం సోఽథ ప్రాద్రవద్ద్విజసత్తమ।
కిం త్వం రోదిషి తం బ్రహ్మా రుదంతం ప్రత్యువాచ హ ॥ **3** ॥ 340

నామ దేహీతి తం సోఽథ ప్రత్యువాచ ప్రజాపతిః।
రుద్రస్త్వం దేవ నామ్నాసి మా రోదీర్ధైర్యమావహ।
ఏవముక్తః పునః సోఽథ సప్తకృత్వో రురోద వై ॥ **4** ॥ 341

తతోఽన్యాని దదౌ తస్మై సప్త నామాని వై ప్రభుః।
స్థానాని చైషామష్టానాం పత్నీః పుత్రాంశ్చ స ప్రభుః ॥ **5** ॥ 342

భవం శర్వమథేశానం తథా పశుపతిం ద్విజ।
భీమముగ్రం మహాదేవమువాచ స పితామహః ॥ **6** ॥ 343

చక్రే నామాన్యథైతాని స్థానాన్యేషాం చకార సః।
సూర్యో జలం మహీ వాయుర్వహ్నిరాకాశమేవ చ।
దీక్షితో బ్రాహ్మణః సోమ ఇత్యేతాస్తనవః క్రమాత్ ॥ **7** ॥ 344

సువర్చలా తథైవోషా వికేశీ చాపరా శివా।
స్వాహా దిశస్తథా దీక్షా రోహిణీ చ యథాక్రమం ॥ **8** ॥ 345

సూర్యాదీనాం ద్విజశ్రేష్ఠ రుద్రాద్యైర్నామభిః సహ।
పత్న్యః స్మృతా మహాభాగ తదపత్యాని మే శృణు ॥ **9** ॥ 346

ఏషాం సూతిప్రసూతిభ్యామిదమాపూరితం జగత్ ॥ **10** ॥ 347

శనైశ్చరస్తథా శుక్రో లోహితాంగో మనోజవః।
స్కందః సర్గోఽథ సంతానో బుధశ్చానుక్రమాత్సుతాః ॥ **11** ॥ 348

ఏవంప్రకారో రుద్రోఽసౌ సతీం భార్యామనిందితాం।
ఉపయేమే దుహితరం దక్షస్యైవ ప్రజాపతేః ॥ **12** ॥ 349

దక్షకోపాచ్చ తత్యాజ సా సతీ స్వకలేవరం।
హిమవద్దుహితా సాఽభూన్మేనాయాం ద్విజసత్తమ ॥ **13** ॥ 350

ఉపయేమే పునశ్చేమామనన్యాం భగవాన్హరః ॥ **14** ॥ 351

దేవౌ ధాతృవిధాతారౌ భృగోః ఖ్యాతిరసూయత।
శ్రియం చ దేవదేవస్య పత్నీ నారాయణస్య యా ॥ **15** ॥ 352

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

క్షీరాబ్ధౌ శ్రీః సముత్పన్నా శ్రూయతేఽమృతమంథనే।
భృగోః ఖ్యాత్యాం సముత్పన్నేత్యేతదాహ కథం భవాన్ ॥ **16** ॥ 353

శ్రీపరాశర ఉవాచ

నిత్యైవైషా జగన్మాతా విష్ణోః శ్రీరనపాయినీ।
యథా సర్వగతో విష్ణుస్తథైవేయం ద్విజోత్తమ ॥ **17** ॥ 354

అర్థో విష్ణురియం వాణీ నీతిరేషా నయో హరిః।
బోధో విష్ణురియం బుద్ధిర్ధర్మోఽసౌ సత్క్రియా త్వియం ॥ **18** ॥ 355

స్రష్టా విష్ణురియం సృష్టిః శ్రీర్భూమిర్భూధరో హరిః।
సంతోషో భగవా~మ్ల్లక్ష్మీస్తుష్టిర్మైత్రేయ శాశ్వతీ ॥ **19** ॥ 356

ఇచ్ఛా శ్రీభగవాన్కామో యజ్ఞోఽసౌ దక్షిణా త్వియం।
ఆజ్యాహుతిరసౌ దేవీ పురోడాశో జనార్దనః ॥ **20** ॥ 357

పత్నీశాలా మునే లక్ష్మీః ప్రాగ్వంశో మధుసూదనః।
చితిర్లక్ష్మీర్హరిర్యూప ఇధ్మా శ్రీర్భగవాన్కుశః ॥ **21** ॥ 358

సామస్వరూపీ భగవానుద్గీతిః కమలాలయా।
స్వాహా లక్ష్మీర్జగన్నాథో వాసుదేవో హుతాశనః ॥ **22** ॥ 359

శంకరో భగవాంఛౌరిగౌరీ లక్ష్మీర్ద్విజోత్తమ।
మైత్రేయ కేశవః సూర్యస్తత్ప్రభా కమలాలయా ॥ **23** ॥ 360

విష్ణుః పితృగణః పద్మా స్వధా శాశ్వతపుష్టిదా।
ద్యౌః శ్రీః సర్వాత్మకో విష్ణురవకాశోఽతివిస్తరః ॥ **24** ॥ 361

శశాంకః శ్రీధరః కాంతిః శ్రీస్తథైవానపాయినీ।
ధృతిర్లక్ష్మీర్జగచ్చేష్టా వాయుః సర్వత్రగో హరిః ॥ **25** ॥ 362

జలధిర్ద్విజ గోవిందస్తద్వేలా శ్రీర్మహామునే।
లక్ష్మీస్వరూపమింద్రాణీ దేవేంద్రో మధుసూదనః ॥ **26** ॥ 363

యమశ్చక్రధరః సాక్షాద్ధూమోర్ణా కమలాలయా।
బుద్ధిః శ్రీః శ్రీధరో దేవః స్వయమేవ ధనేశ్వరః ॥ **27** ॥ 364

గౌరీ లక్ష్మీర్మహాభాగా కేశవో వరుణః స్వయం।
శ్రీర్దేవసేనా విప్రేంద్ర దేవసేనాపతిర్హరిః ॥ **28** ॥ 365

అవష్టంభో గదాపాణిః శక్తిర్లక్ష్మీర్ద్విజోత్తమ ।
కాష్ఠా లక్ష్మీర్నిమేషోఽసౌ ముహూర్తోఽసౌ కలా త్వియం ॥ **29** ॥ 366

జ్యోత్స్నా లక్ష్మీః ప్రదీపోఽసౌ సర్వః సర్వేశ్వరో హరిః ।
లతాభూతా జగన్మాతా శ్రీవిష్ణుర్ద్రుమసంజ్ఞితః ॥ **30** ॥ 367

విభావరీ శ్రీర్దివసో దేవశ్చక్రగదాధరః ।
వరప్రదో వరో విష్ణుర్వధూః పద్మవనాలయా ॥ **31** ॥ 368

నదస్వరూపీ భగవాంఛ్రీర్నదీరూపసంస్థితా ।
ధ్వజశ్చ పుండరీకాక్షః పతాకా కమలాలయా ॥ **32** ॥ 369

తృష్ణా లక్ష్మీర్జగన్నాథో లోభో నారాయణః పరః ।
రతీ రాగశ్చ మైత్రేయ లక్ష్మీర్గోవింద ఏవ చ ॥ **33** ॥ 370

కిం చాతిబహునోక్తేన సంక్షేపేణేదముచ్యతే ॥ **34** ॥ 371

దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదౌ పున్నామా భగవాన్హరిః ।
స్త్రీనామ్నీ శ్రీశ్చ విజ్ఞేయా నానయోర్విద్యతే పరం ॥ **35** ॥ 372

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే అష్టమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే నవమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇదం చ శృణు మైత్రేయ యత్పృష్టోఽహమిహ త్వయా ।
శ్రీసంబంధం మయాప్యేతచ్ఛ్రుతమాసీన్మరీచితః ॥ **1** ॥ 373

దుర్వాసాః శంకరస్యాంశశ్చచార పృథివీమిమాం ।
స దదర్శ స్రజం దివ్యామృషిర్విద్యాధరీకరే ॥ **2** ॥ 374

సంతానకానామఖిలం యస్యా గంధేన వాసితం ।
అతిసేవ్యమభూద్బ్రహ్మన్ తద్వనం వనచారిణాం ॥ **3** ॥ 375

ఉన్మత్తవ్రతధృగ్విప్రస్తాం దృష్ట్వా శోభనాం స్రజం ।
తాం యయాచే వరారోహాం విద్యాధరవధూం తతః ॥ **4** ॥ 376

యాచితా తేన తన్వంగీ మాలాం విద్యాధరాంగనా ।
దదౌ తస్మై విశాలాక్షీ సాదరం ప్రణిపత్య తం ॥ **5** ॥ 377

తామాదాయాత్మనో మూర్ధ్ని స్రజమున్మత్తరూపధృక్ ।
కృత్వా స విప్రో మైత్రేయ పరిబభ్రామ మేదినీం ॥ **6** ॥ 378

స దదర్శ తమాయాంతమున్మత్తైరావతే స్థితం ।
త్రైలోక్యాధిపతిం దేవం సహ దేవైః శచీపతిం ॥ **7** ॥ 379

తామాత్మనః స శిరసః స్రజమున్మత్తషట్పదాం ।
ఆదాయామరరాజాయ చిక్షేపోన్మత్తవన్మునిః ॥ **8** ॥ 380

గృహీత్వాఽమరరాజేన స్రగైరావతమూర్ద్ధని ।
న్యస్తా రరాజ కైలాసశిఖరే జాహ్నవీ యథా ॥ **9** ॥ 381

మదాంధకారితాక్షోఽసౌ గంధాకృష్టేన వారణః ।
కరేణాఘ్రాయ చిక్షేప తాం స్రజం ధరణీతలే ॥ **10** ॥ 382

తతశ్చుక్రోధ భగవాందుర్వాసా మునిసత్తమః ।
మైత్రేయ దేవరాజం తం క్రుద్ధశ్చైతదువాచ హ ॥ **11** ॥ 383

దుర్వాసా ఉవాచ

ఐశ్వర్యమదదుష్టాత్మన్నతిస్తబ్ధోఽసి వాసవ ।
శ్రియో ధామ స్రజం యస్త్వం మద్దత్తాం నాభినందసి ॥ **12** ॥ 384

ప్రసాద ఇతి నోక్తం తే ప్రణిపాతపురఃసరం ।
హర్షోత్ఫుల్లకపోలేన న చాపి శిరసా ధృతా ॥ **13** ॥ 385

మయా దత్తామిమాం మాలాం యస్మాన్న బహు మన్యసే ।
త్రైలోక్యశ్రీరతో మూఢ వినాశముపయాస్యతి ॥ **14** ॥ 386

మాం మన్యసే త్వం సదృశం నూనం శక్రేతరద్విజైః ।
అతోఽవమానమస్మాసు మానినా భవతా కృతం ॥ **15** ॥ 387

మద్దత్తా భవతా యస్మాత్క్షిప్తా మాలా మహీతలే ।
తస్మాత్ప్రణష్టలక్ష్మీకం త్రైలోక్యం తే భవిష్యతి ॥ **16** ॥ 388

యస్య సంజాతకోపస్య భయమేతి చరాచరం ।
తం త్వం మామతిగర్వేణ దేవరాజావమన్యసే ॥ **17** ॥ 389

శ్రీపరాశర ఉవాచ

మహేంద్రో వారణస్కంధాదవతీర్య త్వరాన్వితః ।
ప్రసాదయామాస మునిం దుర్వాససమకల్మషం ॥ **18** ॥ 390

ప్రసాద్యమానః స తదా ప్రణిపాతపురఃసరం।
ఇత్యువాచ సహస్రాక్షం దుర్వాసా మునిసత్తమః ॥ **19** ॥ 391

దుర్వాసా ఉవాచ

నాహం కృపాలుహృదయో న చ మాం భజతే క్షమా।
అన్యే తే మునయః శక్ర దుర్వాససమవేహి మాం ॥ **20** ॥ 392

గౌతమాదిభిరన్యైస్త్వం గర్వమారోపితో ముధా।
అక్షాంతిసారసర్వస్వం దుర్వాససమవేహి మాం ॥ **21** ॥ 393

వసిష్ఠాద్యైర్దయాసారైస్స్తోత్రం కుర్వద్భిరుచ్చకైః।
గర్వం గతోఽసి యేనైవం మామప్యద్యావమన్యసే ॥ **22** ॥ 394

జ్వలజ్జటాకలాపస్య భృకుటీకుటిలం ముఖం।
నిరీక్ష్య కస్త్రిభువనే మమ యో న గతో భయం ॥ **23** ॥ 395

నాహం క్షమిష్యే బహునా కిముక్తేన శతక్రతో।
విడంబనామిమాం భూయః కరోష్యనునయాత్మికాం ॥ **24** ॥ 396

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇత్యుక్త్వా ప్రయయౌ విప్రో దేవరాజోఽపి తం పునః।
ఆరుహ్యైరావతం బ్రహ్మన్ ప్రయయావమరావతీం ॥ **25** ॥ 397

తతః ప్రభృతి నిఃశ్రీకం సశక్రం భువనత్రయం।
మైత్రేయాసీదపధ్వస్తం సంక్షీణౌషధివీరుధం ॥ **26** ॥ 398

న యజ్ఞాః సమవర్తంత న తపస్యంతి తాపసాః।
న చ దానాదిధర్మేషు మనశ్చక్రే తదా జనః ॥ **27** ॥ 399

నిఃసత్త్వాః సకలా లోకా లోభాద్యుపహతేంద్రియాః।
స్వల్పేఽపి హి బభూవుస్తే సాభిలాషా ద్విజోత్తమ ॥ **28** ॥ 400

యతః సత్త్వం తతో లక్ష్మీః సత్త్వం భూత్యనుసారి చ।
నిఃశ్రీకాణాం కుతః సత్త్వం వినా తేన గుణాః కుతః ॥ **29** ॥ 401

బలశౌర్యాద్యభావశ్చ పురుషాణాం గుణైర్వినా।
లంఘనీయః సమస్తస్య బలశౌర్యవివర్జితః ॥ **30** ॥ 402

భవత్యపధ్వస్తమతిర్లంఘితః ప్రథితః పుమాన్ ॥ **31** ॥ 403

ఏవమత్యంతనిఃశ్రీకే త్రైలోక్యే సత్త్వవర్జితే।
దేవాన్ ప్రతి బలోద్యోగం చక్రుర్దైతేయదానవాః ॥ **32** ॥ 404

లోభాభిభూతా నిఃశ్రీకా దైత్యాః సత్త్వవివర్జితాః।
శ్రియా విహీనైర్నిఃసత్త్వైర్దేవైశ్చక్రుస్తతో రణం ॥ **33** ॥ 405

విజితాస్త్రిదశా దైత్యైరింద్రాద్యాః శరణం యయుః।
పితామహం మహాభాగం హుతాశనపురోగమాః ॥ **34** ॥ 406

యథావత్కథితో దేవైర్బ్రహ్మా ప్రాహ తతః సురాన్।
పరావరేశం శరణం వ్రజధ్వమసురార్దనం ॥ **35** ॥ 407

ఉత్పత్తిస్థితినాశానామహేతుం హేతుమీశ్వరం।
ప్రజాపతిపతిం విష్ణుమనంతమపరాజితం ॥ **36** ॥ 408

ప్రధానపుంసోరజయోః కారణం కార్యభూతయోః।
ప్రణతార్తిహరం విష్ణుం స వః శ్రేయో విధాస్యతి ॥ **37** ॥ 409

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఏవముక్త్వా సురాన్సర్వాన్ బ్రహ్మా లోకపితామహః।
క్షీరోదస్యోత్తరం తీరం తైరేవ సహితో యయౌ ॥ **38** ॥ 410

స గత్వా త్రిదశైః సర్వైః సమవేతః పితామహః।
తుష్టావ వాగ్భిరిష్టాభిః పరావరపతిం హరిం ॥ **39** ॥ 411

బ్రహ్మోవాచ

నమామి సర్వం సర్వేశమనంతమజమవ్యయం।
లోకధామ ధరాధారమప్రకాశమభేదినం ॥ **40** ॥ 412

నారాయణమణీయాంసమశేషాణామణీయసాం।
సమస్తానాం గరిష్ఠం చ భూరాదీనాం గరీయసాం ॥ **41** ॥ 413

యత్ర సర్వం యతః సర్వముత్పన్నం మత్పురఃసరం।
సర్వభూతశ్చ యో దేవః పరాణామపి యః పరః ॥ **42** ॥ 414

పరః పరస్మాత్పురుషాత్పరమాత్మస్వరూపధృక్।
యోగిభిశ్చింత్యతే యోఽసౌ ముక్తిహేతోర్ముముక్షుభిః ॥ **43** ॥ 415

సత్త్వాదయో న సంతీశే యత్ర చ ప్రాకృతా గుణాః।
స శుద్ధః సర్వశుద్ధేభ్యః పుమానాద్యః ప్రసీదతు ॥ **44** ॥ 416

కలాకాష్ఠాముహూర్త్తాదికాలసూత్రస్య గోచరే।
యస్య శక్తిర్న శుద్ధస్య స నో విష్ణుః ప్రసీదతు ॥ **45** ॥ 417

ప్రోచ్యతే పరమేశో హి యః శుద్ధోఽప్యుపచారతః।
ప్రసీదతు స నో విష్ణురాత్మా యః సర్వదేహినాం ॥ **46** ॥ 418

యః కారణం చ కార్యం చ కారణస్యాపి కారణం।
కార్యస్యాపి చ యః కార్యం ప్రసీదతు స నో హరిః ॥ **47** ॥ 419

కార్యకార్యస్య యత్కార్యం తత్కార్యస్యాపి యః స్వయం।
తత్కార్యకార్యభూతో యస్తతశ్చ ప్రణతాః స్మ తం ॥ **48** ॥ 420

కారణం కారణస్యాపి తస్య కారణకారణం।
తత్కారణానాం హేతుం తం ప్రణతాః స్మ పరేశ్వరం ॥ **49** ॥ 421

భోక్తారం భోగ్యభూతం చ స్రష్టారం సృజ్యమేవ చ।
కార్యకర్తృస్వరూపం తం ప్రణతాః స్మ పరం పదం ॥ **50** ॥ 422

విశుద్ధబోధవన్నిత్యమజమక్షయమవ్యయం।
అవ్యక్తమవికారం యత్తద్విష్ణోః పరమం పదం ॥ **51** ॥ 423

న స్థూలం న చ సూక్ష్మం యన్న విశేషణగోచరం।
తత్పదం పరమం విష్ణోః ప్రణమామః సదాఽమలం ॥ **52** ॥ 424

యస్యాయుతాయుతాంశాంశే విశ్వశక్తిరియం స్థితా।
పరబ్రహ్మస్వరూపం యత్ప్రణమామస్తమవ్యయం ॥ **53** ॥ 425

యద్యోగినః సదోద్యుక్తాః పుణ్యపాపక్షయేఽక్షయం।
పశ్యంతి ప్రణవే చింత్యం తద్విష్ణోః పరమం పదం ॥ **54** ॥ 426

యన్న దేవా న మునయో న చాహం న చ శంకరః।
జానంతి పరమేశస్య తద్విష్ణోః పరమం పదం ॥ **55** ॥ 427

శక్తయో యస్య దేవస్య బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికాః।
భవంత్యభూతపూర్వస్య తద్విష్ణోః పరమం పదం ॥ **56** ॥ 428

సర్వేశ సర్వభూతాత్మన్సర్వ సర్వాశ్రయాచ్యుత।
ప్రసీద విష్ణో భక్తానాం వ్రజ నో దృష్టిగోచరం ॥ **57** ॥ 429

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇత్యుదీరితమాకర్ణ్య బ్రహ్మణస్త్రిదశాస్తతః।
ప్రణమ్యోచుః ప్రసీదేతి వ్రజ నో దృష్టిగోచరం ॥ **58** ॥ 430

యన్నాయం భగవాన్ బ్రహ్మా జానాతి పరమం పదం।
తన్నతాః స్మ జగద్ధామ తవ సర్వగతాచ్యుత ॥ **59** ॥ 431

ఇత్యంతే వచసస్తేషాం దేవానాం బ్రహ్మణస్తథా।
ఊచుర్దేవర్షయస్సర్వే బృహస్పతిపురోగమాః ॥ **60** ॥ 432

ఆద్యో యజ్ఞపుమానీడ్యః పూర్వేషాం యశ్చ పూర్వజః।
తన్నతాః స్మ జగత్స్రష్టుః స్రష్టారమవిశేషణం ॥ **61** ॥ 433

భగవన్భూతభవ్యేశ యజ్ఞమూర్తి ధరావ్యయ।
ప్రసీద ప్రణతానాం త్వం సర్వేషాం దేహి దర్శనం ॥ **62** ॥ 434

ఏష బ్రహ్మా సహాస్మాభిః సహరుద్రైస్త్రిలోచనః।
సర్వాదిత్యైః సమం పూషా పావకోఽయం సహాగ్నిభిః ॥ **63** ॥ 435

అశ్వినౌ వసవశ్చేమే సర్వే చైతే మరుద్గణాః।
సాధ్యా విశ్వే తథా దేవా దేవేంద్రశ్చాయమీశ్వరః ॥ **64** ॥ 436

ప్రణామప్రవణా నాథ దైత్యసైన్యైః పరాజితాః।
శరణం త్వామనుప్రాప్తాః సమస్తా దేవతాగణాః ॥ **65** ॥ 437

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఏవం సంస్తూయమానస్తు భగవాంఛంఖచక్రధృక్।
జగామ దర్శనం తేషాం మైత్రేయ పరమేశ్వరః ॥ **66** ॥ 438

తం దృష్ట్వా తే తదా దేవాః శంఖచక్రగదాధరం।
అపూర్వరూపసంస్థానం తేజసాం రాశిమూర్జితం ॥ **67** ॥ 439

ప్రణమ్య ప్రణతాః సర్వే సంక్షోభస్తిమితేక్షణాః।
తుష్టువుః పుండరీకాక్షం పితామహపురోగమాః ॥ **68** ॥ 440

దేవా ఊచుః

నమో నమోఽవిశేషస్త్వం త్వం బ్రహ్మా త్వం పినాకధృక్।
ఇంద్రస్త్వమగ్నిః పవనో వరుణః సవితా యమః ॥ **69** ॥ 441

వసవో మరుతః సాధ్యా విశ్వేదేవగణాః భవాన్ ।
యోఽయం తవాగ్రతో దేవ సమీపం దేవతాగణః ।
స త్వమేవ జగత్స్రష్టా యతః సర్వగతో భవాన్ ॥ **70** ॥ 442

త్వం యజ్ఞస్త్వం వషట్కారస్త్వమోంకారఃప్రజాపతిః ।
విద్యా వేద్యం చ సర్వాత్మంస్త్వన్మయం చాఖిలం జగత్ ॥ **71** ॥ 443

త్వామార్తాః శరణం విష్ణో ప్రయాతా దైత్యనిర్జితాః ।
వయం ప్రసీద సర్వాత్మంస్తేజసాప్యాయయస్వ నః ॥ **72** ॥ 444

తావదార్తిస్తథా వాంఛా తావన్మోహస్తథాఽసుఖం ।
యావన్న యాతి శరణం త్వామశేషాఘనాశనం ॥ **73** ॥ 445

త్వం ప్రసాదం ప్రసన్నాత్మన్ ప్రపన్నానాం కురుష్వ నః ।
తేజసాం నాథ సర్వేషాం స్వశక్త్యాప్యాయనం కురు ॥ **74** ॥ 446

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఏవం సంస్తూయమానస్తు ప్రణతైరమరైర్హరిః ।
ప్రసన్నదృష్టిర్భగవానిదమాహ స విశ్వకృత్ ॥ **75** ॥ 447

తేజసో భవతాం దేవాః కరిష్యామ్యుపబృంహణం ।
వదామ్యహం యత్క్రియతాం భవద్భిస్తదిదం సురాః ॥ **76** ॥ 448

ఆనీయ సహితా దైత్యైః క్షీరాబ్ధౌ సకలౌషధీః ।
ప్రక్షిప్యాత్రామృతార్థం తాః సకలా దైత్యదానవైః ।
మంథానం మందరం కృత్వా నేత్రం కృత్వా చ వాసుకిం ॥ **77** ॥ 449

మథ్యతామమృతం దేవాః సహాయే మయ్యవస్థితే ॥ **78** ॥ 450

సామపూర్వం చ దైతేయాస్తత్ర సాహాయ్యకర్మణి ।
సామాన్యఫలభోక్తారో యూయం వాచ్యా భవిష్యథ ॥ **79** ॥ 451

మథ్యమానే చ తత్రాబ్ధౌ యత్సముత్పత్స్యతేఽమృతం।
తత్పానాద్బలినో యూయమమరాశ్చ భవిష్యథ ॥ **80** ॥ 452

తథా చాహం కరిష్యామి తే యథా త్రిదశద్విషః।
న ప్రాప్స్యంత్యమృతం దేవాః కేవలం క్లేశభాగినః ॥ **81** ॥ 453

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇత్యుక్తా దేవదేవేన సర్వ ఏవ తదా సురాః।
సంధానమసురైః కృత్వా యత్నవంతోఽమృతేఽభవన్ ॥ **82** ॥ 454

నానౌషధీః సమానీయ దేవదైతేయదానవాః।
క్షిప్త్వా క్షీరాబ్ధిపయసి శరదభ్రామలత్విషి ॥ **83** ॥ 455

మంథానం మందరం కృత్వా నేత్రం కృత్వా చ వాసుకిం।
తతో మథితుమారబ్ధా మైత్రేయ తరసాఽమృతం ॥ **84** ॥ 456

విబుధాః సహితాః సర్వే యతః పుచ్ఛం తతః కృతాః।
కృష్ణేన వాసుకేర్దైత్యాః పూర్వకాయే నివేశితాః ॥ **85** ॥ 457

తే తస్య ముఖనిశ్వాసవహ్నితాపహతత్విషః।
నిస్తేజసోఽసురాః సర్వే బభూవురమితౌజసః ॥ **86** ॥ 458

తేనైవ ముఖనిశ్వాసవాయునాస్తబలాహకైః।
పుచ్ఛప్రదేశే వర్షద్భిస్తదా చాప్యాయితాః సురాః ॥ **87** ॥ 459

క్షీరోదమధ్యే భగవాన్కూర్మరూపీ స్వయం హరిః।
మంథనాద్రేరధిష్ఠానం భ్రమతోఽభూన్మహామునే ॥ **88** ॥ 460

రూపేణాన్యేన దేవానాం మధ్యే చక్రగదాధరః।
చకర్ష నాగరాజానం దైత్యమధ్యేఽపరేణ చ ॥ **89** ॥ 461

ఉపర్యాక్రాంతవాంచ్ఛైలం బృహద్రూపేణ కేశవః।
తథాపరేణ మైత్రేయ యన్న దృష్టం సురాసురైః ॥ **90** ॥ 462

తేజసా నాగరాజానం తథాప్యాయితవాన్హరిః।
అన్యేన తేజసా దేవానుపబృంహితవాన్ప్రభుః ॥ **91** ॥ 463

మథ్యమానే తతస్తస్మిన్క్షీరాబ్ధౌ దేవదానవైః।
హవిర్ధామాఽభవత్పూర్వం సురభిః సురపూజితా ॥ **92** ॥ 464

జగ్ముర్ముదం తతో దేవా దానవాశ్చ మహామునే।
వ్యాక్షిప్తచేతసశ్చైవ బభూవుః స్తిమితేక్షణాః ॥ **93** ॥ 465

కిమేతదితి సిద్ధానాం దివి చింతయతాం తతః।
బభూవ వారుణీ దేవీ మదాఘూర్ణితలోచనా ॥ **94** ॥ 466

కృతావర్తాత్తతస్తస్మాత్క్షీరోదాద్వాసయంజగత్।
గంధేన పారిజాతోఽభూద్దేవస్త్రీనందనస్తరుః ॥ **95** ॥ 467

రూపౌదార్యగుణోపేతస్తథా చాప్సరసాం గణః।
క్షీరోదధేః సముత్పన్నో మైత్రేయ పరమాద్భుతః ॥ **96** ॥ 468

తతః శీతాంశురభవజ్జగృహే తం మహేశ్వరః।
జగృహుశ్చ విషం నాగాః క్షీరోదాబ్ధిసముత్థితం ॥ **97** ॥ 469

తతో ధన్వంతరిర్దేవః శ్వేతాంబరధరస్స్వయం।
బిభ్రత్కమండలుం పూర్ణమమృతస్య సముత్థితః ॥ **98** ॥ 470

తతః స్వస్థమనస్కాస్తే సర్వే దైతేయదానవాః।
బభూవుర్ముదితాః సర్వే మైత్రేయ మునిభిః సహ ॥ **99** ॥ 471

తతః స్ఫురత్కాంతిమతీ వికాసికమలే స్థితా।
శ్రీర్దేవీ పయసస్తస్మాదుద్భూతా ధృతపంకజా ॥ **100** ॥ 472

తాం తుష్టువుర్ముదా యుక్తాః శ్రీసూక్తేన మహర్షయః ॥ **101** ॥ 473

విశ్వావసుముఖాస్తస్యా గంధర్వాః పురతో జగుః।
ఘృతాచీప్రముఖాస్తత్ర ననృతుశ్చాప్సరోగణాః ॥ **102** ॥ 474

గంగాద్యాః సరితస్తోయైః స్నానార్థముపతస్థిరే।
దిగ్గజా హేమపాత్రస్థమాదాయ విమలం జలం।
స్నాపయాంచక్రిరే దేవీం సర్వలోకమహేశ్వరీం ॥ **103** ॥ 475

క్షీరోదో రూపధృక్తస్యై మాలామమ్లానపంకజాం।
దదౌ విభూషణాన్యంగే విశ్వకర్మా చకార హ ॥ **104** ॥ 476

దివ్యమాల్యాంబరధరా స్నాతా భూషణభూషితా।
పశ్యతాం సర్వదేవానాం యయౌ వక్షఃస్థలం హరేః ॥ **105** ॥ 477

తయా విలోకితా దేవా హరివక్షఃస్థలస్థయా।
లక్ష్మ్యా మైత్రేయ సహసా పరాం నిర్వృతిమాగతాః ॥ **106** ॥ 478

ఉద్వేగం పరమం జగ్ముర్దైత్యా విష్ణుపరాఙ్ముఖాః।
త్యక్తా లక్ష్మ్యా మహాభాగ విప్రచిత్తిపురోగమాః ॥ **107** ॥ 479

తతస్తే జగృహుర్దైత్యా ధన్వంతరికరస్థితం।
కమండలుం మహావీర్యా యత్రాస్తేఽమృతముత్తమం ॥ **108** ॥ 480

మాయయా మోహయిత్వా తాన్విష్ణుః స్త్రీరూపసంస్థితః।
దానవేభ్యస్తదాదాయ దేవేభ్యః ప్రదదౌ ప్రభుః ॥ **109** ॥ 481

తతః పపుః సురగణాః శక్రాద్యాస్తత్తదాఽమృతం।
ఉద్యతాయుధనిస్త్రింశా దైత్యాస్తాంశ్చ సమభ్యయుః ॥ **110** ॥ 482

పీతేఽమృతే చ బలిభిర్దేవైర్దైత్యచమూస్తదా।
బధ్యమానా దిశో భేజే పాతాలం చ వివేశ వై ॥ **111** ॥ 483

తతో దేవా ముదా యుక్తాః శంఖచక్రగదాభృతం ।
ప్రణిపత్య యథాపూర్వమాశాసత్తత్త్రివిష్టపం ॥ **112** ॥ 484

తతః ప్రసన్నభాః సూర్యః ప్రయయౌ స్వేన వర్త్మనా ।
జ్యోతీంషి చ యథామార్గం ప్రయయుర్మునిసత్తమ ॥ **113** ॥ 485

జజ్వాల భగవాంశ్చేచ్చైశ్చారుదీప్తిర్విభావసుః ।
ధర్మే చ సర్వభూతానాం తదా మతిరజాయత ॥ **114** ॥ 486

త్రైలోక్యం చ శ్రియా జుష్టం బభూవ ద్విజసత్తమ ।
శక్రశ్చ త్రిదశశ్రేష్ఠః పునః శ్రీమానజాయత ॥ **115** ॥ 487

సింహాసనగతః శక్రస్సంప్రాప్య త్రిదివం పునః ।
దేవరాజ్యే స్థితో దేవీం తుష్టావాబ్జకరాం తతః ॥ **116** ॥ 488

ఇంద్ర ఉవాచ

నమస్యే సర్వలోకానాం జననీమబ్జసంభవాం ।
శ్రియమున్నిద్రపద్మాక్షీం విష్ణువక్షఃస్థలస్థితాం ॥ **117** ॥ 489

పద్మాలయాం పద్మకరాం పద్మపత్రనిభేక్షణాం ।
వందే పద్మముఖీం దేవీం పద్మనాభప్రియామహం ॥ **118** ॥ 490

త్వం సిద్ధిస్త్వం స్వధా స్వాహ్యా సుధా త్వం లోకపావనీ ।
సంధ్యా రాత్రిః ప్రభా భూతిర్మేధా శ్రద్ధా సరస్వతీ ॥ **119** ॥ 491

యజ్ఞవిద్యా మహావిద్యా గుహ్యవిద్యా చ శోభనే ।
ఆత్మవిద్యా చ దేవి త్వం విముక్తిఫలదాయినీ ॥ **120** ॥ 492

ఆన్వీక్షికీ త్రయీవార్తా దండనీతిస్త్వమేవ చ ।
సౌమ్యాసౌమ్యైర్జగద్రూపైస్త్వయైతద్దేవి పూరితం ॥ **121** ॥ 493

కా త్వన్యా త్వామృతే దేవి సర్వయజ్ఞమయం వపుః।
అధ్యాస్తే దేవదేవస్య యోగిచింత్యం గదాభృతః ॥ **122** ॥ 494

త్వయా దేవి పరిత్యక్తం సకలం భువనత్రయం।
వినష్టప్రాయమభవత్త్వయేదానీం సమేధితం ॥ **123** ॥ 495

దారాః పుత్రాస్తథాగారసుహృద్ధాన్యధనాదికం।
భవత్యేతన్మహాభాగే నిత్యం త్వద్దీక్షణాన్నృణాం ॥ **124** ॥ 496

శరీరారోగ్యమైశ్వర్యమరిపక్షక్షయః సుఖం।
దేవి త్వద్దృష్టిదృష్టానాం పురుషాణాం న దుర్లభం ॥ **125** ॥ 497

త్వం మాతా సర్వలోకానాం దేవదేవో హరిః పితా।
త్వయైతద్విష్ణునా చాంబ జగద్వ్యాప్తం చరాచరం ॥ **126** ॥ 498

మా నః కోశం తథా గోష్ఠం మా గృహం మా పరిచ్ఛదం।
మా శరీరం కలత్రం చ త్యజేథాః సర్వపావని ॥ **127** ॥ 499

మా పుత్రాన్మా సుహృద్వర్గం మా పశూన్మా విభూషణం।
త్యజేథా మమ దేవస్య విష్ణోర్వక్షఃస్థలాలయే ॥ **128** ॥ 500

సత్త్వేన సత్యశౌచాభ్యాం తథా శీలాదిభిర్గుణైః।
త్యజ్యంతే తే నరాః సద్యః సంత్యక్తా యే త్వయామలే ॥ **129** ॥ 501

త్వయా విలోకితాః సద్యః శీలాద్యైరఖిలైర్గుణైః।
కులైశ్వర్యైశ్చ యుజ్యంతే పురుషా నిర్గుణా అపి ॥ **130** ॥ 502

స శ్లాఘ్యః స గుణీ ధన్యః స కులీనః స బుద్ధిమాన్।
స శూరః స చ విక్రాంతో యస్త్వయా దేవి వీక్షితః ॥ **131** ॥ 503

సద్యో వైగుణ్యమాయాంతి శీలాద్యాః సకలా గుణాః।
పరాఙ్ముఖీ జగద్ధాత్రీ యస్య త్వం విష్ణువల్లభే ॥ **132** ॥ 504

న తే వర్ణయితుం శక్తా గుణాంజిహ్వాపి వేధసః।
ప్రసీద దేవి పద్మాక్షి మాస్మాంస్త్యాక్షీః కదాచన ॥ **133** ॥ 505

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఏవం శ్రీః సంస్తుతా సమ్యక్ ప్రాహ దేవీ శతక్రతుం।
శృణ్వతాం సర్వదేవానాం సర్వభూతస్థితా ద్విజ ॥ **134** ॥ 506

శ్రీరువాచ

పరితుష్టాస్మి దేవేశ స్తోత్రేణానేన తే హరే।
వరం వృణీష్వ యస్త్విష్టో వరదాహం తవాగతా ॥ **135** ॥ 507

ఇంద్ర ఉవాచ

వరదా యది మే దేవి వరార్హో యది వాప్యహం।
త్రైలోక్యం న త్వయా త్యాజ్యమేష మేఽస్తు వరః పరః ॥ **136** ॥ 508

స్తోత్రేణ యస్తథైతేన త్వాం స్తోష్యత్యబ్ధిసంభవే।
స త్వయా న పరిత్యాజ్యో ద్వితీయోఽస్తు వరో మమ ॥ **137** ॥ 509

శ్రీరువాచ

త్రైలోక్యం త్రిదశశ్రేష్ఠ న సంత్యక్ష్యామి వాసవ।
దత్తో వరో మయా యస్తే స్తోత్రారాధనతుష్టయా ॥ **138** ॥ 510

యశ్చ సాయం తథా ప్రాతః స్తోత్రేణానేన మానవః।
మాం స్తోష్యతి న తస్యాహం భవిష్యామి పరాఙ్ముఖీ ॥ **139** ॥ 511

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఏవం దదౌ వరం దేవీ దేవరాజాయ వై పురా।
మైత్రేయ శ్రీర్మహాభాగా స్తోత్రారాధనతోషితా ॥ **140** ॥ 512

భృగోః ఖ్యాత్యాం సముత్పన్నా శ్రీః పూర్వముదధేః పునః ।
దేవదానవయత్నేన ప్రసూతాఽమృతమంథనే ॥ **141** ॥ 513

ఏవం యదా జగత్స్వామీ దేవదేవో జనార్దనః ।
అవతారం కరోత్యేషా తదా శ్రీస్తత్సహాయినీ ॥ **142** ॥ 514

పునశ్చ పద్మాదుత్పన్నా ఆదిత్యోఽభూద్యదా హరిః ।
యదా తు భార్గవో రామస్తదాభూద్ధరణీ త్వియం ॥ **143** ॥ 515

రాఘవత్వేఽభవత్సీతా రుక్మిణీ కృష్ణజన్మని ।
అన్యేషు చావతారేషు విష్ణోరేషానపాయినీ ॥ **144** ॥ 516

దేవత్వే దేవదేహేయం మనుష్యత్వే చ మానుషీ ।
విష్ణోర్దేహానురూపాం వై కరోత్యేషాత్మనస్తనుం ॥ **145** ॥ 517

యశ్చైతచ్ఛృణుయాజ్జన్మ లక్ష్మ్యా యశ్చ పఠేన్నరః ।
శ్రియో న విచ్యుతిస్తస్య గృహే యావత్కులత్రయం ॥ **146** ॥ 518

పఠ్యతే యేషు చైవేయం గృహేషు శ్రీస్తుతిర్మునే ।
అలక్ష్మీః కలహాధారా న తేష్వాస్తే కదాచన ॥ **147** ॥ 519

ఏతత్తే కథితం బ్రహ్మన్యన్మాం త్వం పరిపృచ్ఛసి ।
క్షీరాబ్ధౌ శ్రీర్యథా జాతా పూర్వం భృగుసుతా సతీ ॥ **148** ॥ 520

ఇతి సకలవిభూత్యవాప్తిహేతుః
స్తుతిరియమింద్రముఖోద్గతా హి లక్ష్మ్యాః ।
అనుదినమిహ పఠ్యతే నృభిర్యై -
ర్వసతి న తేషు కదాచిదప్యలక్ష్మీః ॥ **149** ॥ 521

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే నవమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే దశమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

కథితం మే త్వయా సర్వం యత్పృష్టోఽసి మయా మునే।
భృగుసర్గాత్ప్రభృత్యేష సర్గో మే కథ్యతాం పునః ॥ **1** ॥ 522

శ్రీపరాశర ఉవాచ

భృగోః ఖ్యాత్యాం సముత్పన్నా లక్ష్మీర్విష్ణుపరిగ్రహః।
తథా ధాతృవిధాతారౌ ఖ్యాత్యాం జాతౌ సుతౌ భృగోః ॥ **2** ॥ 523

ఆయతిర్నియతిశ్చైవ మేరోః కన్యే మహాత్మనః।
భార్యే ధాతృవిధాత్రోస్తే తయోర్జాతౌ సుతావుభౌ ॥ **3** ॥ 524

ప్రాణశ్చైవ మృకండుశ్చ మార్కండేయో మృకండుతః।
తతో వేదశిరా జజ్ఞే ప్రాణస్యాపి సుతం శృణు ॥ **4** ॥ 525

ప్రాణస్య ద్యుతిమాన్పుత్రో రాజవాంశ్చ తతోఽభవత్।
తతో వంశో మహాభాగ విస్తరం భార్గవో గతః ॥ **5** ॥ 526

పత్నీ మరీచేః సంభూతిః పౌర్ణమాసమసూయత।
విరజాః పర్వతశ్చైవ తస్య పుత్రౌ మహాత్మనః ॥ **6** ॥ 527

వంశసంకీర్తనే పుత్రాన్వదిష్యేఽహం తతో ద్విజ।
స్మృతిశ్చాంగిరసః పత్నీ ప్రసూతా కన్యకాస్తథా।
సినీవాలీ కుహూశ్చైవ రాకా చానుమతిస్తథా ॥ **7** ॥ 528

అనసూయా తథైవాత్రేర్జజ్ఞే నిష్కల్మషాన్సుతాన్ ।
సోమం దుర్వాససం చైవ దత్తాత్రేయం చ యోగినం ॥ **8** ॥ 529

ప్రీత్యాం పులస్త్యభార్యాయాం దత్తోలిస్తత్సుతోఽభవత్ ।
పూర్వజన్మని యోఽగస్త్యః స్మృతః స్వాయంభువేఽంతరే ॥ **9** ॥ 530

కర్దమశ్చోర్వరీయాంశ్చ సహిష్ణుశ్చ సుతాస్త్రయః ।
క్షమా తు సుషువే భార్యా పులహస్య ప్రజాపతేః ॥ **10** ॥ 531

షష్టిపుత్రసహస్రాణి మునీనామూర్ధ్వరేతసాం ।
అంగుష్ఠపర్వమాత్రాణాం జ్వలద్భాస్కరతేజసాం ॥ **11** ॥ 532

ఊర్జాయాం తు వసిష్ఠస్య సప్తాజాయంత వై సుతాః ॥ **12** ॥ 533

రజో గోత్రోర్ధ్వబాహుశ్చ సవనశ్చానఘస్తథా ।
సుతపాః శుక్ర ఇత్యేతే సర్వే సప్తర్షయోఽమలాః ॥ **13** ॥ 534

యోఽసావగ్న్యభిమానీ స్యాద్ బ్రహ్మణస్తనయోఽగ్రజః ।
తస్మాత్స్వాహా సుతా~మ్లేభే త్రీనుదారౌజసో ద్విజ ॥ **14** ॥ 535

పావకం పవమానం తు శుచిం చాపి జలాశినం ॥ **15** ॥ 536

తేషాం తు సంతతావన్యే చత్వారింశచ్చ పంచ చ ।
కథ్యంతే వహ్నయశ్చైతే పితాపుత్రత్రయం చ యత్ ॥ **16** ॥ 537

ఏవమేకోనపంచాశద్వహ్నయః పరికీర్తితాః ॥ **17** ॥ 538

పితరో బ్రహ్మణా సృష్టా వ్యాఖ్యాతా యే మయా ద్విజ ।
అగ్నిష్వాత్తా బర్హిషదోఽనగ్నయః సాగ్నయశ్చ యే ॥ **18** ॥ 539

తేభ్యః స్వధా సుతే జజ్ఞే మేనాం వై ధారిణీం తథా ।
తే ఉభే బ్రహ్మవాదిన్యౌ యోగిన్యావప్యుభే ద్విజ ॥ **19** ॥ 540

ఉత్తమజ్ఞానసంపన్నే సర్వైః సముదితైర్గుణైః ॥ **20** ॥ 541

ఇత్యేషా దక్షకన్యానాం కథితాపత్యసంతతిః ।
శ్రద్ధావాన్సంస్మరన్నేతామనపత్యో న జాయతే ॥ **21** ॥ 542

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే దశమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే ఏకాదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ప్రియవ్రతోత్తానపాదౌ మనోః స్వాయంభువస్య తు ।
ద్వౌ పుత్రౌ తు మహావీర్యౌ ధర్మజ్ఞౌ కథితౌ తవ ॥ **1** ॥ 543

తయోరుత్తానపాదస్య సురుచ్యాముత్తమః సుతః ।
అభీష్టాయామభూద్బ్రహ్మన్పితురత్యంతవల్లభః ॥ **2** ॥ 544

సునీతిర్నామ యా రాజ్ఞస్తస్యాసీన్మహిషీ ద్విజ ।
స నాతిప్రీతిమాంస్తస్యామభూద్యస్యా ధ్రువః సుతః ॥ **3** ॥ 545

రాజాసనస్థితస్యాంకం పితుర్భ్రాతరమాశ్రితం ।
దృష్ట్వోత్తమం ధ్రువశ్చక్రే తమారోఢుం మనోరథం ॥ **4** ॥ 546

ప్రత్యక్షం భూపతిస్తస్యాః సురుచ్యా నాభ్యనందత ।
ప్రణయేనాగతం పుత్రముత్సంగారోహణోత్సుకం ॥ **5** ॥ 547

సపత్నీతనయం దృష్ట్వా తమంకారోహణోత్సుకం ।
స్వపుత్రం చ తథారూఢం సురుచిర్వాక్యమబ్రవీత్ ॥ **6** ॥ 548

క్రియతే కిం వృథా వత్స మహానేష మనోరథః ।
అన్యస్త్రీగర్భజాతేన హ్యసంభూయ మమోదరే ॥ **7** ॥ 549

ఉత్తమోత్తమమప్రాప్యమివేకో హి వాంఛసి ।
సత్యం సుతస్త్వమప్యస్య కింతు న స్వం మయా ధృతః ॥ **8** ॥ 550

ఏతద్రాజాసనం సర్వభూభృత్సంశ్రయకేతనం।
యోగ్యం మమైవ పుత్రస్య కిమాత్మా క్లిశ్యతే త్వయా ॥ **9** ॥ 551

ఉచ్చైర్మనోరథస్తేఽయం మత్పుత్రస్యేవ కిం వృథా।
సునీత్యామాత్మనో జన్మ కిం త్వయా నావగమ్యతే ॥ **10** ॥ 552

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఉత్సృజ్య పితరం బాలస్తచ్ఛ్రుత్వా మాతృభాషితం।
జగామ కుపితో మాతుర్నిజాయా ద్విజ మందిరం ॥ **11** ॥ 553

తం దృష్ట్వా కుపితం పుత్రమీషత్స్ఫురితాధరం।
సునీతిరంకమారోప్య మైత్రేయేదమభాషత ॥ **12** ॥ 554

వత్స కః కోపహేతుస్తే కశ్చ త్వాం నాభినందతి।
కోఽవజానాతి పితరం వత్స యస్తేఽపరాధ్యతి ॥ **13** ॥ 555

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇత్యుక్తః సకలం మాత్రే కథయామాస తద్యథా।
సురుచిః ప్రాహ భూపాలప్రత్యక్షమతిగర్వితా ॥ **14** ॥ 556

వినిఃశ్వస్యేతి కథితే తస్మిన్పుత్రేణ దుర్మనాః।
శ్వాసక్షామేక్షణా దీనా సునీతిర్వాక్యమబ్రవీత్ ॥ **15** ॥ 557

సునీతిరువాచ

సురుచిః సత్యమాహేదం మందభాగ్యోఽసి పుత్రక।
న హి పుణ్యవతాం వత్స సపత్నైరేవముచ్యతే ॥ **16** ॥ 558

నోద్వేగస్తాత కర్తవ్యః కృతం యద్భవతా పురా।
తత్కోఽపహర్తుం శక్నోతి దాతుం కశ్చాకృతం త్వయా ॥ **17** ॥ 559

తత్త్వయా నాత్ర కర్తవ్యం దుఃఖం తద్వాక్యసంభవం ॥ **18** ॥ 560

రాజాసనం రాజచ్ఛత్రం వరాశ్వవరవారణాః ।
యస్య పుణ్యాని తస్యైతే మత్తైవేతచ్ఛామ్య పుత్రక ॥ **19** ॥ 561

అన్యజన్మకృతైః పుణ్యైః సురుచ్యాం సురుచిర్నృపః ।
భార్యేతి ప్రోచ్యతే చాన్యా మద్విధా పుణ్యవర్జితా ॥ **20** ॥ 562

పుణ్యోపచయసంపన్నస్తస్యాః పుత్రస్తథోత్తమః ।
మమ పుత్రస్తథా జాతః స్వల్పపుణ్యో ధ్రువో భవాన్ ॥ **21** ॥ 563

తథాపి దుఃఖం న భవాన్ కర్తుమర్హతి పుత్రక ।
యస్య యావత్స తేనైవ స్వేన తుష్యతి మానవః ॥ **22** ॥ 564

యది తే దుఃఖమత్యర్థం సురుచ్యా వచసాభవత్ ।
తత్పుణ్యోపచయే యత్నం కురు సర్వఫలప్రదే ॥ **23** ॥ 565

సుశీలో భవ ధర్మాత్మా మైత్రః ప్రాణిహితే రతః ।
నిమ్నం యథాపః ప్రవణాః పాత్రమాయాంతి సంపదః ॥ **24** ॥ 566

ధ్రువ ఉవాచ

అంబ యత్త్వమిదం ప్రాత్థ ప్రశమాయ వచో మమ ।
నైతద్దుర్వచసా భిన్నే హృదయే మమ తిష్ఠతి ॥ **25** ॥ 567

సోఽహం తథా యతిష్యామి యథా సర్వోత్తమోత్తమం ।
స్థానం ప్రాప్స్యామ్యశేషాణాం జగతామభిపూజితం ॥ **26** ॥ 568

సురుచిర్దయితా రాజ్ఞస్తస్యా జాతోఽస్మి నోదరాత్ ।
ప్రభావం పశ్య మేఽంబ త్వం వృద్ధస్యాపి తవోదరే ॥ **27** ॥ 569

ఉత్తమః స మమ భ్రాతా యో గర్భేణ ధృతస్తయా ।
స రాజాసనమాప్నోతు పిత్రా దత్తం తథాస్తు తత్ ॥ **28** ॥ 570

నాన్యదత్తమభీప్సామి స్థానమంబ స్వకర్మణా।
ఇచ్ఛామి తదహం స్థానం యన్న ప్రాప పితా మమ ॥ **29** ॥ 571

శ్రీపరాశర ఉవాచ

నిర్జగామ గృహాన్మాతురిత్యుక్త్వా మాతరం ధ్రువః।
పురాచ్చ నిర్గమ్య తతస్తద్వాహ్యోపవనం యయౌ ॥ **30** ॥ 572

స దదర్శ మునీంస్తత్ర సప్త పూర్వాగతాంధ్రువః।
కృష్ణాజినోత్తరీయేషు విష్టరేషు సమాస్థితాన్ ॥ **31** ॥ 573

స రాజపుత్రస్తాన్సర్వాన్ప్రణిపత్యాభ్యభాషత।
ప్రశ్నయావనతః సమ్యగభివాదనపూర్వకం ॥ **32** ॥ 574

ధ్రువ ఉవాచ

ఉత్తానపాదతనయం మాం నిబోధత సత్తమాః।
జాతం సునీత్యాం నిర్వాదాద్యుష్మాకం ప్రాప్తమంతికం ॥ **33** ॥ 575

ఋషయ ఊచుః

చతుఃపంచాబ్దసంభూతో బాలస్త్వం నృపనందన।
నిర్వేదకారణం కించిత్తవ నాద్యాపి వర్త్తతే ॥ **34** ॥ 576

న చింత్యం భవతః కించిద్ధ్రియతే భూపతిః పితా।
న చైవేష్టవియోగాది తవ పశ్యామ బాలక ॥ **35** ॥ 577

శరీరే న చ తే వ్యాధిరస్మాభిరుపలక్ష్యతే।
నిర్వేదః కిన్నిమిత్తస్తే కథ్యతాం యది విద్యతే ॥ **36** ॥ 578

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తతః స కథయామాస సురుచ్యా యదుదాహృతం।
తన్నిశమ్య తతః ప్రోచుర్మునయస్తే పరస్పరం ॥ **37** ॥ 579

అహో క్షాత్రం పరం తేజో బాలస్యాపి యదక్షమా।
సపత్న్యా మాతురుక్తం యద్ హృదయాన్నాపసర్పతి ॥ **38** ॥ 580

భో భో క్షత్రియదాయాద నిర్వేదాద్యత్త్వయాధునా।
కర్తుం వ్యవసితం తన్నః కథ్యతాం యది రోచతే ॥ **39** ॥ 581

యచ్చ కార్యం తవాస్మాభిః సాహాయ్యమమితద్యుతే।
తదుచ్యతాం వివక్షుస్త్వమస్మాభిరుపలక్ష్యసే ॥ **40** ॥ 582

ధ్రువ ఉవాచ

నాహమర్థమభీప్సామి న రాజ్యం ద్విజసత్తమాః।
తత్స్థానమేకమిచ్ఛామి భుక్తం నాన్యేన యత్పురా ॥ **41** ॥ 583

ఏతన్మే క్రియతాం సమ్యక్ కథ్యతాం ప్రాప్యతే యథా।
స్థానమగ్ర్యం సమస్తేభ్యః స్థానేభ్యో మునిసత్తమాః ॥ **42** ॥ 584

మరీచిరువాచ

అనారాధితగోవిందైర్నరైః స్థానం నృపాత్మజ।
న హి సంప్రాప్యతే శ్రేష్ఠం తస్మాదారాధయాచ్యుతం ॥ **43** ॥ 585

అత్రిరువాచ

పరః పరాణాం పురుషో యస్య తుష్టో జనార్దనః।
స ప్రాప్నోత్యక్షయం స్థానమేతత్సత్యం మయోదితం ॥ **44** ॥ 586

అంగిరా ఉవాచ

యస్యాంతః సర్వమేవేదమచ్యుతస్యావ్యయాత్మనః।
తమారాధయ గోవిందం స్థానమగ్ర్యం యదీచ్ఛసి ॥ **45** ॥ 587

పులస్త్య ఉవాచ

పరం బ్రహ్మ పరం ధామ యోఽసౌ బ్రహ్మ తథా పరం।
తమారాధ్య హరిం యాతి ముక్తిమప్యతిదుర్లభాం ॥ **46** ॥ 588

పులహ ఉవాచ

ఐంద్రమింద్రః పరం స్థానం యమారాధ్య జగత్పతిం।
ప్రాప యజ్ఞపతిం విష్ణుం తమారాధయ సువ్రత ॥ **47** ॥ 589

క్రతురువాచ

యో యజ్ఞపురుషో యజ్ఞో యోగేశః పరమః పుమాన్।
తస్మింస్తుష్టే యదప్రాప్యం కిం తదస్తి జనార్దనే ॥ **48** ॥ 590

వసిష్ఠ ఉవాచ

ప్రాప్నోష్యారాధితే విష్ణౌ మనసా యద్యదిచ్ఛసి।
త్రైలోక్యాంతర్గతం స్థానం కిము వత్సోత్తమోత్తమం ॥ **49** ॥ 591

ధ్రువ ఉవాచ

ఆరాధ్యః కథితో దేవో భవద్భిః ప్రణతస్య మే।
మయా తత్పరితోషాయ యజ్ఞప్తవ్యం తదుచ్యతాం ॥ **50** ॥ 592

యథా చారాధనం తస్య మయా కార్యం మహాత్మనః।
ప్రసాదసుముఖాస్తన్మే కథయంతు మహర్షయః ॥ **51** ॥ 593

ఋషయ ఊచుః

రాజపుత్ర యథా విష్ణోరారాధనపరైర్నరైః।
కార్యమారాధనం తన్నో యథావచ్ఛ్రోతుమర్హసి ॥ **52** ॥ 594

బాహ్యార్థాదఖిలాచ్చిత్తం త్యాజయేత్ప్రథమం నరః।
తస్మిన్నేవ జగద్ధామ్ని తతః కుర్వీత నిశ్చలం ॥ **53** ॥ 595

ఏవమేకాగ్రచిత్తేన తన్మయేన ధృతాత్మనా।
జప్తవ్యం యన్నిబోధైతత్తన్నః పార్థివనందనః ॥ **54** ॥ 596

హిరణ్యగర్భపురుషప్రధానావ్యక్తరూపిణే।
ఓం నమో వాసుదేవాయ శుద్ధజ్ఞానస్వరూపిణే ॥ **55** ॥ 597

ఏతజ్జజాప భగవాన్ జప్యం స్వాయంభువో మనుః।
పితామహస్తవ పురా తస్య తుష్టో జనార్దనః ॥ **56** ॥ 598

దదౌ యథాభిలషితాం సిద్ధిం త్రైలోక్యదుర్లభాం।
తథా త్వమపి గోవిందం తోషయైతత్సదా జపన్ ॥ **57** ॥ 599

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే ఏకాదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

నిశమ్యైతదశేషేణ మైత్రేయ నృపతేః సుతః।
నిర్జగామ వనాత్తస్మాత్ప్రణిపత్య స తానృషీన్ ॥ **1** ॥ 600

కృతకృత్యమివాత్మానం మన్యమానస్తతో ద్విజ।
మధుసంజ్ఞం మహాపుణ్యం జగామ యమునాతటం ॥ **2** ॥ 601

పునశ్చ మధుసంజ్ఞేన దైత్యేనాధిష్ఠితం యతః।
తతో మధువనం నామ్నా ఖ్యాతమత్ర మహీతలే ॥ **3** ॥ 602

హత్వా చ లవణం రక్షో మధుపుత్రం మహాబలం।
శత్రుఘ్నో మధురాం నామ పురీం యత్ర చకార వై ॥ **4** ॥ 603

యత్ర వై దేవదేవస్య సాన్నిధ్యం హరిమేధసః।
సర్వపాపహరే తస్మింస్తపస్తీర్థే చకార సః ॥ **5** ॥ 604

మరీచిముఖ్యైర్మునిభిర్యథోద్దిష్టమభూత్తథా।
ఆత్మన్యశేషదేవేశం స్థితం విష్ణుమమన్యత ॥ **6** ॥ 605

అనన్యచేతసస్తస్య ధ్యాయతో భగవాన్హరిః।
సర్వభూతగతో విప్ర సర్వభావగతోఽభవత్ ॥ **7** ॥ 606

మనస్యవస్థితే తస్మిన్విష్ణౌ మైత్రేయ యోగినః।
న శశాక ధరా భారముద్వోఢుం భూతధారిణీ ॥ **8** ॥ 607

వామపాదస్థితే తస్మిన్ననామార్ద్ధ న మేదినీ।
ద్వితీయం చ ననామార్ద్ధం క్షితేర్దక్షిణతః స్థితే ॥ **9** ॥ 608

పాదాంగుష్ఠేన సంపీడ్య యదా స వసుధాం స్థితః।
తదా సమస్తా వసుధా చచాల సహ పర్వతైః ॥ **10** ॥ 609

నద్యో నదాః సముద్రాశ్చ సంక్షోభం పరమం యయుః।
తత్క్షోభాదమరాః క్షోభం పరం జగ్ముర్మహామునే ॥ **11** ॥ 610

యామా నామ తదా దేవా మైత్రేయ పరమాకులాః।
ఇంద్రేణ సహ సమ్మంత్ర్య ధ్యానభంగం ప్రచక్రముః ॥ **12** ॥ 611

కూష్మాండా వివిధై రూపైర్మహేంద్రేణ మహామునే।
సమాధిభంగమత్యంతమారబ్ధాః కర్తు మాతురాః ॥ **13** ॥ 612

సునీతిర్నామ తన్మాతా సాస్త్రా తత్పురతః స్థితా।
పుత్రేతి కరుణాం వాచమాహ మాయామయీ తదా ॥ **14** ॥ 613

పుత్రకాస్మాన్నివర్త్త స్వ శరీరాత్యయదారుణాత్।
నిర్బంధతో మయా లబ్ధో బహుభిస్త్వం మనోరథైః ॥ **15** ॥ 614

దీనామేకాం పరిత్యక్తుమనాథాం న త్వమర్హసి।
సపత్నీవచనాద్వత్స అగతేస్త్వం గతిర్మమ ॥ **16** ॥ 615

క్వ చ త్వం పంచవర్షీయః క్వ చైతద్దారుణం తపః।
నివర్తతాం మనః కష్టాన్నిర్బంధాత్ఫలవర్జితాత్ ॥ **17** ॥ 616

కాలః క్రీడనకానాంతే తదంతేఽధ్యయనస్య తే।
తతః సమస్తభోగానాం తదంతే చేష్యతే తపః ॥ **18** ॥ 617

కాలః క్రీడనకానాం యస్తవ బాలస్య పుత్రక।
తస్మింస్త్వమిచ్ఛసి తపః కిం నాశాయాత్మనో రతః ॥ **19** ॥ 618

మత్ప్రీతిః పరమో ధర్మో వయోఽవస్థాక్రియాక్రమం ।
అనువర్త్తస్వ మా మోహాన్నివర్త్తాస్మాదధర్మతః ॥ **20** ॥ 619

పరిత్యజతి వత్సాద్య యద్యేతన్న భవాంస్తపః ।
త్యక్ష్యామ్యహమిహ ప్రాణాంస్తతో వై పశ్యతస్తవ ॥ **21** ॥ 620

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తాం ప్రలాపవతీమేవం బాష్పాకులవిలోచనాం ।
సమాహితమనా విష్ణౌ పశ్యన్నపి న దృష్టవాన్ ॥ **22** ॥ 621

వత్స వత్స సుఘోరాణి రక్షాంస్యేతాని భీషణే ।
వనేఽభ్యుద్యతశస్త్రాణి సమాయాంత్యపగమ్యతాం ॥ **23** ॥ 622

ఇత్యుక్త్వా ప్రయయౌ సాథ రక్షాంస్యావిర్బభుస్తతః ।
అభ్యుద్యతోగ్రశస్త్రాణి జ్వాలామాలాకులైర్ముఖైః ॥ **24** ॥ 623

తతో నాదానతీవోగ్రాన్రాజపుత్రస్య తే పురః ।
ముముచుర్దీప్తశస్త్రాణి భ్రామయంతో నిశాచరాః ॥ **25** ॥ 624

శివాశ్చ శతశో నేదుః సజ్వాలాకవలైర్ముఖైః ।
త్రాసాయ తస్య బాలస్య యోగయుక్తస్య సర్వదా ॥ **26** ॥ 625

హన్యతాం హన్యతామేష ఛిద్యతాం ఛిద్యతామయం ।
భక్ష్యతాం భక్ష్యతాం చాయమిత్యూచుస్తే నిశాచరాః ॥ **27** ॥ 626

తతో నానావిధాన్నాదాన్ సింహోష్ట్రమకరాననాః ।
త్రాసాయ రాజపుత్రస్య నేదుస్తే రజనీచరాః ॥ **28** ॥ 627

రక్షాంసి తాని తే నాదాః శివాస్తాన్యాయుధాని చ ।
గోవిందాసక్తచిత్తస్య యయుర్నేంద్రియగోచరం ॥ **29** ॥ 628

ఏకాగ్రచేతాః సతతం విష్ణుమేవాత్మసంశ్రయం।
దృష్టవాన్పృథివీనాథపుత్రో నాన్యం కథంచన ॥ **30** ॥ 629

తతః సర్వాసు మాయాసు విలీనాసు పునః సురాః।
సంక్షోభం పరమం జగ్ముస్తత్పరాభవశంకితాః ॥ **31** ॥ 630

తే సమేత్య జగద్యోనిమనాదినిధనం హరిం।
శరణ్యం శరణం యాతాస్తపసా తస్య తాపితాః ॥ **32** ॥ 631

దేవా ఊచుః

దేవదేవ జగన్నాథ పరేశ పురుషోత్తమ।
ధ్రువస్య తపసా తప్తాస్త్వాం వయం శరణం గతాః ॥ **33** ॥ 632

దినే దినే కలాలేశైః శశాంకః పూర్యతే యథా।
తథాయం తపసా దేవ ప్రయాత్యృద్ధిమహర్నిశం ॥ **34** ॥ 633

ఔత్తానపాదితపసా వయమిత్థం జనార్దన।
భీతాస్త్వాం శరణం యాతాస్తపసస్తం నివర్తయ ॥ **35** ॥ 634

న విద్మః కిం స శక్రత్వం సూర్యత్వం కిమభీప్సతి।
విత్తపాంబుపసోమానాం సాభిలాషః పదేషు కిం ॥ **36** ॥ 635

తదస్మాకం ప్రసీదేశ హృదయాచ్ఛల్యముద్ధర।
ఉత్తానపాదతనయం తపసః సన్నివర్త్తయ ॥ **37** ॥ 636

శ్రీభగవానువాచ

నేంద్రత్వం న చ సూర్యత్వం నైవాంబుపధనేశతాం।
ప్రార్థయత్యేష యం కామం తం కరోమ్యఖిలం సురాః ॥ **38** ॥ 637

యాత దేవా యథాకామం స్వస్థానం విగతజ్వరాః।
నివర్త్తయామ్యహం బాలం తపస్యాసక్తమానసం ॥ **39** ॥ 638

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇత్యుక్తా దేవదేవేన ప్రణమ్య త్రిదశాస్తతః।
ప్రయయుః స్వాని ధిష్ణ్యాని శతక్రతుపురోగమాః ॥ **40** ॥ 639

భగవానపి సర్వాత్మా తన్మయత్వేన తోషితః।
గత్వా ధ్రువమువాచేదం చతుర్భుజవపుర్ధరిః ॥ **41** ॥ 640

శ్రీభగవానువాచ

ఔత్తానపాదే భద్రం తే తపసా పరితోషితః।
వరదోఽహమనుప్రాప్తో వరం వరయ సువ్రత ॥ **42** ॥ 641

బాహ్యార్థనిరపేక్షం తే మయి చిత్తం యదాహితం।
తుష్టోఽహం భవతస్తేన తద్వృణీష్వ వరం పరం ॥ **43** ॥ 642

శ్రీపరాశర ఉవాచ

శ్రుత్వేత్థం గదితం తస్య దేవదేవస్య బాలకః।
ఉన్మీలితాక్షో దదృశే ధ్యానదృష్టం హరిం పురః ॥ **44** ॥ 643

శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గవరాసిధరమచ్యుతం।
కిరీటినం సమాలోక్య జగామ శిరసా మహీం ॥ **45** ॥ 644

రోమాంచితాంగః సహసా సాధ్వసం పరమం గతః।
స్తవాయ దేవదేవస్య స చక్రే మానసం ధ్రువః ॥ **46** ॥ 645

కిం వదామి స్తుతావస్య కేనోక్తేనాస్య సంస్తుతిః।
ఇత్యాకులమతిర్దేవం తమేవ శరణం యయౌ ॥ **47** ॥ 646

ధ్రువ ఉవాచ

భగవన్యది మే తోషం తపసా పరమం గతః।
స్తోతుం తదహమిచ్ఛామి వరమేనం ప్రయచ్ఛ మే ॥ **48** ॥ 647

[బ్రహ్మాద్యైర్యస్య వేదజ్ఞైర్జ్ఞాయతే యస్య నో గతిః।
తం త్వాం కథమహం దేవ స్తోతుం శక్నోమి బాలకః ॥] 648

[త్వద్భక్తిప్రవణం హ్యేతత్పరమేశ్వర మే మనః।
స్తోతుం ప్రవృత్తం త్వత్పాదౌ తత్ర ప్రజ్ఞాం ప్రయచ్ఛ మే ॥] 649

శ్రీపరాశర ఉవాచ

శంఖప్రాంతేన గోవిందస్తం పస్పర్శ కృతాంజలిం।
ఉత్తానపాదతనయం ద్విజవర్య జగత్పతిః ॥ **49** ॥ 650

అథ ప్రసన్నవదనః స క్షణాన్నృపనందనః।
తుష్టావ ప్రణతో భూత్వా భూతధాతారమచ్యుతం ॥ **50** ॥ 651

ధ్రువ ఉవాచ

భూమిరాపోఽనలో వాయుః ఖం మనో బుద్ధిరేవ చ।
భూతాదిరాదిప్రకృతిర్యస్య రూపం నతోఽస్మి తం ॥ **51** ॥ 652

శుద్ధః సూక్ష్మోఽఖిలవ్యాపీ ప్రధానాత్పరతః పుమాన్।
యస్య రూపం నమస్తస్మై పురుషాయ గుణాశినే ॥ **52** ॥ 653

భూరాదీనాం సమస్తానాం గంధాదీనాం చ శాశ్వతః।
బుద్ధ్యాదీనాం ప్రధానస్య పురుషస్య చ యః పరః ॥ **53** ॥ 654

తం బ్రహ్మభూతమాత్మానమశేషజగతః పతిం।
ప్రపద్యే శరణం శుద్ధం త్వద్రూపం పరమేశ్వర ॥ **54** ॥ 655

బృహత్త్వాద్బృంహణత్వాచ్చ యద్రూపం బ్రహ్మసంజ్ఞితం।
తస్మై నమస్తే సర్వాత్మన్యోగిచింత్యావికారిణే ॥ **55** ॥ 656

సహస్రశీర్షా పురుషః సహస్రాక్షః సహస్రపాత్।
సర్వవ్యాపీ భువః స్పర్శాదత్యతిష్ఠద్దశాంగులం ॥ **56** ॥ 657

యద్భూతం యచ్చ వై భవ్యం పురుషోత్తమ తద్భవాన్ ।
త్వత్తో విరాట్ స్వరాట్ సమ్రాట్ త్వత్తశ్చాప్యధిపూరుషః ॥ **57** ॥ 658

అత్యరిచ్యత సోఽధశ్చ తిర్యగూర్ధ్వం చ వై భువః ।
త్వత్తో విశ్వమిదం జాతం త్వత్తో భూతభవిష్యతీ ॥ **58** ॥ 659

త్వద్రూపధారిణశ్చాంతర్భూతం సర్వమిదం జగత్ ।
త్వత్తో యజ్ఞః సర్వహుతః పృషదాజ్యం పశుర్ద్విధా ॥ **59** ॥ 660

త్వత్తః ఋచోఽథ సామాని త్వత్తశ్ఛందాంసి జజ్ఞిరే ।
త్వత్తో యజూంష్యజాయంత త్వత్తోఽశ్వాశ్చైకతో దతః ॥ **60** ॥ 661

గావస్త్వత్తః సముద్భూతాస్త్వత్తోఽజా అవయో మృగాః ।
త్వన్ముఖాద్బ్రాహ్మణాస్త్వత్తో బాహోః క్షత్రమజాయత ॥ **61** ॥ 662

వైశ్యాస్తవోరుజాః శూద్రాస్తవ పద్భ్యాం సముద్గతాః ।
అక్ష్ణోః సూర్యోఽనిలః ప్రాణాచ్చంద్రమా మనసస్తవ ॥ **62** ॥ 663

ప్రాణోఽంతః సుషిరాజ్జాతో ముఖాదగ్నిరజాయత ।
నాభితో గగనం ద్యౌశ్చ శిరసః సమవర్తత ॥ **63** ॥ 664

దిశః శ్రోత్రాత్క్షితిః పద్భ్యాం త్వత్తః సర్వమభూదిదం ॥ **64** ॥ 665

న్యగ్రోధః సుమహానల్పే యథా బీజే వ్యవస్థితః ।
సంయమే విశ్వమఖిలం బీజభూతే తథా త్వయి ॥ **65** ॥ 666

బీజాదంకురసంభూతో న్యగ్రోధస్తు సముత్థితః ।
విస్తారం చ యథా యాతి త్వత్తః సృష్టౌ తథా జగత్ ॥ **66** ॥ 667

యథా హి కదలీ నాన్యా త్వక్పత్రాదపి దృశ్యతే ।
ఏవం విశ్వస్య నాన్యస్త్వం త్వత్స్థాయీశ్వర దృశ్యతే ॥ **67** ॥ 668

హ్లాదినీ సంధినీ సంవిత్త్వయ్యేకా సర్వసంస్థితౌ।
హ్లాదతాపకరీ మిశ్రా త్వయి నో గుణవర్జితే ॥ **68** ॥ 669

పృథగ్భూతైకభూతాయ భూతభూతాయ తే నమః।
ప్రభూతభూతభూతాయ తుభ్యం భూతాత్మనే నమః ॥ **69** ॥ 670

వ్యక్తం ప్రధానపురుషౌ విరాట్ సమ్రాట్ స్వరాట్ తథా।
విభావ్యతేఽంతఃకరణే పురుషేష్వక్షయో భవాన్ ॥ **70** ॥ 671

సర్వస్మిన్సర్వభూతస్త్వం సర్వః సర్వస్వరూపధృక్।
సర్వం త్వత్తస్తతశ్చ త్వం నమః సర్వాత్మనేఽస్తు తే ॥ **71** ॥ 672

సర్వాత్మకోఽసి సర్వేశ సర్వభూతస్థితో యతః।
కథయామి తతః కిం తే సర్వం వేత్సి హృది స్థితం ॥ **72** ॥ 673

సర్వాత్మన్సర్వభూతేశ సర్వసత్త్వసముద్భవ।
సర్వభూతో భవాన్వేత్తి సర్వసత్త్వమనోరథం ॥ **73** ॥ 674

యో మే మనోరథో నాథ సఫలః స త్వయా కృతః।
తపశ్చ తప్తం సఫలం యద్దృష్టోఽసి జగత్పతే ॥ **74** ॥ 675

శ్రీభగవానువాచ

తపసస్తత్ఫలం ప్రాప్తం యద్ధ్రువ దృష్టోఽహం త్వయా ధ్రువ।
మద్దర్శనం హి విఫలం రాజపుత్ర న జాయతే ॥ **75** ॥ 676

వరం వరయ తస్మాత్త్వం యథాభిమతమాత్మనః।
సర్వం సంపద్యతే పుంసాం మయి దృష్టిపథం గతే ॥ **76** ॥ 677

ధ్రువ ఉవాచ

భగవన్భూతభవ్యేశ సర్వస్యాస్తే భవాన్ హృది।
కిమజ్ఞాతం తవ బ్రహ్మన్మనసా యన్మయేక్షితం ॥ **77** ॥ 678

తథాపి తుభ్యం దేవేశ కథయిష్యామి యన్మయా।
ప్రార్థ్యతే దుర్వినీతేన హృదయేనాతిదుర్లభం ॥ **78** ॥ 679

కిం వా సర్వజగత్స్రష్టుః ప్రసన్నే త్వయి దుర్లభం।
త్వత్ప్రసాదఫలం భుంక్తే త్రైలోక్యం మఘవానపి ॥ **79** ॥ 680

నైతద్రాజాసనం యోగ్యమజాతస్య మమోదరాత్।
ఇతిగర్వాదవోచన్మాం సపత్నీ మాతురుచ్చకైః ॥ **80** ॥ 681

ఆధారభూతం జగతః సర్వేషాముత్తమోత్తమం।
ప్రార్థయామి ప్రభో స్థానం త్వత్ప్రసాదాదతోఽవ్యయం ॥ **81** ॥ 682

శ్రీభగవానువాచ

యత్త్వయా ప్రార్థ్యతే స్థానమేతత్ప్రాప్స్యతి వై భవాన్।
త్వయాఽహం తోషితః పూర్వమన్యజన్మని బాలక ॥ **82** ॥ 683

త్వమాసీర్బ్రాహ్మణః పూర్వం మయ్యేకాగ్రమతిః సదా।
మాతాపిత్రోశ్చ శుశ్రూషుర్నిజధర్మానుపాలకః ॥ **83** ॥ 684

కాలేన గచ్ఛతా మిత్రం రాజపుత్రస్తవాభవత్।
యౌవనేఽఖిలభోగాఢ్యో దర్శనీయోజ్జ్వలాకృతిః ॥ **84** ॥ 685

తత్సంగాత్తస్య తామృద్ధిమవలోక్యాతిదుర్లభాం।
భవేయం రాజపుత్రోఽహమితి వాంఛా త్వయా కృతా ॥ **85** ॥ 686

తతో యథాభిలషితా ప్రాప్తా తే రాజపుత్రతా।
ఉత్తానపాదస్య గృహే జాతోఽసి ధ్రువ దుర్లభే ॥ **86** ॥ 687

అన్యేషాం దుర్లభం స్థానం కులే స్వాయంభువస్య యత్ ॥ **87** ॥ 688

తస్యైతదపరం బాల యేనాహం పరితోషితః।
మామారాధ్య నరో ముక్తిమవాప్నోత్యవిలంబితాం ॥ **88** ॥ 689

మయ్యర్పితమనా బాల కిము స్వర్గాదికం పదం ॥ **89** ॥ 690

త్రైలోక్యాదధికే స్థానే సర్వతారాగ్రహాశ్రయః।
భవిష్యతి న సందేహో మత్ప్రసాదాద్ధ్రువాంధ్రువ ॥ **90** ॥ 691

సూర్యాత్సోమాత్తథా భౌమాత్సోమపుత్రాద్బృహస్పతేః।
సితార్కతనయాదీనాం సర్వర్క్షాణాం తథా ధ్రువ ॥ **91** ॥ 692

సప్తర్షీణామశేషాణాం యే చ వైమానికాః సురాః।
సర్వేషాముపరి స్థానం తవ దత్తం మయా ధ్రువ ॥ **92** ॥ 693

కేచిచ్చతుర్యుగం యావత్కేచిన్మన్వంతరం సురాః।
తిష్ఠంతి భవతో దత్తా మయా వై కల్పసంస్థితిః ॥ **93** ॥ 694

సునీతిరపి తే మాతా త్వదాసన్నాతినిర్మలా।
విమానే తారకా భూత్వా తావత్కాలం నివత్స్యతి ॥ **94** ॥ 695

యే చ త్వాం మానవాః ప్రాతః సాయం చ సుసమాహితాః।
కీర్త్తయిష్యంతి తేషాం చ మహత్పుణ్యం భవిష్యతి ॥ **95** ॥ 696

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఏవం పూర్వం జగన్నాథాద్దేవదేవాజ్జనార్దనాత్।
వరం ప్రాప్య ధ్రువః స్థానమధ్యాస్తే స మహామతే ॥ **96** ॥ 697

స్వయం శుశ్రూషణాద్ధర్మ్యాన్మాతాపిత్రోశ్చ వై తథా।
ద్వాదశాక్షరమాహాత్మ్యాత్తపసశ్చ ప్రభావతః ॥ **97** ॥ 698

తస్యాభిమానమృద్ధిం చ మహిమానం నిరీక్ష్య హి।
దేవాసురాణామాచార్యః శ్లోకమత్రోశనా జగౌ ॥ **98** ॥ 699

అహోఽస్య తపసో వీర్యమహోఽస్య తపసః ఫలం।
యదేనం పురతః కృత్వా ధ్రువం సప్తర్షయః స్థితాః ॥ **99** ॥ 700

ధ్రువస్య జననీ చేయం సునీతిర్నామ సూనృతా।
అస్యాశ్చ మహిమానం కః శక్తో వర్ణయితుం భువి ॥ **100** ॥ 701

త్రైలోక్యాశ్రయతాం ప్రాప్తం పరం స్థానం స్థిరాయతి।
స్థానం ప్రాప్తా పరం ధృత్వా యా కుక్షివివరే ధ్రువం ॥ **101** ॥ 702

యశ్చైతత్కీర్త్తయేన్నిత్యం ధ్రువస్యారోహణం దివి।
సర్వపాపవినిర్ముక్తః స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ **102** ॥ 703

స్థానభ్రంశం న చాప్నోతి దివి వా యది వా భువి।
సర్వకల్యాణసంయుక్తో దీర్ఘకాలం స జీవతి ॥ **103** ॥ 704

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ధ్రువాచ్ఛిష్టిం చ భవ్యం చ భవ్యాచ్ఛంభుర్వ్యజాయత ।
శిష్టేరాధత్త సుచ్ఛాయా పంచపుత్రానకల్మషాన్ ॥ **1** ॥ 705

రిపుం రిపుంజయం విప్రం వృకలం వృకతేజసం ।
రిపోరాధత్త బృహతీ చాక్షుషం సర్వతేజసం ॥ **2** ॥ 706

అజీజనత్పుష్కరిణ్యాం వారుణ్యాం చాక్షుషో మనుం ।
ప్రజాపతేరాత్మజాయాం వీరణస్య మహాత్మనః ॥ **3** ॥ 707

మనోరజాయంత దశ నడ్వలాయాం మహౌజసః ।
కన్యాయాం తపతాం శ్రేష్ఠ వైరాజస్య ప్రజాపతేః ॥ **4** ॥ 708

కురుః పురుః శతద్యుమ్నస్తపస్వీ సత్యవాంఛుచిః ।
అగ్నిష్టోమోఽతిరాత్రశ్చ సుద్యుమ్నశ్చేతి తే నవ ।
అభిమన్యుశ్చ దశమో నడ్వలాయాం మహౌజసః ॥ **5** ॥ 709

కురోరజనయత్పుత్రాన్ షడాగ్నేయీ మహాప్రభాన్ ।
అంగం సుమనసం ఖ్యాతిం క్రతుమంగిరసం శిబిం ॥ **6** ॥ 710

అంగాత్సునీథాపత్యం వై వేనమేకమజాయత ।
ప్రజార్థమృషయస్తస్య మమంథుర్దక్షిణం కరం ॥ **7** ॥ 711

వేనస్య పాణౌ మథితే సంబభూవ మహామునే ।
వైన్యో నామ మహీపాలో యః పృథుః పరికీర్తితః ॥ **8** ॥ 712

యేన దుగ్ధా మహీ పూర్వం ప్రజానాం హితకారణాత్ ॥ **9** ॥ 713

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

కిమర్థం మథితః పాణిర్వేనస్య పరమర్షిభిః।
యత్ర జజ్ఞే మహావీర్యః స పృథుర్మునిసత్తమ ॥ **10** ॥ 714

శ్రీపరాశర ఉవాచ

సునీథా నామ యా కన్యా మృత్యోః ప్రథమతోఽభవత్।
అంగస్య భార్యా సా దత్తా తస్యాం వేనో వ్యజాయత ॥ **11** ॥ 715

స మాతామహదోషేణ తేన మృత్యోః సుతాత్మజః।
నిసర్గాదేష మైత్రేయ దుష్ట ఏవ వ్యజాయత ॥ **12** ॥ 716

అభిషిక్తో యదా రాజ్యే స వేనః పరమర్షిభిః।
ఘోషయామాస స తదా పృథివ్యాం పృథివీపతిః ॥ **13** ॥ 717

న యష్టవ్యం న దాతవ్యం న హోతవ్యం కథంచన।
భోక్తా యజ్ఞస్య కస్త్వన్యో హ్యహం యజ్ఞపతిః ప్రభుః ॥ **14** ॥ 718

తతస్తమృషయః పూర్వం సంపూజ్య పృథివీపతిం।
ఊచుః సామకలం వాక్యం మైత్రేయ సముపస్థితాః ॥ **15** ॥ 719

ఋషయ ఊచుః

భో భో రాజన్ శృణుష్వ త్వం యద్వదామ మహీపతే।
రాజ్యదేహోపకారాయ ప్రజానాం చ హితం పరం ॥ **16** ॥ 720

దీర్ఘసత్రేణ దేవేశం సర్వయజ్ఞేశ్వరం హరిం।
పూజయిష్యామ భద్రం తే తస్యాంశస్తే భవిష్యతి ॥ **17** ॥ 721

యజ్ఞేన యజ్ఞపురుషో విష్ణుః సంప్రీణితో నృప ।
అస్మాభిర్భవతః కామాన్సర్వానేవ ప్రదాస్యతి ॥ **18** ॥ 722

యజైష్ణ్యర్యజ్ఞేశ్వరో యేషాం రాష్ట్రే సంపూజ్యతే హరిః ।
తేషాం సర్వేప్సితావాప్తిం దదాతి నృప భూభృతాం ॥ **19** ॥ 723

వేన ఉవాచ

మత్తః కోఽభ్యధికోఽన్యోఽస్తి కశ్చారాధ్యో మమాపరః ।
కోఽయం హరిరితి ఖ్యాతో యో వో యజ్ఞేశ్వరో మతః ॥ **20** ॥ 724

బ్రహ్మా జనార్దనః శంభురింద్రో వాయుర్యమో రవిః ।
హుతభుగ్వరుణో ధాతా పూషా భూమిర్నిశాకరః ॥ **21** ॥ 725

ఏతే చాన్యే చ యే దేవాః శాపానుగ్రహకారిణః ।
నృపస్యైతే శరీరస్థాః సర్వదేవమయో నృపః ॥ **22** ॥ 726

ఏవం జ్ఞాత్వా మయాజ్ఞప్తం యద్యథా క్రియతాం తథా ।
న దాతవ్యం న యష్టవ్యం న హోతవ్యం చ భో ద్విజాః ॥ **23** ॥ 727

భర్తృశుశ్రూషణం ధర్మో యథా స్త్రీణాం పరో మతః ।
మమాజ్ఞాపాలనం ధర్మో భవతాం చ తథా ద్విజాః ॥ **24** ॥ 728

ఋషయ ఊచుః

దేహ్యనుజ్ఞాం మహారాజ మా ధర్మో యాతు సంక్షయం ।
హవిషాం పరిణామోఽయం యదేతదఖిలం జగత్ ॥ **25** ॥ 729

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇతి విజ్ఞాప్యమానోఽపి స వేనః పరమర్షిభిః ।
యదా దదాతి నానుజ్ఞాం ప్రోక్తః ప్రోక్తః పునః పునః ॥ **26** ॥ 730

తతస్తే మునయః సర్వే కోపామర్షసమన్వితాః।
హన్యతాం హన్యతాం పాప ఇత్యూచుస్తే పరస్పరం ॥ **27** ॥ 731

యో యజ్ఞపురుషం విష్ణుమనాదినిధనం ప్రభుం।
వినిందత్యధమాచారో న స యోగ్యో భువః పతిః ॥ **28** ॥ 732

ఇత్యుక్త్వా మంత్రపూతైస్తైః కుశైర్మునిగణా నృపం।
నిజఘ్నుర్నిహతం పూర్వం భగవన్నిందనాదినా ॥ **29** ॥ 733

తతశ్చ మునయో రేణుం దదృశుః సర్వతో ద్విజ।
కిమేతదితి చాసన్నాన్పప్రచ్ఛుస్తే జనాంస్తదా ॥ **30** ॥ 734

ఆఖ్యాతం చ జనైస్తేషాం చోరీభూతైరరాజకే।
రాష్ట్రే తు లోకైరారబ్ధం పరస్వాదానమాతురైః ॥ **31** ॥ 735

తేషాముదీర్ణవేగానాం చోరాణాం మునిసత్తమాః।
సుమహాన్ దృశ్యతే రేణుః పరవిత్తాపహారిణాం ॥ **32** ॥ 736

తతః సమ్మంత్ర్య తే సర్వే మునయస్తస్య భూభృతః।
మమంథురూరుం పుత్రార్థమనపత్యస్య యత్నతః ॥ **33** ॥ 737

మథ్యమానాత్సముత్తస్థౌ తస్యోరోః పురుషః కిల।
దగ్ధస్థూణాప్రతీకాశః ఖర్వ్వాటాస్యోఽతిహ్రస్వకః ॥ **34** ॥ 738

కిం కరోమీతి తాన్సర్వాన్స విప్రానాహ చాతురః।
నిషీదేతి తమూచుస్తే నిషాదస్తేన సోఽభవత్ ॥ **35** ॥ 739

తతస్తత్సంభవా జాతా వింధ్యశైలనివాసినః।
నిషాదా మునిశార్దూల పాపకర్మోపలక్షణాః ॥ **36** ॥ 740

తేన ద్వారేణ తత్పాపం నిష్క్రాంతం తస్య భూపతేః।
నిషాదాస్తే తతో జాతా వేనకల్మషనాశనాః ॥ **37** ॥ 741

తస్యైవ దక్షిణం హస్తం మమంథుస్తే తతో ద్విజాః ॥ **38** ॥ 742

మథ్యమానే చ తత్రాభూత్పృథుర్వైన్యః ప్రతాపవాన్ ।
దీప్యమానః స్వవపుషా సాక్షాదగ్నిరివ జ్వలన్ ॥ **39** ॥ 743

ఆద్యమాజగవం నామ ఖాత్పపాత తతో ధనుః ।
శరాశ్చ దివ్యా నభసః కవచం చ పపాత హ ॥ **40** ॥ 744

తస్మిన్ జాతే తు భూతాని సంప్రహృష్టాని సర్వశః ॥ **41** ॥ 745

సత్పుత్రేణైవ జాతేన వేనోఽపి త్రిదివం యయౌ ।
పున్నామ్నో నరకాత్ త్రాతః సుతేన సుమహాత్మనా ॥ **42** ॥ 746

తం సముద్రాశ్చ నద్యశ్చ రత్నాన్యాదాయ సర్వశః ।
తోయాని చాభిషేకార్థం సర్వాణ్యేవోపతస్థిరే ॥ **43** ॥ 747

పితామహశ్చ భగవాందేవైరాంగిరసైః సహ ।
స్థావరాణి చ భూతాని జంగమాని చ సర్వశః ।
సమాగమ్య తదా వైన్యమభ్యసించన్నరాధిపం ॥ **44** ॥ 748

హస్తే తు దక్షిణే చక్రం దృష్ట్వా తస్య పితామహః ।
విష్ణోరంశం పృథుం మత్వా పరితోషం పరం యయౌ ॥ **45** ॥ 749

విష్ణుచక్రం కరే చిహ్నం సర్వేషాం చక్రవర్తినాం ।
భవత్యవ్యాహతో యస్య ప్రభావస్త్రిదశైరపి ॥ **46** ॥ 750

మహతా రాజరాజ్యేన పృథుర్వైన్యః ప్రతాపవాన్ ।
సోఽభిషిక్తో మహాతేజా విధివద్ధర్మకోవిదైః ॥ **47** ॥ 751

పిత్రాఽపరంజితాస్తస్య ప్రజాస్తేనానురంజితాః ।
అనురాగాత్తతస్తస్య నామ రాజేత్యజాయత ॥ **48** ॥ 752

ఆపస్తస్తంభిరే చాస్య సముద్రమభియాస్యతః।
పర్వతాశ్చ దదుర్మార్గం ధ్వజభంగశ్చ నాభవత్ ॥ **49** ॥ 753

అకృష్టపచ్యా పృథివీ సిద్ధ్యంత్యన్నాని చింతయా।
సర్వకామదుఘా గావః పుటకే పుటకే మధు ॥ **50** ॥ 754

తస్య వై జాతమాత్రస్య యజ్ఞే పైతామహే శుభే।
సూతః సూత్యాం సముత్పన్నః సౌత్యేఽహని మహామతిః ॥ **51** ॥ 755

తస్మిన్నేవ మహాయజ్ఞే జజ్ఞే ప్రాజ్ఞోఽథ మాగధః।
ప్రోక్తౌ తదా మునివరైస్తావుభౌ సూతమాగధౌ ॥ **52** ॥ 756

స్తూయతామేష నృపతిః పృథుర్వేన్యః ప్రతాపవాన్।
కర్మైతదనురూపం వాం పాత్రం స్తోత్రస్య చాపరం ॥ **53** ॥ 757

తతస్తావూచతుర్విప్రాన్సర్వానేవ కృతాంజలీ।
అద్య జాతస్య నో కర్మ జ్ఞాయతేఽస్య మహీపతేః ॥ **54** ॥ 758

గుణా న చాస్య జ్ఞాయంతే న చాస్య ప్రథితం యశః।
స్తోత్రం కిమాశ్రయం త్వస్య కార్యమస్మాభిరుచ్యతాం ॥ **55** ॥ 759

ఋషయ ఊచుః

కరిష్యత్యేష యత్కర్మ చక్రవర్తీ మహాబలః।
గుణా భవిష్యా యే చాస్య తైరయం స్తూయతాం నృపః ॥ **56** ॥ 760

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తతః స నృపతిస్తోషం తచ్ఛ్రుత్వా పరమం యయౌ।
సద్గుణైః శ్లాఘ్యతామేతి తస్మాల్లభ్యా గుణా మమ ॥ **57** ॥ 761

తస్మాద్యదద్య స్తోత్రేణ గుణనిర్వర్ణనం త్వివమౌ।
కరిష్యేతే కరిష్యామి తదేవాహం సమాహితః ॥ **58** ॥ 762

యదిమౌ వర్జనీయం చ కించిదత్ర వదిష్యతః।
తదహం వర్జయిష్యామీత్యేవం చక్రే మతిం నృపః ॥ **59** ॥ 763

అథ తౌ చక్రతుః స్తోత్రం పృథోర్వైన్యస్య ధీమతః।
భవిష్యైః కర్మభిః సమ్యక్ సుస్వరౌ సూతమాగధౌ ॥ **60** ॥ 764

సత్యవాగ్దానశీలోఽయం సత్యసంధో నరేశ్వరః।
హ్రీమాన్మైత్రః క్షమాశీలో విక్రాంతో దుష్టశాసనః ॥ **61** ॥ 765

ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ దయావాన్ ప్రియభాషకః।
మాన్యాన్మానయితా యజ్వా బ్రహ్మణ్యః సాధుసమ్మతః ॥ **62** ॥ 766

సమః శత్రౌ చ మిత్రే చ వ్యవహారస్థితౌ నృపః ॥ **63** ॥ 767

సూతేనోక్తాన్ గుణానిత్థం స తదా మాగధేన చ।
చకార హృది తాదృక్ చ కర్మణా కృతవానసౌ ॥ **64** ॥ 768

తతస్తు పృథివీపాలః పాలయన్పృథివీమిమాం।
ఇయాజ వివిధైర్యజ్ఞైర్మహద్భిర్భూరిదక్షిణైః ॥ **65** ॥ 769

తం ప్రజాః పృథివీనాథముపతస్థుః క్షుధార్దితాః।
ఓషధీషు ప్రణష్టాసు తస్మిన్కాలే హ్యరాజకే।
తమూచుస్తే నతాః పృష్టాస్తత్రాగమనకారణం ॥ **66** ॥ 770

ప్రజా ఊచుః

అరాజకే నృపశ్రేష్ఠ ధరిత్ర్యా సకలౌషధీః।
గ్రస్తాస్తతః క్షయం యాంతి ప్రజాః సర్వాః ప్రజేశ్వర ॥ **67** ॥ 771

త్వన్నో వృత్తిప్రదో ధాత్రా ప్రజాపాలో నిరూపితః।
దేహి నః క్షుత్పరీతానాం ప్రజానాం జీవనౌషధీః ॥ **68** ॥ 772

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తతస్తు నృపతిర్దివ్యమాదాయాజగవం ధనుః।
శరాంశ్చ దివ్యాన్కుపితః సోన్వధావద్వసుంధరాం ॥ **69** ॥ 773

తతో ననాశ త్వరితా గౌర్భూత్వా చ వసుంధరా।
సా లోకాన్బ్రహ్మలోకాదీన్సంత్రాసాదగమన్మహీ ॥ **70** ॥ 774

యత్ర యత్ర యయౌ దేవీ సా తదా భూతధారిణీ।
తత్ర తత్ర తు సా వైన్యం దదృశేఽభ్యుద్యతాయుధం ॥ **71** ॥ 775

తతస్తం ప్రాహ వసుధా పృథుం పృథుపరాక్రమం।
ప్రవేపమానా తద్వాణపరిత్రాణపరాయణా ॥ **72** ॥ 776

పృథివ్యువాచ

స్త్రీవధే త్వం మహాపాపం కిం నరేంద్ర న పశ్యసి।
యేన మాం హంతుమత్యర్థం ప్రకరోషి నృపోద్యమం ॥ **73** ॥ 777

పృథురువాచ

ఏకస్మిన్ యత్ర నిధనం ప్రాపితే దుష్టకారిణి।
బహూనాం భవతి క్షేమం తస్య పుణ్యప్రదో వధః ॥ **74** ॥ 778

పృథివ్యువాచ

ప్రజానాముపకారాయ యది మాం త్వం హనిష్యసి।
ఆధారః కః ప్రజానాం తే నృపశ్రేష్ఠ భవిష్యతి ॥ **75** ॥ 779

పృథురువాచ

త్వాం హత్వా వసుధే బాణైర్మచ్ఛాసనపరాఙ్ముఖీం।
ఆత్మయోగబలేనేమా ధారయిష్యామ్యహం ప్రజాః ॥ **76** ॥ 780

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తతః ప్రణమ్య వసుధా తం భూయః ప్రాహ పార్థివం।
ప్రవేపితాంగీ పరమం సాధ్వసం సముపాగతా ॥ **77** ॥ 781

పృథివ్యువాచ

ఉపాయతః సమారబ్ధాః సర్వే సిద్ధ్యంత్యుపక్రమాః।
తస్మాద్వదామ్యుపాయం తే తం కురుష్వ యదీచ్ఛసి ॥ **78** ॥ 782

సమస్తా యా మయా జీర్ణా నరనాథ మహౌషధీః।
యదీచ్ఛసి ప్రదాస్యామి తాః క్షీరపరిణామినీః ॥ **79** ॥ 783

తస్మాత్ప్రజాహితార్థాయ మమ ధర్మభృతాం వర।
తం తు వత్సం కురుష్వ త్వం క్షరేయం యేన వత్సలా ॥ **80** ॥ 784

సమాం చ కురు సర్వత్ర యేన క్షీరం సమంతతః।
వరౌషధీబీజభూతం బీజం సర్వత్ర భావయే ॥ **81** ॥ 785

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తత ఉత్సారయామాస శైలాన్ శతసహస్రశః।
ధనుష్కోట్యా తదా వైన్యస్తేన శైలా వివర్ద్ధితాః ॥ **82** ॥ 786

న హి పూర్వవిసర్గే వై విషమే పృథివీతలే।
ప్రవిభాగాః పురాణాం వా గ్రామాణాం వా పురాఽభవత్ ॥ **83** ॥ 787

న సస్యాని న గోరక్ష్యం న కృషిర్న వణిక్పథః।
వైన్యాత్ప్రభృతి మైత్రేయ సర్వస్యైతస్య సంభవః ॥ **84** ॥ 788

యత్ర యత్ర సమం త్వస్యా భూమేరాసీద్ద్విజోత్తమ।
తత్ర తత్ర ప్రజాః సర్వా నివాసం సమరోచయన్ ॥ **85** ॥ 789

ఆహారః ఫలమూలాని ప్రజానామభవత్తదా।
కృచ్ఛ్రేణ మహతా సోఽపి ప్రణష్టాస్వోషధీషు వై ॥ **86** ॥ 790

స కల్పయిత్వా వత్సం తు మనుం స్వాయంభువం ప్రభుం।
స్వపాణౌ పృథివీనాథో దుదోహ పృథివీం పృథుః।
సస్యజాతాని సర్వాణి ప్రజానాం హితకామ్యయా ॥ **87** ॥ 791

తేనాన్నేన ప్రజాస్తాత వర్తంతేఽద్యాపి నిత్యశః ॥ **88** ॥ 792

ప్రాణప్రదాతా స పృథుర్యస్మాద్భూమేరభూత్పితా।
తతస్తు పృథివీసంజ్ఞామవాపాఖిలధారిణీ ॥ **89** ॥ 793

తతశ్చ దేవైర్మునిభిర్దైత్యై రక్షోభిరద్రిభిః।
గంధర్వైరురగైర్యక్షైః పితృభిస్తరుభిస్తథా ॥ **90** ॥ 794

తత్తత్పాత్రముపాదాయ తత్తద్దుగ్ధం మునే పయః।
వత్సదోగ్ధృవిశేషాశ్చ తేషాం తద్యోనయోఽభవన్ ॥ **91** ॥ 795

సైషా ధాత్రీ విధాత్రీ చ ధారిణీ పోషణీ తథా।
సర్వస్య తు తతః పృథ్వీ విష్ణుపాదతలోద్భవా ॥ **92** ॥ 796

ఏవం ప్రభావస్య పృథుః పుత్రో వేనస్య వీర్యవాన్।
జజ్ఞే మహీపతిః పూర్వో రాజాభూజ్జనరంజనాత్ ॥ **93** ॥ 797

య ఇదం జన్మ వైన్యస్య పృథోః సంకీర్త్తయేన్నరః।
న తస్య దుష్కృతం కించిత్ఫలదాయి ప్రజాయతే ॥ **94** ॥ 798

దుస్స్వప్నోపశమం నృణాం శృణ్వతామేతదుత్తమం।
పృథోర్జన్మ ప్రభావశ్చ కరోతి సతతం నృణాం ॥ **95** ॥ 799

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే చతుర్దశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

పృథోః పుత్రౌ తు ధర్మజ్ఞౌ జజ్ఞాతేఽంతర్ద్ధివాదినౌ ।
శిఖండినీ హవిర్ధానమంతర్ధానాద్వ్యజాయత ॥ **1** ॥ 800

హవిర్ధానాత్ షడాగ్నేయీ ధిషణాఽజనయత్సుతాన్ ।
ప్రాచీనబర్హిషం శుక్రం గయం కృష్ణం వృజాజినౌ ॥ **2** ॥ 801

ప్రాచీనబర్హిర్భగవాన్మహానాసీత్ప్రజాపతిః ।
హవిర్ధానాన్మహాభాగ యేన సంవర్ధితాః ప్రజాః ॥ **3** ॥ 802

ప్రాచీనాగ్రాః కుశాస్తస్య పృథివ్యాం విశ్రుతా మునే ।
ప్రాచీనబర్హిరభవత్ఖ్యాతో భువి మహాబలః ॥ **4** ॥ 803

సముద్రతనయాయాం తు కృతదారో మహీపతిః ।
మహతస్తపసః పారే సవర్ణాయాం మహామతే ॥ **5** ॥ 804

సవర్ణాధత్త సాముద్రీ దశ ప్రాచీనబర్హిషః ।
సర్వే ప్రచేతసో నామ ధనుర్వేదస్య పారగాః ॥ **6** ॥ 805

అపృథగ్ధర్మచరణాస్తేఽతప్యంత మహత్తపః ।
దశవర్షసహస్రాణి సముద్రసలిలేశయాః ॥ **7** ॥ 806

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

యదర్థం తే మహాత్మానస్తపస్తేపుర్మహామునే ।
ప్రచేతసః సముద్రాంభస్యేతదాఖ్యాతుమర్హసి ॥ **8** ॥ 807

శ్రీపరాశర ఉవాచ

పిత్రా ప్రచేతసః ప్రోక్తాః ప్రజార్థమమితాత్మనా।
ప్రజాపతినియుక్తేన బహుమానపురస్సరం ॥ **9** ॥ 808

ప్రాచీనబర్హిరువాచ

బ్రహ్మణా దేవదేవేన సమాదిష్టోఽస్మ్యహం సుతాః।
ప్రజాః సంవర్ద్ధనీయాస్తే మయా చోక్తం తథేతి తత్ ॥ **10** ॥ 809

తన్మమ ప్రీతయే పుత్రాః ప్రజావృద్ధిమతంద్రితాః।
కురుధ్వం మాననీయా వః సమ్యగాజ్ఞా ప్రజాపతేః ॥ **11** ॥ 810

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తతస్తే తత్పితుః శ్రుత్వా వచనం నృపనందనాః।
తథేత్యుక్త్వా చ తం భూయః పప్రచ్ఛుః పితరం మునే ॥ **12** ॥ 811

ప్రచేతస ఊచుః

యేన తాత ప్రజావృద్ధౌ సమర్థాః కర్మణా వయం।
భవేమ తత్ సమస్తం నః కర్మ వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ **13** ॥ 812

పితోవాచ

ఆరాధ్య వరదం విష్ణుమిష్టప్రాప్తిమసంశయం।
సమేతి నాన్యథా మర్త్యః కిమన్యత్కథయామి వః ॥ **14** ॥ 813

తస్మాత్ప్రజావివృద్ధ్యర్థం సర్వభూతప్రభుం హరిం।
ఆరాధయత గోవిందం యది సిద్ధిమభీప్సథ ॥ **15** ॥ 814

ధర్మమర్థం చ కామం చ మోక్షం చాన్విచ్ఛతాం సదా।
ఆరాధనీయో భగవాననాదిపురుషోత్తమ ॥ **16** ॥ 815

యస్మిన్నారాధితే సర్గం చకారాదౌ ప్రజాపతిః।
తమారాధ్యాచ్యుతం వృద్ధిః ప్రజానాం వో భవిష్యతి ॥ **17** ॥ 816

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇత్యేవముక్తాస్తే పిత్రా పుత్రాః ప్రచేతసో దశ।
మగ్నాః పయోధిసలిలే తపస్తేపుః సమాహితాః ॥ **18** ॥ 817

దశవర్షసహస్రాణి న్యస్తచిత్తా జగత్పతౌ।
నారాయణే మునిశ్రేష్ఠ సర్వలోకపరాయణే ॥ **19** ॥ 818

తత్రైవావస్థితా దేవమేకాగ్రమనసో హరిం।
తుష్టువుర్యస్తు తః కామాన్ స్తోతురిష్టాన్ప్రయచ్ఛతి ॥ **20** ॥ 819

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

స్తవం ప్రచేతసో విష్ణోః సముద్రాంభసి సంస్థితాః।
చక్రుస్తన్మే మునిశ్రేష్ఠ సుపుణ్యం వక్తుమర్హసి ॥ **21** ॥ 820

శ్రీపరాశర ఉవాచ

శృణు మైత్రేయ గోవిందం యథాపూర్వం ప్రచేతసః।
తుష్టువుస్తన్మయీభూతాః సముద్రసలిలేశయాః ॥ **22** ॥ 821

ప్రచేతస ఊచుః

నతాః స్మ సర్వవచసాం ప్రతిష్ఠా యత్ర శాశ్వతీ।
తమాద్యంతమశేషస్య జగతః పరమం ప్రభుం ॥ **23** ॥ 822

జ్యోతిరాద్యమనౌపమ్యమణ్వనంతమపారవత్।
యోనిభూతమశేషస్య స్థావరస్య చరస్య చ ॥ **24** ॥ 823

యస్యాహః ప్రథమం రూపమరూపస్య తథా నిశా।
సంధ్యా చ పరమేశస్య తస్మై కాలాత్మనే నమః ॥ **25** ॥ 824

భుజ్యతేఽనుదినం దేవైః పితృభిశ్చ సుధాత్మకః।
జీవభూతః సమస్తస్య తస్మై సోమాత్మనే నమః ॥ **26** ॥ 825

యస్తమాంస్యత్తి తీవ్రాత్మా ప్రభాభిర్భాసయన్నభః।
ధర్మశీతాంభసాం యోనిస్తస్మై సూర్యాత్మనే నమః ॥ **27** ॥ 826

కాఠిన్యవాన్ యో బిభర్తి జగదేతదశేషతః।
శబ్దాదిసంశ్రయో వ్యాపీ తస్మై భూమ్యాత్మనే నమః ॥ **28** ॥ 827

యద్యోనిభూతం జగతో బీజం యత్సర్వదేహినాం।
తత్తోయరూపమీశస్య నమామో హరిమేధసః ॥ **29** ॥ 828

యో ముఖం సర్వదేవానాం హవ్యభుక్ కవ్యభుక్ తథా।
పిత్యాణాం చ నమస్తస్మై విష్ణవే పావకాత్మనే ॥ **30** ॥ 829

పంచధావస్థితో దేహే యశ్చేష్టాం కురుతేఽనిశం।
ఆకాశయోనిర్భగవాంస్తస్మై వాయ్వాత్మనే నమః ॥ **31** ॥ 830

అవకాశమశేషాణాం భూతానాం యః ప్రయచ్ఛతి।
అనంతమూర్తిమాంఛుద్ధస్తస్మై వ్యోమాత్మనే నమః ॥ **32** ॥ 831

సమస్తేంద్రియసర్గస్య యః సదా స్థానముత్తమం।
తస్మై శబ్దాదిరూపాయ నమః కృష్ణాయ వేధసే ॥ **33** ॥ 832

గృహ్ణాతి విషయాన్నిత్యమింద్రియాత్మా క్షరాక్షరః।
యస్తస్మై జ్ఞానమూలాయ నతాః స్మ హరిమేధసే ॥ **34** ॥ 833

గృహీతానింద్రియైరర్థానాత్మనే యః ప్రయచ్ఛతి।
అంతఃకరణరూపాయ తస్మై విశ్వాత్మనే నమః ॥ **35** ॥ 834

యస్మిన్ననంతే సకలం విశ్వం యస్మాత్తథోద్గతం।
లయస్థానం చ యస్తస్మై నమః ప్రకృతిధర్మిణే ॥ **36** ॥ 835

శుద్ధః స~మ్ల్లక్ష్యతే భ్రాంత్యా గుణవానివ యోఽగుణః।
తమాత్మరూపిణం దేవం నతాఃస్మ పురుషోత్తమం ॥ **37** ॥ 836

అవికారమజం శుద్ధం నిర్గుణం యన్నిరంజనం।
నతాఃస్మ తత్పరం బ్రహ్మ విష్ణోర్యత్పరమం పదం ॥ **38** ॥ 837

అదీర్ఘహ్రస్వమస్థూలమనణ్వశ్యామలోహితం।
అస్నేహచ్ఛాయమతనుమసక్తమశరీరిణం ॥ **39** ॥ 838

అనాకాశమసంస్పర్శమగంధమరసం చ యత్।
అచక్షుశ్శ్రోత్రమచలమవాక్పాణిమమానసం ॥ **40** ॥ 839

అనామగోత్రమసుఖమతేజస్కమహేతుకం।
అభయం భ్రాంతిరహితమనిద్రమజరామరం ॥ **41** ॥ 840

అరజోఽశబ్దమమృతమప్లుతం యదసంవృతం।
పూర్వాపరే న వై యస్మింస్తద్విష్ణోః పరమం పదం ॥ **42** ॥ 841

పరమేశత్వగుణవత్సర్వభూతమసంశ్రయం।
నతాఃస్మ తత్పదం విష్ణోర్జిహ్వాదృగ్గోచరం న యత్ ॥ **43** ॥ 842

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఏవం ప్రచేతసో విష్ణుం స్తువంతస్తత్సమాధయః।
దశవర్షసహస్రాణి తపశ్చేరుర్మహార్ణవే ॥ **44** ॥ 843

తతః ప్రసన్నో భగవాంస్తేషామంతర్జలే హరిః।
దదౌ దర్శనమున్నిద్రనీలోత్పలదలచ్ఛవిః ॥ **45** ॥ 844

పతత్త్రిరాజమారూఢమవలోక్య ప్రచేతసః।
ప్రణిపేతుః శిరోభిస్తం భక్తిభారావనామితైః ॥ **46** ॥ 845

తతస్తానాహ భగవాంద్రియతామీప్సితో వరః।
ప్రసాదసుముఖోఽహం వో వరదః సముపస్థితః ॥ **47** ॥ 846

తతస్తమూచుర్వరదం ప్రణిపత్య ప్రచేతసః।
యథా పిత్రా సమాదిష్టం ప్రజానాం వృద్ధికారణం ॥ **48** ॥ 847

స చాపి దేవస్తం దత్త్వా యథాభిలషితం వరం।
అంతర్ధానం జగామాశు తే చ నిశ్చక్రముర్జలాత్ ॥ **49** ॥ 848

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే చతుర్దశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే పంచదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తపశ్చరత్సు పృథివీం ప్రచేతఃసు మహీరుహాః।
అరక్ష్యమాణామావవుర్బభూవాథ ప్రజాక్షయః ॥ **1** ॥ 849

నాశకన్మరుతో వాతుం వృతం ఖమభవద్ద్రుమైః।
దశవర్షసహస్రాణి న శేకుశ్చేష్టితుం ప్రజాః ॥ **2** ॥ 850

తాందృష్ట్వా జలనిష్క్రాంతాః సర్వే క్రుద్ధాః ప్రచేతసః।
ముఖేభ్యో వాయుమగ్నిం చ తేఽసృజన్ జాతమన్యవః ॥ **3** ॥ 851

ఉన్మూలానథ తాన్వృక్షాన్కృత్వా వాయురశోషయత్।
తానగ్నిరదహద్ఘోరస్తత్రాభూద్ద్రుమసంక్షయః ॥ **4** ॥ 852

ద్రుమక్షయమథో దృష్ట్వా కించిచ్ఛిష్టేషు శాఖిషు।
ఉపగమ్యాబ్రవీదేతాన్ రాజా సోమః ప్రజాపతీన్ ॥ **5** ॥ 853

కోపం యచ్ఛత రాజానః శృణుధ్వం చ వచో మమ।
సంధానం వః కరిష్యామి సహ క్షితిరుహైరహం ॥ **6** ॥ 854

రత్నభూతా చ కన్యేయం వార్క్షేయీ వరవర్ణినీ।
భవిష్యజ్జానతా పూర్వం మయా గోభిర్వివర్ద్ధితా ॥ **7** ॥ 855

మారిషా నామ నామ్నైషా వృక్షాణామితి నిర్మితా।
భార్యాం వోఽస్తు మహాభాగా ధ్రువం వంశవివర్ద్ధనీ ॥ **8** ॥ 856

యుష్మాకం తేజసోఽర్ద్ధేన మమ చార్ద్ధేన తేజసః।
అస్యాముత్పత్స్యతే విద్వాందక్షో నామ ప్రజాపతిః ॥ **9** ॥ 857

మమ చాంశేన సంయుక్తో యుష్మత్తేజోమయేన వై।
తేజసాగ్నిసమో భూయః ప్రజాః సంవర్ద్ధయిష్యతి ॥ **10** ॥ 858

కండుర్నామ మునిః పూర్వమాసీద్వేదవిదాం వరః।
సురమ్యే గోమతీతీరే స తేపే పరమం తపః ॥ **11** ॥ 859

తత్క్షోభాయ సురేంద్రేణ ప్రమ్లోచాఖ్యా వరాప్సరాః।
ప్రయుక్తా క్షోభయామాస తమృషిం సా శుచిస్మితా ॥ **12** ॥ 860

క్షోభితః స తయా సార్ద్ధం వర్షాణామధికం శతం।
అతిష్ఠన్మందరద్రోణ్యాం విషయాసక్తమానసః ॥ **13** ॥ 861

తం సా ప్రాహ మహాభాగ గంతుమిచ్ఛామ్యహం దివం।
ప్రసాదసుముఖో బ్రహ్మన్ననుజ్ఞాం దాతుమర్హసి ॥ **14** ॥ 862

తయైవముక్తః స మునిస్తస్యామాసక్తమానసః।
దినాని కతిచిద్భద్రే స్థీయతామిత్యభాషత ॥ **15** ॥ 863

ఏవముక్తా తతస్తేన సాగ్రం వర్షశతం పునః।
బుభుజే విషయాంస్తన్వీ తేన సాకం మహాత్మనా ॥ **16** ॥ 864

అనుజ్ఞాం దేహి భగవన్ వ్రజామి త్రిదశాలయం।
ఉక్తస్తథేతి స పునః స్థీయతామిత్యభాషత ॥ **17** ॥ 865

పునర్గతే వర్షశతే సాధికే సా శుభాననా।
యామీత్యాహ దివం బ్రహ్మన్ప్రణయస్మితశోభనం ॥ **18** ॥ 866

ఉక్తస్తయైవం స మునిరుపగుహ్యాయతేక్షణాం।
ఇహాస్యతాం క్షణం సుభ్రు చిరకాలం గమిష్యసి ॥ **19** ॥ 867

సా క్రీడమానా సుశ్రోణీ సహ తేనర్షిణా పునః।
శతద్వయం కించిదూనం వర్షాణామన్వతిష్ఠత ॥ **20** ॥ 868

గమనాయ మహాభాగ దేవరాజనివేశనం।
ప్రోక్తః ప్రోక్తస్తయా తన్వ్యా స్థీయతామిత్యభాషత ॥ **21** ॥ 869

తస్య శాపభయాద్భీతా దాక్షిణ్యేన చ దక్షిణా।
ప్రోక్తా ప్రణయభంగార్తి వేదినీ న జహౌ మునిం ॥ **22** ॥ 870

తయా చ రమతస్తస్య పరమర్షేరహర్నిశం।
నవం నవమభూత్ప్రేమ మన్మథావిష్టచేతసః ॥ **23** ॥ 871

ఏకదా తు త్వరాయుక్తో నిశ్చక్రామోటజాన్మునిః।
నిష్క్రామంతం చ కుత్రేతి గమ్యతే ప్రాహ సా శుభా ॥ **24** ॥ 872

ఇత్యుక్తః స తయా ప్రాహ పరివృత్తమహః శుభే।
సంధ్యోపాస్తిం కరిష్యామి క్రియాలోపోఽన్యథా భవేత్ ॥ **25** ॥ 873

తతః ప్రహస్య సుదతీ తం సా ప్రాహ మహామునిం।
కిమద్య సర్వధర్మజ్ఞ పరివృత్తమహస్తవ ॥ **26** ॥ 874

బహూనాం విప్ర వర్షాణాం పరివృత్తమహస్తవ।
గతమేతన్న కురుతే విస్మయం కస్య కథ్యతాం ॥ **27** ॥ 875

మునిరువాచ

ప్రాతస్త్వమాగతా భద్రే నదీతీరమిదం శుభం।
మయా దృష్టాసి తన్వంగి ప్రవిష్టాసి మమాశ్రమం ॥ **28** ॥ 876

ఇయం చ వర్తతే సంధ్యా పరిణామమహర్గతం।
ఉపహాసః కిమర్థోఽయం సద్భావః కథ్యతాం మమ ॥ **29** ॥ 877

ప్రమ్లోచోవాచ

ప్రత్యూషస్యాగతా బ్రహ్మన్ సత్యమేతన్న తన్మృషా।
నన్వస్య తస్య కాలస్య గతాన్యబ్దశతాని తే ॥ **30** ॥ 878

సోమ ఉవాచ

తతస్ససాధ్వసో విప్రస్తాం పప్రచ్ఛాయతేక్షణాం।
కథ్యతాం భీరు కః కాలస్త్వయా మే రమతః సహ ॥ **31** ॥ 879

ప్రమ్లోచోవాచ

సప్తోత్తరాణ్యతీతాని నవవర్షశతాని తే।
మాసాశ్చ షట్తథైవాన్యత్సమతీతం దినత్రయం ॥ **32** ॥ 880

ఋషిరువాచ

సత్యం భీరు వదస్యేతత్పరిహాసోఽథ వా శుభే।
దినమేకమహం మన్యే త్వయా సార్ద్ధమిహాసితం ॥ **33** ॥ 881

ప్రమ్లోచోవాచ

వదిష్యామ్యనృతం బ్రహ్మన్కథమత్ర తవాంతికే।
విశేషేణాద్య భవతా పృష్టా మార్గానువర్తినా ॥ **34** ॥ 882

సోమ ఉవాచ

నిశమ్య తద్వచః సత్యం స మునిర్నృపనందనాః।
ధిగ్ధిఙ్ మామిత్యతీవేత్థం నినిందాత్మానమాత్మనా ॥ **35** ॥ 883

మునిరువాచ

తపాంసి మమ నష్టాని హతం బ్రహ్మవిదాం ధనం।
హతో వివేకః కేనాపి యోషిన్మోహాయ నిర్మితా ॥ **36** ॥ 884

ఊర్మిషట్కాతిగం బ్రహ్మ జ్ఞేయమాత్మజయేన మే ।
మతిరేషా హృతా యేన ధిక్ తం కామం మహాగ్రహం ॥ **37** ॥ 885

వ్రతాని వేదవేద్యాప్తికారణాన్యఖిలాని చ ।
నరకగ్రామమార్గేణ సంగేనాపహృతాని మే ॥ **38** ॥ 886

వినింద్యేత్థం స ధర్మజ్ఞః స్వయమాత్మానమాత్మనా ।
తామప్సరసమాసీనామిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ **39** ॥ 887

గచ్ఛ పాపే యథాకామం యత్కార్యం తత్కృతం త్వయా ।
దేవరాజస్య మత్క్షోభం కుర్వంత్యా భావచేష్టితైః ॥ **40** ॥ 888

న త్వాం కరోమ్యహం భస్మ క్రోధతీవ్రేణ వహ్నినా ।
సతాం సప్తపదం మైత్రముషితోఽహం త్వయా సహ ॥ **41** ॥ 889

అథవా తవ కో దోషః కిం వా కుప్యామ్యహం తవ ।
మమైవ దోషో నితరాం యేనాహమజితేంద్రియః ॥ **42** ॥ 890

యయా శక్రప్రియార్థిన్యా కృతో మే తపసో వ్యయః ।
త్వయా ధిక్తాం మహామోహమంజూషాం సుజుగుప్సితాం ॥ **43** ॥ 891

సోమ ఉవాచ

యావదిత్థం స విప్రర్షిస్తాం బ్రవీతి సుమధ్యమాం ।
తావద్గలత్స్వేదజలా సా బభూవాతివేపథుః ॥ **44** ॥ 892

ప్రవేపమానాం సతతం స్విన్నగాత్రలతాం సతీం ।
గచ్ఛ గచ్ఛేతి సక్రోధమువాచ మునిసత్తమః ॥ **45** ॥ 893

సా తు నిర్భర్త్సితా తేన వినిష్క్రమ్య తదాశ్రమాత్ ।
ఆకాశగామినీ స్వేదం మమార్జ తరుపల్లవైః ॥ **46** ॥ 894

నిర్మార్జమానా గాత్రాణి గలత్స్వేదజలాని వై।
వృక్షాద్వృక్షం యయౌ బాలా తదగ్రారుణపల్లవైః ॥ **47** ॥ 895

ఋషిణా యస్తదా గర్భస్తస్యా దేహే సమాహితః।
నిర్జగామ స రోమాంచస్వేదరూపీ తదంగతః ॥ **48** ॥ 896

తం వృక్షా జగృహుర్గర్భమేకం చక్రే తు మారుతః।
మయా చాప్యాయితో గోభిః స తదా ववృధే శనైః ॥ **49** ॥ 897

వృక్షాగ్రగర్భసంభూతా మారిషాఖ్యా వరాననా।
తాం ప్రదాస్యంతి వో వృక్షాః కోప ఏష ప్రశామ్యతాం ॥ **50** ॥ 898

కండోరపత్యమేవం సా వృక్షేభ్యశ్చ సముద్గతా।
మమాపత్యం తథా వాయోః ప్రమ్లోచాతనయా చ సా ॥ **51** ॥ 899

శ్రీపరాశర ఉవాచ

స చాపి భగవాన్ కండుః క్షీణే తపసి సత్తమః।
పురుషోత్తమాఖ్యం మైత్రేయ విష్ణోరాయతనం యయౌ ॥ **52** ॥ 900

తత్రైకాగ్రమతిర్భూత్వా చకారారాధనం హరేః।
బ్రహ్మపారమయం కుర్వంజపమేకాగ్రమానసః।
ఊర్ధ్వబాహుర్మహాయోగీ స్థిత్వాసౌ భూపనందనాః ॥ **53** ॥ 901

ప్రచేతస ఊచుః

బ్రహ్మపారం మునేః శ్రోతుమిచ్ఛామః పరమం స్తవం।
జపతా కండునా దేవో యేనారాధ్యత కేశవః ॥ **54** ॥ 902

సోమ ఉవాచ

పారం పరం విష్ణురపారపారః
పరః పరేభ్యః పరమార్థరూపీ।

స బ్రహ్మపారః పరపారభూతః
పరః పరాణామపి పారపారః ॥ **55** ॥ 903

స కారణం కారణతస్తతోఽపి
తస్యాపి హేతుః పరహేతుహేతుః ।
కార్యేషు చైవం సహ కర్మకర్తృ -
రూపైరశేషైరవతీహ సర్వం ॥ **56** ॥ 904

బ్రహ్మా ప్రభుర్బ్రహ్మా స సర్వభూతో
బ్రహ్మా ప్రజానాం పతిరచ్యుతోఽసౌ ।
బ్రహ్మావ్యయం నిత్యమజం స విష్ణు -
రపక్షయాద్యైరఖిలైరసంగి ॥ **57** ॥ 905

బ్రహ్మాక్షరమజం నిత్యం యథాఽసౌ పురుషోత్తమః ।
తథా రాగాదయో దోషాః ప్రయాంతు ప్రశమం మమ ॥ **58** ॥ 906

ఏతద్బ్రహ్మపరాఖ్యం వై సంస్తవం పరమం జపన్ ।
అవాప పరమాం సిద్ధిం స తమారాధ్య కేశవం ॥ **59** ॥ 907

[ఇమం స్తవం యః పఠతి శృణుయాద్వాపి నిత్యశః ।
స కామదోషైరఖిలైర్ముక్తః ప్రాప్నోతి వాంఛితం ॥] 908

ఇయం చ మారిషా పూర్వమాసీద్యా తాం బ్రవీమి వః ।
కార్యగౌరవమేతస్యాః కథనే ఫలదాయి వః ॥ **60** ॥ 909

అపుత్రా ప్రాగియం విష్ణుం మృతే భర్తరి సత్తమా ।
భూపపత్నీ మహాభాగా తోషయామాస భక్తితః ॥ **61** ॥ 910

ఆరాధితస్తయా విష్ణుః ప్రాహ ప్రత్యక్షతాం గతః ।
వరం వృణీష్వేతి శుభే సా చ ప్రాహాత్మవాంఛితం ॥ **62** ॥ 911

భగవన్బాలవైధవ్యాద్ వృథాజన్మాహమీదృశీ।
మందభాగ్యా సముద్భూతా విఫలా చ జగత్పతే ॥ **63** ॥ 912

భవంతు పతయః శ్లాఘ్యా మమ జన్మని జన్మని।
త్వత్ప్రసాదాత్తథా పుత్రః ప్రజాపతిసమోఽస్తు మే ॥ **64** ॥ 913

కులం శీలం వయః సత్యం దాక్షిణ్యం క్షిప్రకారితా।
అవిసంవాదితా సత్త్వం వృద్ధసేవా కృతజ్ఞతా ॥ **65** ॥ 914

రూపసంపత్సమాయుక్తా సర్వస్య ప్రియదర్శనా।
అయోనిజా చ జాయేయం త్వత్ప్రసాదాదధోక్షజ ॥ **66** ॥ 915

సోమ ఉవాచ

తయైవముక్తో దేవేశో హృషీకేశ ఉవాచ తాం।
ప్రణామనమ్రాముత్థాప్య వరదః పరమేశ్వరః ॥ **67** ॥ 916

దేవ ఉవాచ

భవిష్యంతి మహావీర్యా ఏకస్మిన్నేవ జన్మని।
ప్రఖ్యాతోదారకర్మాణో భవత్యాః పతయో దశ ॥ **68** ॥ 917

పుత్రం చ సుమహావీర్యం మహాబలపరాక్రమం।
ప్రజాపతిగుణైర్యుక్తం త్వమవాప్స్యసి శోభనే ॥ **69** ॥ 918

వంశానాం తస్య కర్తృత్వం జగత్యస్మిన్భవిష్యతి।
త్రైలోక్యమఖిలా సూతిస్తస్య చాపూరయిష్యతి ॥ **70** ॥ 919

త్వం చాప్యయోనిజా సాధ్వీ రూపౌదార్యగుణాన్వితా।
మనః ప్రీతికరీ నృణాం మత్ప్రసాదాద్భవిష్యసి ॥ **71** ॥ 920

ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే దేవస్తాం విశాలవిలోచనాం।
సా చేయం మారిషా జాతా యుష్మత్పత్నీ నృపాత్మజాః ॥ **72** ॥ 921

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తతః సోమస్య వచనాజ్జగృహుస్తే ప్రచేతసః।
సంహృత్య కోపం వృక్షేభ్యః పత్నీధర్మేణ మారిషాం ॥ **73** ॥ 922

దశభ్యస్తు ప్రచేతోభ్యో మారిషాయాం ప్రజాపతిః।
జజ్ఞే దక్షో మహాభాగో యః పూర్వం బ్రహ్మణోఽభవత్ ॥ **74** ॥ 923

స తు దక్షో మహాభాగస్సృష్ట్యర్థం సుమహామతే।
పుత్రానుత్పాదయామాస ప్రజాసృష్ట్యర్థమాత్మనః ॥ **75** ॥ 924

అవరాంశ్చ వరాంశ్చైవ ద్విపదోఽథ చతుష్పదాన్।
ఆదేశం బ్రహ్మణః కుర్వన్ సృష్ట్యర్థం సముపస్థితః ॥ **76** ॥ 925

స సృష్ట్వా మనసా దక్షః పశ్చాదసృజత స్త్రియః।
దదౌ స దశ ధర్మాయ కశ్యపాయ త్రయోదశ।
కాలస్య నయనే యుక్తాః సప్తవింశతిమిందవే ॥ **77** ॥ 926

తాసు దేవాస్తథా దైత్యా నాగా గావస్తథా ఖగాః।
గంధర్వాప్సరసశ్చైవ దానవాద్యాశ్చ జజ్ఞిరే ॥ **78** ॥ 927

తతః ప్రభృతి మైత్రేయ ప్రజా మైథునసంభవాః।
సంకల్పాద్దర్శనాత్స్పర్శాత్పూర్వేషామభవన్ ప్రజాః।
తపోవిశేషైః సిద్ధానాం తదాత్యంతతపస్వినాం ॥ **79** ॥ 928

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

అంగుష్ఠాద్దక్షిణాద్దక్షః పూర్వం జాతో మయా శ్రుతః।
కథం ప్రాచేతసో భూయః సముత్పన్నో మహామునే ॥ **80** ॥ 929

ఏష మే సంశయో బ్రహ్మన్సుమహాన్హృది వర్తతే।
యద్దౌహిత్రశ్చ సోమస్య పునః శ్వశురతాం గతః ॥ **81** ॥ 930

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఉత్పత్తిశ్చ నిరోధశ్చ నిత్యో భూతేషు సర్వదా।
ఋషయోఽత్ర న ముహ్యంతి యే చాన్యే దివ్యచక్షుషః ॥ **82** ॥ 931

యుగే యుగే భవంత్యేతే దక్షాద్యా మునిసత్తమ।
పునశ్చైవం నిరుద్ధ్యంతే విద్వాంస్తత్ర న ముహ్యతి ॥ **83** ॥ 932

కానిష్ఠ్యం జ్యైష్ఠ్యమప్యేషాం పూర్వం నాభూద్ద్విజోత్తమ।
తప ఏవ గరీయోఽభూత్ప్రభావశ్చైవ కారణం ॥ **84** ॥ 933

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

దేవానాం దానవానాం చ గంధర్వోరగరక్షసాం।
ఉత్పత్తిం విస్తరేణేహ మమ బ్రహ్మన్ప్రకీర్త్తయ ॥ **85** ॥ 934

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ప్రజాః సృజేతి వ్యాదిష్టః పూర్వం దక్షః స్వయంభువా।
యథా ససర్జ భూతాని తథా శృణు మహామునే ॥ **86** ॥ 935

మానసాన్యేవ భూతాని పూర్వం దక్షోఽసృజత్తదా।
దేవానృషీన్సగంధర్వానసురాన్పన్నగాంస్తథా ॥ **87** ॥ 936

యదాస్య సృజమానస్య న వ్యవర్ధంత తాః ప్రజాః।
తతః సంచింత్య స పునః సృష్టిహేతోః ప్రజాపతిః ॥ **88** ॥ 937

మైథునేనైవ ధర్మేణ సిసృక్షుర్వివిధాః ప్రజాః।
అసిక్నీమావహత్కన్యాం వీరణస్య ప్రజాపతేః।
సుతాం సుతపసా యుక్తాం మహతీం లోకధారిణీం ॥ **89** ॥ 938

అథ పుత్రసహస్రాణి వైరుణ్యాం పంచ వీర్యవాన్।
అసిక్న్యాం జనయామాస సర్గహేతోః ప్రజాపతిః ॥ **90** ॥ 939

తాందృష్ట్వా నారదో విప్ర సంవివర్ద్ధయిషూన్ప్రజాః।
సంగమ్య ప్రియసంవాదో దేవర్షిరిదమబ్రవీత్ ॥ **91** ॥ 940

హే హర్యశ్వా మహావీర్యాః ప్రజా యూయం కరిష్యథ।
ఈదృశో దృశ్యతే యత్నో భవతాం శ్రూయతామిదం ॥ **92** ॥ 941

బాలిశా బత యూయం వై నాస్యా జానీత వై భువః।
అంతరూర్ధ్వమధశ్చైవ కథం సృక్ష్యథ వై ప్రజాః ॥ **93** ॥ 942

ఊర్ధ్వం తిర్యగధశ్చైవ యదాఽప్రతిహతా గతిః।
తదా కస్మాద్భువో నాంతం సర్వే ద్రక్ష్యథ బాలిశాః ॥ **94** ॥ 943

తే తు తద్వచనం శ్రుత్వా ప్రయాతాః సర్వతో దిశం।
అద్యాపి నో నివర్తంతే సముద్రేభ్య ఇవాపగాః ॥ **95** ॥ 944

హర్యశ్వేష్వథ నష్టేషు దక్షః ప్రాచేతసః పునః।
వైరుణ్యామథ పుత్రాణాం సహస్రమసృజత్ప్రభుః ॥ **96** ॥ 945

వివర్ద్ధయిషవస్తే తు శబలాశ్వాః ప్రజాః పునః।
పూర్వోక్తం వచనం బ్రహ్మన్నారదేనైవ నోదితాః ॥ **97** ॥ 946

అన్యోఽన్యమూచుస్తే సర్వే సమ్యగాహ మహామునిః।
భ్రాతౄణాం పదవీ చైవ గంతవ్యా నాత్ర సంశయః ॥ **98** ॥ 947

జ్ఞాత్వా ప్రమాణం పృథ్వ్యాశ్చ ప్రజాస్స్రక్ష్యామహే తతః।
తేఽపి తేనైవ మార్గేణ ప్రయాతాః సర్వతోముఖం।
అద్యాపి న నివర్తంతే సముద్రేభ్య ఇవాపగాః ॥ **99** ॥ 948

తతః ప్రభృతి వై భ్రాతా భ్రాతురన్వేషణే ద్విజ।
ప్రయాతో నశ్యతి తథా తన్న కార్యం విజానతా ॥ **100** ॥ 949

తాంశ్చాపి నష్టాన్ విజ్ఞాయ పుత్రాన్ దక్షః ప్రజాపతిః।
క్రోధం చక్రే మహాభాగో నారదం స శశాప చ ॥ **101** ॥ 950

సర్గకామస్తతో విద్వాన్స మైత్రేయ ప్రజాపతిః।
షష్టిం దక్షోఽసృజత్కన్యా వైరుణ్యామితి నః శ్రుతం ॥ **102** ॥ 951

దదౌ స దశ ధర్మాయ కశ్యపాయ త్రయోదశ।
సప్తవింశతి సోమాయ చతస్రోఽరిష్టనేమినే ॥ **103** ॥ 952

ద్వే చైవ బహుపుత్రాయ ద్వే చైవాంగిరసే తథా।
ద్వే కృశాశ్వాయ విదుషే తాసాం నామాని మే శృణు ॥ **104** ॥ 953

అరుంధతీ వసుర్యామిర్లంబా భానుర్మరుత్వతీ।
సంకల్పా చ ముహూర్తా చ సాధ్యా విశ్వా చ తాదృశీ।
ధర్మపల్యో దశ త్వేతాస్తాస్వపత్యాని మే శృణు ॥ **105** ॥ 954

విశ్వేదేవాస్తు విశ్వాయాః సాధ్యా సాధ్యానజాయత।
మరుత్వత్యాం మరుత్వంతో వసోశ్చ వసవః స్మృతాః।
భానోస్తు భానవః పుత్రా ముహూర్తాయాం ముహూర్తజాః ॥ **106** ॥ 955

లంబాయాశ్చైవ ఘోషోఽథ నాగవీథీ తు యామిజా ॥ **107** ॥ 956

పృథివీవిషయం సర్వమరుంధత్యామజాయత।
సంకల్పాయాస్తు సర్వాత్మా జజ్ఞే సంకల్ప ఏవ హి ॥ **108** ॥ 957

యే త్వనేకవసుప్రాణదేవా జ్యోతిఃపురోగమాః।
వసవోఽష్టౌ సమాఖ్యాతాస్తేషాం వక్ష్యామి విస్తరం ॥ **109** ॥ 958

ఆపో ధ్రువశ్చ సోమశ్చ ధర్మశ్చైవానిలోఽనలః।
ప్రత్యూషశ్చ ప్రభాసశ్చ వసవో నామభిః స్మృతాః ॥ **110** ॥ 959

ఆపస్య పుత్రో వైతండఃశ్రమఃశాంతో ధ్వనిస్తథా।
ధ్రువస్య పుత్రో భగవాన్కాలో లోకప్రకాలనఃII **111** II 960

సోమస్య భగవాన్వర్చా వర్చస్వీ యేన జాయతేII **112** II 961

ధర్మస్య పుత్రో ద్రవిణో హుతహవ్యవహస్తథా।
మనోహరాయాం శిశిరఃప్రాణోఽథ వరుణస్తథాII **113** II 962

అనిలస్య శివా భార్యా తస్యాఃపుత్రో మనోజవఃI
అవిజ్ఞాతగతిశ్చైవ ద్వౌ పుత్రావనిలస్య తుII **114** II 963

అగ్నిపుత్రఃకుమారస్తు శరస్తంబే వ్యజాయత।
తస్య శాఖో విశాఖశ్చ నైగమేయశ్చ పృష్ఠజాఃII **115** II 964

అపత్యం కృత్తికానాం తు కార్తికేయ ఇతి స్మృతఃII **116** II 965

ప్రత్యూషస్య విదుఃపుత్రం ఋషి నామ్నాథ దేవలం।
ద్వౌ పుత్రౌ దేవలస్యాపి క్షమావంతౌ మనీషిణౌII **117** II 966

బృహస్పతేస్తు భగినీ వరస్త్రీ బ్రహ్మచారిణీ।
యోగసిద్ధా జగత్కృత్స్నమసక్తా విచరత్యుత।
ప్రభాసస్య తు సా భార్యా వసూనామష్టమస్య తుII **118** II 967

విశ్వకర్మా మహాభాగస్తస్యాం జజ్ఞే ప్రజాపతిఃI
కర్తా శిల్పసహస్రాణాం త్రిదశానాం చ వర్ద్ధకీII **119** II 968

భూషణానాం చ సర్వేషాం కర్తా శిల్పవతాం వరఃI
యఃసర్వేషాం విమానాని దేవతానాం చకార హ।
మనుష్యాశ్చోపజీవంతి యస్య శిల్పం మహాత్మనఃII **120** II 969

తస్య పుత్రాస్తు చత్వారస్తేషాం నామాని మే శృణు।
అజైకపాదహిర్బుధ్న్యస్త్వష్టా రుద్రశ్చ వీర్యవాన్।
త్వష్టుశ్చాప్యాత్మజః పుత్రో విశ్వరూపో మహాతపాః ॥ **121** ॥ 970

హరశ్చ బహురూపశ్చ త్ర్యంబకశ్చాపరాజితః।
వృషాకపిశ్చ శంభుశ్చ కపదీ రైవతః స్మృతః ॥ **122** ॥ 971

మృగవ్యాధశ్చ శర్వశ్చ కపాలీ చ మహామునే।
ఏకాదశైతే కథితా రుద్రాస్త్రిభువనేశ్వరాః।
శతం త్వేకం సమాఖ్యాతం రుద్రాణామమితౌజసాం ॥ **123** ॥ 972

కశ్యపస్య తు భార్యా యాస్తాసాంనామాని మే శృణు।
అదితిర్దితిర్దనుశ్చైవారిష్టా చ సురసా ఖసా ॥ **124** ॥ 973

సురభిర్వినతా చైవ తామ్రా క్రోధవశా ఇరా।
కద్రుర్మునిశ్చ ధర్మజ్ఞ తదపత్యాని మే శృణు ॥ **125** ॥ 974

పూర్వమన్వంతరే శ్రేష్ఠా ద్వాదశాసన్సురోత్తమాః।
తుషితా నామ తేఽన్యోఽన్యమూచుర్వైవస్వతేఽంతరే ॥ **126** ॥ 975

ఉపస్థితేఽతియశసశ్చాక్షుషస్యాంతరే మనోః।
సమవాయీకృతాః సర్వే సమాగమ్య పరస్పరం ॥ **127** ॥ 976

ఆగచ్ఛత ద్రుతం దేవా అదితిం సంప్రవిశ్య వై।
మన్వంతరే ప్రసూయామస్తన్నః శ్రేయో భవేదితి ॥ **128** ॥ 977

ఏవముక్త్వా తు తే సర్వే చాక్షుషస్యాంతరే మనోః।
మారీచాత్కశ్యపాజ్జాతా అదిత్యా దక్షకన్యయా ॥ **129** ॥ 978

తత్ర విష్ణుశ్చ శక్రశ్చ జజ్ఞాతే పునరేవ హి।
అర్యమా చైవ ధాతా చ త్వష్టా పూషా తథైవ చ ॥ **130** ॥ 979

వివస్వాన్సవితా చైవ మిత్రో వరుణ ఏవ చ।
అంశుర్భగశ్చాతితేజా ఆదిత్యా ద్వాదశ స్మృతాః ॥ **131** ॥ 980

చాక్షుషస్యాంతరే పూర్వమాసన్యే తుషితాః సురాః।
వైవస్వతేఽంతరే తే వై ఆదిత్యా ద్వాదశ స్మృతాః ॥ **132** ॥ 981

యాః సప్తవింశతిః ప్రోక్తాః సోమపత్న్యోఽథ సువ్రతాః।
సర్వా నక్షత్రయోగిన్యస్తన్నామ్న్యశ్చైవ తాః స్మృతాః ॥ **133** ॥ 982

తాసామపత్యాన్యభవందీప్తాన్యమితతేజసాం।
అరిష్టనేమిపత్నీనామపత్యానీహ షోడశ ॥ **134** ॥ 983

బహుపుత్రస్య విదుషశ్చతస్రో విద్యుతః స్మృతాః ॥ **135** ॥ 984

ప్రత్యంగిరసజాః శ్రేష్ఠా ఋచో బ్రహ్మర్షిసత్కృతాః।
కృశాశ్వస్య తు దేవర్షేర్దేవప్రహరణాః స్మృతాః ॥ **136** ॥ 985

ఏతే యుగసహస్రాంతే జాయంతే పునరేవ హి।
సర్వే దేవగణాస్తాత త్రయస్త్రింశత్తు ఛందజాః ॥ **137** ॥ 986

తేషామపీహ సతతం నిరోధోత్పత్తిరుచ్యతే ॥ **138** ॥ 987

యథా సూర్యస్య మైత్రేయ ఉదయాస్తమనావిహ।
ఏవం దేవనికాయాస్తే సంభవంతి యుగే యుగే ॥ **139** ॥ 988

దిత్యా పుత్రద్వయం జజ్ఞే కశ్యపాదితి నః శ్రుతం।
హిరణ్యకశిపుశ్చైవ హిరణ్యాక్షశ్చ దుర్జయః ॥ **140** ॥ 989

సింహికా చాభవత్కన్యా విప్రచిత్తేః పరిగ్రహః ॥ **141** ॥ 990

హిరణ్యకశిపోః పుత్రాశ్చత్వారః ప్రథితౌజసః।
అనుహ్లాదశ్చ హ్లాదశ్చ ప్రహ్లాదశ్చైవ బుద్ధిమాన్।
సంహ్లాదశ్చ మహావీర్యా దైత్యవంశవివర్ద్ధనాః ॥ **142** ॥ 991

తేషాం మధ్యే మహాభాగ సర్వత్ర సమదృగ్వశీ।
ప్రహ్లాదః పరమాం భక్తిం య ఉవాచ జనార్దనే ॥ **143** ॥ 992

దైత్యేంద్రదీపితో వహ్నిః సర్వాంగోపచితో ద్విజ।
న దదాహ చ యం విప్ర వాసుదేవే హృది స్థితే ॥ **144** ॥ 993

మహార్ణవాంతః సలిలే స్థితస్య చలతో మహీ।
చచాల సకలా యస్య పాశబద్ధస్య ధీమతః ॥ **145** ॥ 994

న భిన్నం వివిధైః శస్త్రైర్యస్య దైత్యేంద్రపాతితైః।
శరీరమద్రికఠినం సర్వత్రాచ్యుతచేతసః ॥ **146** ॥ 995

విషానలోజ్జ్వలముఖా యస్య దైత్యప్రచోదితాః।
నాంతాయ సర్పపతయో బభూవురురుతేజసః ॥ **147** ॥ 996

శైలైరాక్రాంతదేహోఽపి యః స్మరన్పురుషోత్తమం।
తత్యాజ నాత్మనః ప్రాణాన్ విష్ణుస్మరణ దంశితః ॥ **148** ॥ 997

పతంతముచ్చాదవనిర్యముపేత్య మహామతిం।
దధార దైత్యపతినా క్షిప్తం స్వర్గనివాసినా ॥ **149** ॥ 998

యస్య సంశోషకో వాయుర్దేహే దైత్యేంద్రయోజితః।
అవాప సంక్షయం సద్యశ్చిత్తస్థే మధుసూదనే ॥ **150** ॥ 999

విషాణభంగమున్మత్తా మదహానిం చ దిగ్గజాః।
యస్య వక్షఃస్థలే ప్రాప్తా దైత్యేంద్రపరిణామితాః ॥ **151** ॥ 1000

యస్య చోత్పాదితా కృత్యా దైత్యరాజపురోహితైః।
బభూవ నాంతాయ పురా గోవిందాసక్తచేతసః ॥ **152** ॥ 1001

శంబరస్య చ మాయానాం సహస్రమతిమాయినః।
యస్మిన్ప్రయుక్తం చక్రేణ కృష్ణస్య వితథీకృతం ॥ **153** ॥ 1002

దైత్యేంద్రసూదోపహృతం యస్య హాలాహలం విషం।
జరయామాస మతిమానవికారమమత్సరీ ॥ **154** ॥ 1003

సమచేతా జగత్యస్మిన్యః సర్వేష్వేవ జంతుషు।
యథాత్మని తథాన్యేషాం పరం మైత్రగుణాన్వితః ॥ **155** ॥ 1004

ధర్మాత్మా సత్యశౌర్యాదిగుణానామాకరః పరః।
ఉపమానమశేషాణాం సాధూనాం యః సదాభవత్ ॥ **156** ॥ 1005

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే పంచదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే షోడశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

కథితో భవతా వంశో మానవానాం మహాత్మనాం ।
కారణం చాస్య జగతో విష్ణురేవ సనాతనః ॥ **1** ॥ 1006

యత్త్వేతద్ భగవానాహ ప్రహ్లాదం దైత్యసత్తమం ।
దదాహ నాగ్నిర్వాస్త్రైశ్చ క్షుణ్ణస్తత్యాజ జీవితం ॥ **2** ॥ 1007

జగామ వసుధా క్షోభం యత్రాబ్ధిసలిలే స్థితే ।
పాశైర్బద్ధే విచలతి విక్షిప్తాంగైః సమాహతా ॥ **3** ॥ 1008

శైలైరాక్రాంతదేహోఽపి న మమార చ యః పురా ।
త్వయా చాతీవ మాహాత్మ్యం కథితం యస్య ధీమతః ॥ **4** ॥ 1009

తస్య ప్రభావమతులం విష్ణోర్భక్తిమతో మునే ।
శ్రోతుమిచ్ఛామి యస్యైతచ్చరితం దీప్తతేజసః ॥ **5** ॥ 1010

కిన్నిమిత్తమసౌ శస్త్రైర్విక్షిప్తో దితిజైర్మునే ।
కిమర్థం చాబ్ధిసలిలే విక్షిప్తో ధర్మతత్పరః ॥ **6** ॥ 1011

ఆక్రాంతః పర్వతైః కస్మాద్దష్టశ్చైవ మహోరగైః ।
క్షిప్తః కిమద్రిశిఖరాత్కిం వా పావకసంచయే ॥ **7** ॥ 1012

దిగ్దంతినాం దంతభూమిం స చ కస్మాన్నిరూపితః ।
సంశోషకోఽనిలశ్చాస్య ప్రయుక్తః కిం మహాసురైః ॥ **8** ॥ 1013

కృత్యాం చ దైత్యగురవో యుయుజుస్తత్ర కిం మునే।
శంబరశ్చాపి మాయానాం సహస్రం కిం ప్రయుక్తవాన్ ॥ **9** ॥ 1014

హాలాహలం విషమహో దైత్యసూదైర్మహాత్మనః।
కస్మాద్దత్తం వినాశాయ యజ్జీర్ణం తేన ధీమతా ॥ **10** ॥ 1015

ఏతత్సర్వం మహాభాగ ప్రహ్లాదస్య మహాత్మనః।
చరితం శ్రోతుమిచ్ఛామి మహామాహాత్మ్యసూచకం ॥ **11** ॥ 1016

న హి కౌతూహలం తత్ర యద్దైత్యైర్న హతో హి సః।
అనన్యమనసో విష్ణౌ కః సమర్థో నిపాతనే ॥ **12** ॥ 1017

తస్మింధర్మపరే నిత్యం కేశవారాధనోద్యతే।
స్వవంశప్రభవైర్దైత్యైః కృతో ద్వేషోఽతిదుష్కరః ॥ **13** ॥ 1018

ధర్మాత్మని మహాభాగే విష్ణుభక్తే విమత్సరే।
దైతేయైః ప్రహృతం కస్మాత్తన్మమాఖ్యాతుమర్హసి ॥ **14** ॥ 1019

ప్రహరంతి మహాత్మానో విపక్షా అపి నేదృశే।
గుణైస్సమన్వితే సాధౌ కిం పునర్యః స్వపక్షజః ॥ **15** ॥ 1020

తదేతత్కథ్యతాం సర్వం విస్తరాన్మునిపుంగవ।
దైత్యేశ్వరస్య చరితం శ్రోతుమిచ్ఛామ్యశేషతః ॥ **16** ॥ 1021

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే షోడశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే సప్తదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

మైత్రేయ శ్రూయతాం సమ్యక్ చరితం తస్య ధీమతః।
ప్రహ్లాదస్య సదోదారచరితస్య మహాత్మనః ॥ **1** ॥ 1022

దితేః పుత్రో మహావీర్యో హిరణ్యకశిపుః పురా।
త్రైలోక్యం వశమానిన్యే బ్రహ్మణో వరదర్పితః ॥ **2** ॥ 1023

ఇంద్రత్వమకరోద్దైత్యః స చాసీత్సవితా స్వయం।
వాయురగ్నిరపాం నాథః సోమశ్చాభూన్మహాసురః ॥ **3** ॥ 1024

ధనానామధిపః సోఽభూత్స ఏవాసీత్స్వయం యమః।
యజ్ఞభాగానశేషాంస్తు స స్వయం బుభుజేఽసురః ॥ **4** ॥ 1025

దేవాః స్వర్గం పరిత్యజ్య తత్త్రాసాన్మునిసత్తమ।
విచేరురవనౌ సర్వే బిభ్రాణా మానుషీం తనుం ॥ **5** ॥ 1026

జిత్వా త్రిభువనం సర్వం త్రైలోక్యైశ్వర్యదర్పితః।
ఉపగీయమానో గంధర్వైర్బుభుజే విషయాన్ప్రియాన్ ॥ **6** ॥ 1027

పానాసక్తం మహాత్మానం హిరణ్యకశిపుం తదా।
ఉపాసాన్ చక్రిరే సర్వే సిద్ధగంధర్వపన్నగాః ॥ **7** ॥ 1028

అవాదయన్ జగుశ్చాన్యే జయశబ్దం తథాపరే।
దైత్యరాజస్య పురతశ్చక్రుః సిద్ధా ముదాన్వితాః ॥ **8** ॥ 1029

తత్ర ప్రనృత్తాప్సరసి స్ఫాటికాభ్రమయేఽసురః।
పపౌ పానం ముదా యుక్తః ప్రాసాదే సుమనోహరే ॥ **9** ॥ 1030

తస్య పుత్రో మహాభాగః ప్రహ్లాదో నామ నామతః।
పపాఠ బాలపాఠ్యాని గురుగేహంగతోఽర్భకః ॥ **10** ॥ 1031

ఏకదా తు స ధర్మాత్మా జగామ గురుణా సహ।
పానాసక్తస్య పురతః పితుర్దైత్యపతేస్తదా ॥ **11** ॥ 1032

పాదప్రణామావనతం తముత్థాప్య పితా సుతం।
హిరణ్యకశిపుః ప్రాహ ప్రహ్లాదమమితౌజసం ॥ **12** ॥ 1033

హిరణ్యకశిపురువాచ

పఠ్యతాం భవతా వత్స సారభూతం సుభాషితం।
కాలేనైతావతా యత్తే సదోద్యుక్తేన శిక్షితం ॥ **13** ॥ 1034

ప్రహ్లాద ఉవాచ

శ్రూయతాం తాత వక్ష్యామి సారభూతం తవాజ్ఞయా।
సమాహితమనా భూత్వా యన్మే చేతస్యవస్థితం ॥ **14** ॥ 1035

అనాదిమధ్యాంతమజమవృద్ధిక్షయమచ్యుతం।
ప్రణతోఽస్మ్యంతసంతానం సర్వకారణకారణం ॥ **15** ॥ 1036

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఏతన్నిశమ్య దైత్యేంద్రః సకోపో రక్తలోచనః।
విలోక్య తద్గురుం ప్రాహ స్ఫురితాధరపల్లవః ॥ **16** ॥ 1037

హిరణ్యకశిపురువాచ

బ్రహ్మబంధో కిమేతత్తే విపక్షస్తుతిసంహితం।
అసారం గ్రాహితో బాలో మామవజ్ఞాయ దుర్మతే ॥ **17** ॥ 1038

గురురువాచ

దైత్యేశ్వర న కోపస్య వశమాగంతుమర్హసి ।
మమోపదేశజనితం నాయం వదతి తే సుతః ॥ **18** ॥ 1039

హిరణ్యకశిపురువాచ

అనుశిష్టోఽసి కేనేదృగ్వత్స ప్రహ్లాద కథ్యతాం ।
మయోపదిష్టం నేత్యేష ప్రబ్రవీతి గురుస్తవ ॥ **19** ॥ 1040

ప్రహ్లాద ఉవాచ

శాస్తా విష్ణురశేషస్య జగతో యో హృది స్థితః ।
తమృతే పరమాత్మానం తాత కః కేన శాస్యతే ॥ **20** ॥ 1041

హిరణ్యకశిపురువాచ

కోఽయం విష్ణుః సుదుర్బుద్ధే యం బ్రవీషి పునః పునః ।
జగతామీశ్వరస్యేహ పురతః ప్రసభం మమ ॥ **21** ॥ 1042

ప్రహ్లాద ఉవాచ

న శబ్దగోచరం యస్య యోగిధ్యేయం పరం పదం ।
యతో యశ్చ స్వయం విశ్వం స విష్ణుః పరమేశ్వరః ॥ **22** ॥ 1043

హిరణ్యకశిపురువాచ

పరమేశ్వరసంజ్ఞోఽజ్ఞ కిమన్యో మయ్యవస్థితే ।
తథాపి మర్తుకామస్త్వం ప్రబ్రవీషి పునః పునః ॥ **23** ॥ 1044

ప్రహ్లాద ఉవాచ

న కేవలం తాత మమ ప్రజానాం
స బ్రహ్మభూతో భవతశ్చ విష్ణుః ।

ధాతా విధాతా పరమేశ్వరశ్చ
ప్రసీద కోపం కురుషే కిమర్థం ॥ **24** ॥ 1045

హిరణ్యకశిపురువాచ

ప్రవిష్టః కోఽస్య హృదయే దుర్బుద్ధేరతిపాపకృత్ ।
యేనేదృశాన్యసాధూని వదత్యావిష్టమానసః ॥ **25** ॥ 1046

ప్రహ్లాద ఉవాచ

న కేవలం మద్ధృదయం స విష్ణు -
రాక్రమ్య లోకానఖిలానవస్థితః ।
స మాం త్వదాదీంశ్చ పితస్సమస్తా -
న్సమస్తచేష్టాసు యునక్తి సర్వగః ॥ **26** ॥ 1047

హిరణ్యకశిపురువాచ

నిష్కాస్యతామయం పాపః శాస్యతాం చ గురోర్గృహే ।
యోజితో దుర్మతిః కేన విపక్షవిషయస్తుతౌ ॥ **27** ॥ 1048

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇత్యుక్తోఽసౌ తదా దైత్యైర్నీతో గురుగృహం పునః ।
జగ్రాహ విద్యామనిశం గురుశుశ్రూషణోద్యతః ॥ **28** ॥ 1049

కాలేఽతీతేఽపి మహతి ప్రహ్లాదమసురేశ్వరః ।
సమాహూయాబ్రవీద్ధాథా కాచిత్పుత్రక గీయతాం ॥ **29** ॥ 1050

ప్రహ్లాద ఉవాచ

యతః ప్రధానపురుషౌ యతశ్చైతచ్చరాచరం ।
కారణం సకలస్యాస్య స నో విష్ణుః ప్రసీదతు ॥ **30** ॥ 1051

హిరణ్యకశిపురువాచ

దురాత్మా వధ్యతామేష నానేనార్థోఽస్తి జీవతా ।
స్వపక్షహానికర్తృత్వాద్యః కులాంగారతాం గతః ॥ **31** ॥ 1052

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇత్యాజ్ఞప్తాస్తతస్తేన ప్రగృహీతమహాయుధాః ।
ఉద్యతాస్తస్య నాశాయ దైత్యాః శతసహస్రశః ॥ **32** ॥ 1053

ప్రహ్లాద ఉవాచ

విష్ణుః శస్త్రేషు యుష్మాసు మయి చాసౌ వ్యవస్థితః ।
దైతేయాస్తేన సత్యేన మాక్రమంత్వాయుధాని మే ॥ **33** ॥ 1054

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తతస్తైశ్శతశో దైత్యైః శస్త్రౌఘైరాహతోఽపి సన్ ।
నావాప వేదనామల్పామభూచ్చైవ పునర్నవః ॥ **34** ॥ 1055

హిరణ్యకశిపురువాచ

దుర్బుద్ధే వినివర్తస్వ వైరిపక్షస్తవాదతః ।
అభయం తే ప్రయచ్ఛామి మాతిమూఢమతిర్భవ ॥ **35** ॥ 1056

ప్రహ్లాద ఉవాచ

భయం భయానామపహారిణి స్థితే
మనస్యనంతే మమ కుత్ర తిష్ఠతి ।
యస్మిన్స్మృతే జన్మజరాంతకాది -
భయాని సర్వాణ్యపయాంతి తాత ॥ **36** ॥ 1057

హిరణ్యకశిపురువాచ

భో భో సర్పాః దురాచారమేనమత్యంతదుర్మతిం।
విషజ్వాలాకులైర్వక్త్రైః సద్యో నయత సంక్షయం ॥ **37** ॥ 1058

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇత్యుక్తాస్తే తతః సర్పాః కుహకాస్తక్షకాదయః।
అదశంత సమస్తేషు గాత్రేష్వతివిషోల్బణాః ॥ **38** ॥ 1059

స త్వాసక్తమతిః కృష్ణే దశ్యమానో మహోరగైః।
న వివేదాత్మనో గాత్రం తత్స్మృత్యాహ్లాదసుస్థితః ॥ **39** ॥ 1060

సర్పా ఊచుః

దంష్ట్రా విశీర్ణా మణయః స్ఫుటంతి
ఫణేషు తాపో హృదయేషు కంపః।
నాస్య త్వచః స్వల్పమపీహ భిన్నం
ప్రశాధి దైత్యేశ్వర కార్యమన్యత్ ॥ **40** ॥ 1061

హిరణ్యకశిపురువాచ

హే దిగ్గజాః సంకటదంతమిశ్రా
ఘ్నతైనమస్మద్రిపుపక్షభిన్నం।
తజ్జా వినాశాయ భవంతి తస్య
యథాఽరణేః ప్రజ్వలితో హుతాశః ॥ **41** ॥ 1062

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తతః స దిగ్గజైర్బాలో భూభృచ్ఛిఖరసన్నిభైః।
పాతితో ధరణీపృష్ఠే విషాణైర్వావపీడితః ॥ **42** ॥ 1063

స్మరతస్తస్య గోవిందమిభదంతాః సహస్రశః।
శీర్ణా వక్షఃస్థలం ప్రాప్య స ప్రాహ పితరం తతః ॥ **43** ॥ 1064

దంతా గజానాం కులిశాగ్రనిష్ఠురాః
శీర్ణా యదేతే న బలం మమైతత్।
మహావిపత్తాపవినాశనోఽయం
జనార్దనానుస్మరణానుభావః ॥ **44** ॥ 1065

హిరణ్యకశిపురువాచ

జ్వాల్యతామసురా వహ్నిరపసర్పత దిగ్గజాః।
వాయో సమేధయాగ్నిం త్వం దహ్యతామేష పాపకృత్ ॥ **45** ॥ 1066

శ్రీపరాశర ఉవాచ

మహాకాష్ఠచయస్థం తమసురేంద్రసుతం తతః।
ప్రజ్వాల్య దానవా వహ్నిం దదహుః స్వామినోదితాః ॥ **46** ॥ 1067

ప్రహ్లాద ఉవాచ

తాతైష వహ్నిః పవనేరితోఽపి
న మాం దహత్యత్ర సమంతతోఽహం।
పశ్యామి పద్మాస్తరణాస్తృతాని
శీతాని సర్వాణి దిశాముఖాని ॥ **47** ॥ 1068

శ్రీపరాశర ఉవాచ

అథ దైత్యేశ్వరం ప్రోచుర్భార్గవస్యాత్మజా ద్విజాః।
పురోహితా మహాత్మానః సామ్నా సంస్తూయ వాగ్మినః ॥ **48** ॥ 1069

పురోహితా ఊచుః

రాజన్నియమ్యతాం కోపో బాలేఽపి తనయే నిజే।
కోపో దేవనికాయేషు తేషు తే సఫలో యతః ॥ **49** ॥ 1070

తథాతథైనం బాలం తే శాసితారో వయం నృప।
యథా విపక్షనాశాయ వినీతస్తే భవిష్యతి ॥ **50** ॥ 1071

బాలత్వం సర్వదోషాణాం దైత్యరాజాస్పదం యతః।
తతోఽత్ర కోపమత్యర్థం యోక్తుమర్హసి నార్భకే ॥ **51** ॥ 1072

న త్యక్ష్యతి హరేః పక్షమస్మాకం వచనాద్యది।
తతః కృత్యాం వధాయాస్య కరిష్యామోఽనివర్తినీం ॥ **52** ॥ 1073

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఏవమభ్యర్థితస్తైస్తు దైత్యరాజః పురోహితైః।
దైత్యైర్నిష్కాసయామాస పుత్రం పావకసంచయాత్ ॥ **53** ॥ 1074

తతో గురుగృహే బాలః స వసన్బాలదానవాన్।
అధ్యాపయామాస ముహురుపదేశాంతరే గురోః ॥ **54** ॥ 1075

ప్రహ్లాద ఉవాచ

శ్రూయతాం పరమార్థో మే దైతేయా దితిజాత్మజాః।
న చాన్యథైతన్మంతవ్యం నాత్ర లోభాదికారణం ॥ **55** ॥ 1076

జన్మ బాల్యం తతః సర్వో జంతుః ప్రాప్నోతి యౌవనం।
అవ్యాహతైవ భవతి తతోఽనుదివసం జరా ॥ **56** ॥ 1077

తతశ్చ మృత్యుమభ్యేతి జంతుర్దైత్యేశ్వరాత్మజాః।
ప్రత్యక్షం దృశ్యతే చైతదస్మాకం భవతాం తథా ॥ **57** ॥ 1078

మృతస్య చ పునర్జన్మ భవత్యేతచ్చ నాన్యథా।
ఆగమోఽయం తథా యచ్చ నోపాదానం వినోద్భవః ॥ **58** ॥ 1079

గర్భవాసాది యావత్తు పునర్జన్మోపపాదనం।
సమస్తావస్థకం తావద్దుఃఖమేవావగమ్యతాం ॥ **59** ॥ 1080

క్షుత్తృష్ణోపశమం తద్వచ్ఛీతాద్యుపశమం సుఖం।
మన్యతే బాలబుద్ధిత్వాద్దుఃఖమేవ హి తత్పునః ॥ **60** ॥ 1081

అత్యంతస్తిమితాంగానాం వ్యాయామేన సుఖైషిణాం।
భ్రాంతిజ్ఞానావృతాక్షాణాం దుఃఖమేవ సుఖాయతే ॥ **61** ॥ 1082

క్వ శరీరమశేషాణాం శ్లేష్మాదీనాం మహాచయః।
క్వ కాంతిశోభాసౌందర్యరమణీయాదయో గుణాః ॥ **62** ॥ 1083

మాంసాసృక్పూయవిణ్మూత్రస్నాయుమజ్జాస్థిసంహతౌ।
దేహే చేత్ప్రీతిమాన్ మూఢో భవితా నరకేఽప్యసౌ ॥ **63** ॥ 1084

అగ్నేః శీతేన తోయస్య తృషా భక్తస్య చ క్షుధా।
క్రియతే సుఖకర్తృత్వం తద్విలోమస్య చేతరైః ॥ **64** ॥ 1085

కరోతి హే దైత్యసుతా యావన్మాత్రం పరిగ్రహం।
తావన్మాత్రం స ఏవాస్య దుఃఖం చేతసి యచ్ఛతి ॥ **65** ॥ 1086

యావతః కురుతే జంతుః సంబంధాన్మనసః ప్రియాన్।
తావంతోఽస్య నిఖన్యంతే హృదయే శోకశంకవః ॥ **66** ॥ 1087

యద్యద్గృహే తన్మనసి యత్ర తత్రావతిష్ఠతః।
నాశదాహోపకరణం తస్య తత్రైవ తిష్ఠతి ॥ **67** ॥ 1088

జన్మన్యత్ర మహద్దుఃఖం మ్రియమాణస్య చాపి తత్।
యాతనాసు యమస్యోగ్రం గర్భసంక్రమణేషు చ ॥ **68** ॥ 1089

గర్భేషు సుఖలేశోఽపి భవద్భిరనుమీయతే।
యది తత్కథ్యతామేవం సర్వం దుఃఖమయం జగత్ ॥ **69** ॥ 1090

తదేవమతిదుఃఖానామాస్పదేఽత్ర భవార్ణవే।
భవతాం కథ్యతే సత్యం విష్ణురేకః పరాయణః ॥ **70** ॥ 1091

మా జానీత వయం బాలా దేహీ దేహేషు శాశ్వతః।
జరాయౌవనజన్మాద్యా ధర్మా దేహస్య నాత్మనః ॥ **71** ॥ 1092

బాలోఽహం తావదిచ్ఛాతో యతిష్యే శ్రేయసే యువా।
యువాహం వార్ద్ధకే ప్రాప్తే కరిష్యామ్యాత్మనో హితం ॥ **72** ॥ 1093

వృద్ధోఽహం మమ కార్యాణి సమస్తాని న గోచరే।
కిం కరిష్యామి మందాత్మా సమర్థేన న యత్కృతం ॥ **73** ॥ 1094

ఏవం దురాశయా క్షిప్తమానసః పురుషః సదా।
శ్రేయసోఽభిముఖం యాతి న కదాచిత్పిపాసితః ॥ **74** ॥ 1095

బాల్యే క్రీడనకాసక్తా యౌవనే విషయోన్ముఖాః।
అజ్ఞా నయంత్యశక్త్యా చ వార్ద్ధకం సముపస్థితం ॥ **75** ॥ 1096

తస్మాద్బాల్యే వివేకాత్మా యతేత శ్రేయసే సదా।
బాల్యయౌవనవృద్ధాద్యైర్దేహభావైరసంయుతః ॥ **76** ॥ 1097

తదేతద్వో మయాఖ్యాతం యది జానీత నానృతం।
తదస్మత్ప్రీతయే విష్ణుః స్మర్యతాం బంధముక్తిదః ॥ **77** ॥ 1098

ప్రయాసః స్మరణే కోఽస్య స్మృతో యచ్ఛతి శోభనం।
పాపక్షయశ్చ భవతి స్మరతాం తమహర్నిశం ॥ **78** ॥ 1099

సర్వభూతస్థితే తస్మిన్మతిర్మైత్రీ దివానిశం।
భవతాం జాయతామేవం సర్వక్లేశాన్ప్రహాస్యథ ॥ **79** ॥ 1100

తాపత్రయేణాభిహతం యదేతదఖిలం జగత్।
తదా శోచ్యేషు భూతేషు ద్వేషం ప్రాజ్ఞః కరోతి కః ॥ **80** ॥ 1101

అథ భద్రాణి భూతాని హీనశక్తిరహం పరం।
ముదం తదాపి కుర్వీత హానిర్ద్వేషఫలం యతః ॥ **81** ॥ 1102

బద్ధవైరాణి భూతాని ద్వేషం కుర్వంతి చేత్తతః।
సుశోచ్యాన్యతిమోహేన వ్యాప్తానీతి మనీషిణాం ॥ **82** ॥ 1103

ఏతే భిన్నదృశాం దైత్యా వికల్పాః కథితా మయా।
కృత్వాభ్యుపగమం తత్ర సంక్షేపః శ్రూయతాం మమ ॥ **83** ॥ 1104

విస్తారః సర్వభూతస్య విష్ణోః సర్వమిదం జగత్।
ద్రష్టవ్యమాత్మవత్తస్మాదభేదేన విచక్షణైః ॥ **84** ॥ 1105

సముత్సృజ్యాసురం భావం తస్మాద్యూయం తథా వయం।
తథా యత్నం కరిష్యామో యథా ప్రాప్స్యామ నిర్వృతిం ॥ **85** ॥ 1106

యా నాగ్నినా న చార్కేణ నేందునా చ న వాయునా।
పర్జన్యవరుణాభ్యాం వా న సిద్ధైర్న చ రాక్షసైః ॥ **86** ॥ 1107

న యక్షైర్న చ దైత్యేంద్రైర్నోరగైర్న చ కిన్నరైః।
న మనుష్యైర్న పశుభిర్దోషైర్నైవాత్మసంభవైః ॥ **87** ॥ 1108

జ్వరాక్షిరోగాతీసారప్లీహగుల్మాదికైస్తథా।
ద్వేషేర్ష్యామత్సరాద్యైర్వా రాగలోభాదిభిః క్షయం ॥ **88** ॥ 1109

న చాన్యైర్నీయతే కైశ్చిన్నిత్యా యాత్యంతనిర్మలా।
తామాప్నోత్యమలే న్యస్య కేశవే హృదయం నరః ॥ **89** ॥ 1110

అసారసంసారవివర్తనేషు
మా యాత తోషం ప్రసభం బ్రవీమి।
సర్వత్ర దైత్యాస్సమతాముపేత
సమత్వమారాధనమచ్యుతస్య ॥ **90** ॥ 1111

తస్మిన్ప్రసన్నే కిమిహాస్త్యలభ్యం
ధర్మార్థకామైరలమల్పకాస్తే।

సమాశ్రితాద్బ్రహ్మతరోరనంతా -
న్నిఃసంశయం ప్రాప్స్యథ వై మహత్ఫలం ॥ **91** ॥ 1112

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే సప్తదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే అష్టాదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తస్యైతాం దానవాశ్చేష్టాం దృష్ట్వా దైత్యపతేర్భయాత్ ।
ఆచచఖ్యుః స చోవాచ సూదానాహూయ సత్వరః ॥ **1** ॥ 1113

హిరణ్యకశిపురువాచ

హే సూదా మమ పుత్రోఽసావన్యేషామపి దుర్మతిః ।
కుమార్గదేశికో దుష్టో హన్యతామవిలంబితం ॥ **2** ॥ 1114

హాలాహలం విషం తస్య సర్వభక్షేషు దీయతాం ।
అవిజ్ఞాతమసౌ పాపో హన్యతాం మా విచార్యతాం ॥ **3** ॥ 1115

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తే తథైవ తతశ్చక్రుః ప్రహ్లాదాయ మహాత్మనే ।
విషదానం యథాజ్ఞప్తం పిత్రా తస్య మహాత్మనః ॥ **4** ॥ 1116

హాలాహలం విషం ఘోరమనంతోచ్చారణేన సః ।
అభిమంత్ర్య సహాన్నేన మైత్రేయ బుభుజే తదా ॥ **5** ॥ 1117

అవికారం స తద్భుక్త్వా ప్రహ్లాదః స్వస్థమానసః ।
అనంతఖ్యాతినిర్వీర్యం జరయామాస తద్విషం ॥ **6** ॥ 1118

తతః సూదా భయత్రస్తా జీర్ణం దృష్ట్వా మహాద్విషం ।
దైత్యేశ్వరముపాగమ్య ప్రణిపత్యేదమబ్రువన్ ॥ **7** ॥ 1119

సూదా ఊచుః

దైత్యరాజ విషం దత్తమస్మాభిరతిభీషణం।
జీర్ణం తేన సహాన్నేన ప్రహ్లాదేన సుతేన తే ॥ **8** ॥ 1120

హిరణ్యకశిపురువాచ

త్వర్యతాం త్వర్యతాం హే హే సద్యో దైత్యపురోహితాః।
కృత్యాం తస్య వినాశాయ ఉత్పాదయత మా చిరం ॥ **9** ॥ 1121

శ్రీపరాశర ఉవాచ

సకాశమాగమ్య తతః ప్రహ్లాదస్య పురోహితాః।
సామపూర్వమథోచుస్తే ప్రహ్లాదం వినయాన్వితం ॥ **10** ॥ 1122

పురోహితా ఊచుః

జాతస్త్రైలోక్యవిఖ్యాత ఆయుష్మన్బ్రహ్మణః కులే।
దైత్యరాజస్య తనయో హిరణ్యకశిపోర్భవాన్ ॥ **11** ॥ 1123

కిం దేవైః కిమనంతేన కిమన్యేన తవాశ్రయః।
పితా తే సర్వలోకానాం త్వం తథైవ భవిష్యసి ॥ **12** ॥ 1124

తస్మాత్పరిత్యజైనాం త్వం విపక్షస్తవసంహితాం।
శ్లాఘ్యుః పితా సమస్తానాం గురూణాం పరమో గురుః ॥ **13** ॥ 1125

ప్రహ్లాద ఉవాచ

ఏవమేతన్మహాభాగాః శ్లాఘ్యమేతన్మహాకులం।
మరీచేః సకలేఽప్యస్మిన్ త్రైలోక్యే నాన్యథా వదేత్ ॥ **14** ॥ 1126

పితా చ మమ సర్వస్మింజగత్యుత్కృష్టచేష్టితః।
ఏతదప్యవగచ్ఛామి సత్యమత్రాపి నానృతం ॥ **15** ॥ 1127

గురూణామపి సర్వేషాం పితా పరమకో గురుః।
యదుక్తం భ్రాంతిస్తత్రాపి స్వల్పాపి హి న విద్యతే ॥ **16** ॥ 1128

పితా గురుర్న సందేహః పూజనీయః ప్రయత్నతః।
తత్రాపి నాపరాధ్యామీత్యేవం మనసి మే స్థితం ॥ **17** ॥ 1129

యత్త్వేతత్కిమనంతేనేత్యుక్తం యుష్మాభిరీదృశం।
కో బ్రవీతి యథాన్యాయ్యం కిం తు నైతద్వచోఽర్థవత్ ॥ **18** ॥ 1130

ఇత్యుక్త్వా సోఽభవన్మౌనీ తేషాం గౌరవయంత్రితః।
ప్రహస్య చ పునః ప్రాహ కిమనంతేన సాధ్వితి ॥ **19** ॥ 1131

సాధు భో కిమనంతేన సాధు భో గురవో మమ।
శ్రూయతాం యదనంతేన యది ఖేదం న యాస్యథ ॥ **20** ॥ 1132

ధర్మార్థకామమోక్షాశ్చ పురుషార్థా ఉదాహృతాః।
చతుష్టయమిదం యస్మాత్తస్మాత్కిం కిమిదం వచః ॥ **21** ॥ 1133

మరీచిమిశ్రైర్దక్షాద్యైస్తథైవాన్యైరనంతతః।
ధర్మః ప్రాప్తస్తథా చాన్యైరర్థః కామస్తథాఽపరైః ॥ **22** ॥ 1134

తత్తత్త్వవేదినో భూత్వా జ్ఞానధ్యానసమాధిభిః।
అవాపుర్ముక్తిమపరే పురుషా ధ్వస్తబంధనాః ॥ **23** ॥ 1135

సంపదైశ్వర్యమాహాత్మ్యజ్ఞానసంతతికర్మణాం।
విముక్తేశ్చైకతో లభ్యం మూలమారాధనం హరేః ॥ **24** ॥ 1136

యతో ధర్మార్థకామాఖ్యం ముక్తిశ్చాపి ఫలం ద్విజాః।
తేనాపి కిం కిమిత్యేవమనంతేన కిముచ్యతే ॥ **25** ॥ 1137

కిం చాపి బహునోక్తేన భవంతో గురవో మమ।
వదంతు సాధు వాసాధు వివేకోఽస్మాకమల్పకః ॥ **26** ॥ 1138

బహునాత్ర కిముక్తేన స ఏవ జగతః పతిః।
స కర్తా చ వికర్తా చ సంహర్తా చ హృది స్థితః ॥ **27** ॥ 1139

స భోక్తా భోజ్యమప్యేవం స ఏవ జగదీశ్వరః।
భవద్భిరేతత్క్షంతవ్యం బాల్యాదుక్తం తు యన్మయా ॥ **28** ॥ 1140

పురోహితా ఊచుః

దహ్యమానస్త్వమస్మాభిరగ్నినా బాల రక్షితః।
భూయో న వక్ష్యసీత్యేవం నైవ జ్ఞాతోఽస్యబుద్ధిమాన్ ॥ **29** ॥ 1141

యదాస్మద్వచనాన్మోహగ్రాహం న త్యక్ష్యతే భవాన్।
తతః కృత్యాం వినాశాయ తవ స్రక్ష్యామ దుర్మతే ॥ **30** ॥ 1142

ప్రహ్లాద ఉవాచ

కః కేన హన్యతే జంతుర్జంతుః కః కేన రక్ష్యతే।
హంతి రక్షతి చైవాత్మా హ్యసత్సాధు సమాచరన్ ॥ **31** ॥ 1143

కర్మణా జాయతే సర్వం కర్మైవ గతిసాధనం।
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన సాధుకర్మ సమాచరేత్ ॥ **32** ॥ 1144

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇత్యుక్తాస్తేన తే క్రుద్ధా దైత్యరాజపురోహితాః।
కృత్యాముత్పాదయామాసుర్జ్వాలామాలోజ్జ్వలాకృతిం ॥ **33** ॥ 1145

అతిభీమా సమాగమ్య పాదన్యాసక్షతక్షితిః।
శూలేన సాధు సంక్రుద్ధా తం జఘానాశు వక్షసి ॥ **34** ॥ 1146

తత్తస్య హృదయం ప్రాప్య శూలం బాలస్య దీప్తిమత్।
జగామ ఖండితం భూమౌ తత్రాపి శతధా గతం ॥ **35** ॥ 1147

యత్రానపాయీ భగవాన్ హృద్యాస్తే హరిరీశ్వరః।
భంగో భవతి వజ్రస్య తత్ర శూలస్య కా కథా ॥ **36** ॥ 1148

అపాపే తత్ర పాపైశ్చ పాతితా దైత్యయాజకైః।
తానేవ సా జఘానాశు కృత్యా నాశం జగామ చ ॥ **37** ॥ 1149

కృత్యయా దహ్యమానాంస్తాన్విలోక్య స మహామతిః।
త్రాహి కృష్ణేత్యనంతేతి వదన్నభ్యవపద్యత ॥ **38** ॥ 1150

ప్రహ్లాద ఉవాచ

సర్వవ్యాపిన్ జగద్రూప జగత్స్రష్టర్జనార్దన।
పాహి విప్రానిమానస్మాద్దుఃసహాన్మంత్రపావకాత్ ॥ **39** ॥ 1151

యథా సర్వేషు భూతేషు సర్వవ్యాపీ జగద్గురుః।
విష్ణురేవ తథా సర్వే జీవంత్వేతే పురోహితాః ॥ **40** ॥ 1152

యథా సర్వగతం విష్ణుం మన్యమానోఽనపాయినం।
చింతయామ్యరిపక్షేఽపి జీవంత్వేతే పురోహితాః ॥ **41** ॥ 1153

యే హంతుమాగతా దత్తం యైర్విషం యైర్హుతాశనః।
యైర్దిగ్గజైరహం క్షుణ్ణో దష్టః సర్పైశ్చ యైరపి ॥ **42** ॥ 1154

తేష్వహం మిత్రభావేన సమః పాపోఽస్మి న క్వచిత్।
యథా తేనాద్య సత్యేన జీవంత్వసురయాజకాః ॥ **43** ॥ 1155

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇత్యుక్తాస్తేన తే సర్వే సంస్పృష్టాశ్చ నిరామయాః।
సముత్తస్థుర్ద్విజా భూయస్తమూచుః ప్రశ్రయాన్వితం ॥ **44** ॥ 1156

పురోహితా ఊచుః

దీర్ఘాయురప్రతిహతో బలవీర్యసమన్వితః।
పుత్రపౌత్రధనైశ్వర్యైర్యుక్తో వత్స భవోత్తమః ॥ **45** ॥ 1157

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇత్యుక్త్వా తం తతో గత్వా యథావృత్తం పురోహితాః।
దైత్యరాజాయ సకలమాచచఖ్యుర్మహామునే ॥ **46** ॥ 1158

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే అష్టాదశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

హిరణ్యకశిపుః శ్రుత్వా తాం కృత్యాం వితథీకృతాం ।
ఆహూయ పుత్రం పప్రచ్ఛ ప్రభావస్యాస్య కారణం ॥ **1** ॥ 1159

హిరణ్యకశిపురువాచ

ప్రహ్లాద సుప్రభావోఽసి కిమేతత్తే విచేష్టితం ।
ఏతన్మంత్రాదిజనితముతాహో సహజం తవ ॥ **2** ॥ 1160

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఏవం పృష్టస్తదా పిత్రా ప్రహ్లాదోఽసురబాలకః ।
ప్రణిపత్య పితుః పాదావిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ **3** ॥ 1161

న మంత్రాదికృతం తాత న చ నైసర్గికో మమ ।
ప్రభావ ఏష సామాన్యో యస్య యస్యాచ్యుతో హృది ॥ **4** ॥ 1162

అన్యేషాం యో న పాపాని చింతయత్యాత్మనో యథా ।
తస్య పాపాగమస్తాత హేత్వభావాన్న విద్యతే ॥ **5** ॥ 1163

కర్మణా మనసా వాచా పరపీడాం కరోతి యః ।
తద్బీజం జన్మ ఫలతి ప్రభూతం తస్య చాశుభం ॥ **6** ॥ 1164

సోఽహం న పాపమిచ్ఛామి న కరోమి వదామి వా ।
చింతయన్సర్వభూతస్థమాత్మన్యపి చ కేశవం ॥ **7** ॥ 1165

శారీరం మానసం దుఃఖం దైవం భూతభవం తథా।
సర్వత్ర శుభచిత్తస్య తస్య మే జాయతే కుతః ॥ **8** ॥ 1166

ఏవం సర్వేషు భూతేషు భక్తిరవ్యభిచారిణీ।
కర్తవ్యా పండితైర్జ్ఞాత్వా సర్వభూతమయం హరిం ॥ **9** ॥ 1167

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇతి శ్రుత్వా స దైత్యేంద్రః ప్రాసాదశిఖరే స్థితః।
క్రోధాంధకారితముఖః ప్రాహ దైతేయకింకరాన్ ॥ **10** ॥ 1168

హిరణ్యకశిపురువాచ

దురాత్మా క్షిప్యతామస్మాత్ప్రాసాదాచ్ఛతయోజనాత్।
గిరిపృష్ఠే పతత్వస్మిన్ శిలాభిన్నాంగసంహతిః ॥ **11** ॥ 1169

తతస్తం చిక్షిపుః సర్వే బాలం దైతేయదానవాః।
పపాత సోప్యధఃక్షిప్తో హృదయేనోద్వహన్హరిం ॥ **12** ॥ 1170

పతమానం జగద్ధాత్రీ జగద్ధాతరి కేశవే।
భక్తియుక్తం దధారైనముపసంగమ్య మేదినీ ॥ **13** ॥ 1171

తతో విలోక్య తం స్వస్థమవిశీర్ణాస్థిపంజరం।
హిరణ్యకశిపుః ప్రాహ శంబరం మాయినాం వరం ॥ **14** ॥ 1172

హిరణ్యకశిపురువాచ

నాస్మాభిః శక్యతే హంతుమసౌ దుర్బుద్ధిబాలకః।
మాయాం వేత్తి భవాంస్తస్మాన్మాయయైనం నిషూదయ ॥ **15** ॥ 1173

శంబర ఉవాచ

సూదయామ్యేవ దైత్యేంద్ర పశ్య మాయాబలం మమ।
సహస్రమత్ర మాయానాం పశ్య కోటిశతం తథా ॥ **16** ॥ 1174

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తతః స ససృజే మాయాం ప్రహ్లాదే శంబరోఽసురః।
వినాశమిచ్ఛందుర్బుద్ధిః సర్వత్ర సమదర్శిని ॥ **17** ॥ 1175

సమాహితమతిర్భూత్వా శంబరేఽపి విమత్సరః।
మైత్రేయ సోఽపి ప్రహ్లాదః సస్మార మధుసూదనం ॥ **18** ॥ 1176

తతో భగవతా తస్య రక్షార్థం చక్రముత్తమం।
ఆజగామ సమాజ్ఞప్తం జ్వాలామాలి సుదర్శనం ॥ **19** ॥ 1177

తేన మాయాసహస్రం తచ్ఛంబరస్యాశుగామినా।
బాలస్య రక్షతా దేహమేకైకం చ విశోధితం ॥ **20** ॥ 1178

సంశోషకం తథా వాయుం దైత్యేంద్రస్త్విదమబ్రవీత్।
శీఘ్రమేష మమాదేశాద్దురాత్మా నీయతాం క్షయం ॥ **21** ॥ 1179

తథేత్యుక్త్వా తు సోఽప్యేనం వివేశ పవనో లఘు।
శీతోఽతిరూక్షః శోషాయ తద్దేహస్యాతిదుఃసహః ॥ **22** ॥ 1180

తేనావిష్టమథాత్మానం స బుద్ధ్వా దైత్యబాలకః।
హృదయేన మహాత్మానం దధార ధరణీధరం ॥ **23** ॥ 1181

హృదయస్థస్తతస్తస్య తం వాయుమతిభీషణం।
పపౌ జనార్దనః క్రుద్ధః స యయౌ పవనః క్షయం ॥ **24** ॥ 1182

క్షీణాసు సర్వమాయాసు పవనే చ క్షయం గతే।
జగామ సోఽపి భవనం గురోరేవ మహామతిః ॥ **25** ॥ 1183

అహన్యహన్యథాచార్యో నీతిం రాజ్యఫలప్రదాం।
గ్రాహయామాస తం బాలం రాజ్ఞాముశనసా కృతాం ॥ **26** ॥ 1184

గృహీతనీతిశాస్త్రం తం వినీతం చ యదా గురుః।
మేనే తదైనం తత్పిత్రే కథయామాస శిక్షితం ॥ **27** ॥ 1185

ఆచార్య ఉవాచ

గృహీతనీతిశాస్త్రస్తే పుత్రో దైత్యపతే కృతః।
ప్రహ్లాదస్తత్త్వతో వేత్తి భార్గవేణ యదీరితం ॥ **28** ॥ 1186

హిరణ్యకశిపురువాచ

మిత్రేషు వర్తేత కథమరివర్గేషు భూపతిః।
ప్రహ్లాద త్రిషు లోకేషు మధ్యస్థేషు కథం చరేత్ ॥ **29** ॥ 1187

కథం మంత్రిష్వమాత్యేషు బాహ్యేష్వాభ్యంతరేషు చ।
చారేషు పౌరవర్గేషు శంకితేష్వితరేషు చ ॥ **30** ॥ 1188

కృత్యాకృత్యవిధానంచ దుర్గాటవికసాధనం।
ప్రహ్లాద కథ్యతాం సమ్యక్ తథా కంటకశోధనం ॥ **31** ॥ 1189

ఏతచ్చాన్యచ్చ సకలమధీతం భవతా యథా।
తథా మే కథ్యతాం జ్ఞాతుం తవేచ్ఛామి మనోగతం ॥ **32** ॥ 1190

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ప్రణిపత్య పితుః పాదౌ తదా ప్రశ్రయభూషణః।
ప్రహ్లాదః ప్రాహ దైత్యేంద్రం కృతాంజలిపుటస్తథా ॥ **33** ॥ 1191

ప్రహ్లాద ఉవాచ

మమోపదిష్టం సకలం గురుణా నాత్ర సంశయః।
గృహీతం తు మయా కింతు న సదేతన్మతం మమ ॥ **34** ॥ 1192

సామ చోపప్రదానం చ భేదదండౌ తథాపరౌ।
ఉపాయాః కథితాః సర్వే మిత్రాదీనాం చ సాధనే ॥ **35** ॥ 1193

తానేవాహం న పశ్యామి మిత్రాదీంస్తాత మా క్రుధః।
సాధ్యాభావే మహాబాహో సాధనైః కిం ప్రయోజనం ॥ **36** ॥ 1194

సర్వభూతాత్మకే తాత జగన్నాథే జగన్మయే।
పరమాత్మని గోవిందే మిత్రామిత్రకథా కుతః ॥ **37** ॥ 1195

త్వయ్యస్తి భగవాన్ విష్ణుర్మయి చాన్యత్ర చాస్తి సః।
యతస్తతోఽయం మిత్రం మే శత్రుశ్చేతి పృథక్కుతః ॥ **38** ॥ 1196

తదేభిరలమత్యర్థం దుష్టారంభోక్తివిస్తరైః।
అవిద్యాంతర్గతైర్యత్నః కర్త్తవ్యస్తాత శోభనే ॥ **39** ॥ 1197

విద్యాబుద్ధిరవిద్యాయామజ్ఞానాత్తాత జాయతే।
బాలోఽగ్నిం కిం న ఖద్యోతమసురేశ్వర మన్యతే ॥ **40** ॥ 1198

తత్కర్మ యన్న బంధాయ సా విద్యా యా విముక్తయే।
ఆయాసాయాపరం కర్మ విద్యాన్యా శిల్పనైపుణం ॥ **41** ॥ 1199

తదేతదవగమ్యాహమసారం సారముత్తమం।
నిశామయ మహాభాగ ప్రణిపత్య బ్రవీమి తే ॥ **42** ॥ 1200

న చింతయతి కో రాజ్యం కో ధనం నాభివాంఛతి।
తథాపి భావ్యమేవైతదుభయం ప్రాప్యతే నరైః ॥ **43** ॥ 1201

సర్వ ఏవ మహాభాగ మహత్త్వం ప్రతి సోద్యమాః।
తథాపి పుంసాం భాగ్యాని నోద్యమా భూతిహేతవః ॥ **44** ॥ 1202

జడానామవివేకానామశూరాణామపి ప్రభో।
భాగ్యభోజ్యాని రాజ్యాని సంత్యనీతిమతామపి ॥ **45** ॥ 1203

తస్మాద్యతేత పుణ్యేషు య ఇచ్ఛేన్మహతీం శ్రియం।
యతితవ్యం సమత్వే చ నిర్వాణమపి చేచ్ఛతా ॥ **46** ॥ 1204

దేవా మనుష్యాః పశవః పక్షివృక్షసరీసృపాః।
రూపమేతదనంతస్య విష్ణోర్భిన్నమివ స్థితం ॥ **47** ॥ 1205

ఏతద్విజానతా సర్వం జగత్స్థావరజంగమం।
ద్రష్టవ్యమాత్మవద్విష్ణుర్యతోఽయం విశ్వరూపధృక్ ॥ **48** ॥ 1206

ఏవం జ్ఞాతే స భగవాననాదిః పరమేశ్వరః।
ప్రసీదత్యచ్యుతస్తస్మిన్ప్రసన్నే క్లేశసంక్షయః ॥ **49** ॥ 1207

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు కోపేన సముత్థాయ వరాసనాత్।
హిరణ్యకశిపుః పుత్రం పదా వక్షస్యతాడయత్ ॥ **50** ॥ 1208

ఉవాచ చ స కోపేన సామర్షః ప్రజ్వలన్నివ।
నిష్పిష్య పాణినా పాణిం హంతుకామో జగద్యథా ॥ **51** ॥ 1209

హిరణ్యకశిపురువాచ

హే విప్రచిత్తే హే రాహో హే బలైష మహార్ణవే।
నాగపాశైర్దృఢైర్బద్ధ్వా క్షిప్యతాం మా విలంబ్యతాం ॥ **52** ॥ 1210

అన్యథా సకలా లోకాస్తథా దైతేయదానవాః।
అనుయాస్యంతి మూఢస్య మతమస్య దురాత్మనః ॥ **53** ॥ 1211

బహుశో వారితోఽస్మాభిరయం పాపస్తథాప్యరేః।
స్తుతిం కరోతి దుష్టానాం వధ ఏవోపకారకః ॥ **54** ॥ 1212

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తతస్తే సత్వరా దైత్యా బద్ధ్వా తం నాగబంధనైః।
భర్తురాజ్ఞాం పురస్కృత్య చిక్షిపుః సలిలార్ణవే ॥ **55** ॥ 1213

తతశ్చచాల చలతా ప్రహ్లాదేన మహార్ణవః।
ఉద్వేలోఽభూత్పరం క్షోభముపేత్య చ సమంతతః ॥ **56** ॥ 1214

భూర్లోకమఖిలం దృష్ట్వా ప్లావ్యమానం మహాంభసా।
హిరణ్యకశిపుర్దైత్యానిదమాహ మహామతే ॥ **57** ॥ 1215

హిరణ్యకశిపురువాచ

దైతేయాః సకలైః శైలైరత్రైవ వరుణాలయే।
నిశ్ఛిద్రైః సర్వశః సర్వైశ్చీయతామేష దుర్మతిః ॥ **58** ॥ 1216

నాగ్నిర్దహతి నైవాయం శస్త్రైశ్ఛిన్నో న చోరగైః।
క్షయం నీతో న వాతేన న విషేణ న కృత్యయా ॥ **59** ॥ 1217

న మాయాభిర్న చైవోచ్చాత్పాతితో న చ దిగ్గజైః।
బాలోఽతిదుష్టచిత్తోఽయం నానేనార్థోఽస్తి జీవతా ॥ **60** ॥ 1218

తదేష తోయమధ్యే తు సమాక్రాంతో మహీధరైః।
తిష్ఠత్వబ్దసహస్రాంతం ప్రాణాన్హాస్యతి దుర్మతిః ॥ **61** ॥ 1219

తతో దైత్యా దానవాశ్చ పర్వతైస్తం మహోదధౌ।
ఆక్రమ్య చయనం చక్రుర్యోజనాని సహస్రశః ॥ **62** ॥ 1220

స చిత్తః పర్వతైరంతః సముద్రస్య మహామతిః।
తుష్టావాహ్నికవేలాయామేకాగ్రమతిరచ్యుతం ॥ **63** ॥ 1221

ప్రహ్లాద ఉవాచ

నమస్తే పుండరీకాక్ష నమస్తే పురుషోత్తమ।
నమస్తే సర్వలోకాత్మన్నమస్తే తిగ్మచక్రిణే ॥ **64** ॥ 1222

నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ గోబ్రాహ్మణహితాయ చ।
జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమో నమః ॥ **65** ॥ 1223

బ్రహ్మత్వే సృజతే విశ్వం స్థితౌ పాలయతే పునః।
రుద్రరూపాయ కల్పాంతే నమస్తుభ్యం త్రిమూర్తయే ॥ **66** ॥ 1224

దేవా యక్షాసురాః సిద్ధా నాగా గంధర్వకిన్నరాః।
పిశాచా రాక్షసాశ్చైవ మనుష్యాః పశవస్తథా ॥ **67** ॥ 1225

పక్షిణః స్థావరాశ్చైవ పిపీలికసరీసృపాః।
భూమ్యాపోఽగ్నిర్నభో వాయుః శబ్దః స్పర్శస్తథా రసః ॥ **68** ॥ 1226

రూపం గంధో మనో బుద్ధిరాత్మా కాలస్తథా గుణాః।
ఏతేషాం పరమార్థశ్చ సర్వమేతత్త్వమచ్యుత ॥ **69** ॥ 1227

విద్యావిద్యే భవాన్సత్యమసత్యం త్వం విషామృతే।
ప్రవృత్తం చ నివృత్తం చ కర్మ వేదోదితం భవాన్ ॥ **70** ॥ 1228

సమస్తకర్మభోక్తా చ కర్మోపకరణాని చ।
త్వమేవ విష్ణో సర్వాణి సర్వకర్మఫలం చ యత్ ॥ **71** ॥ 1229

మయ్యన్యత్ర తథాన్యేషు భూతేషు భువనేషు చ।
తవైవ వ్యాప్తిరైశ్వర్యగుణసంసూచికీ ప్రభో ॥ **72** ॥ 1230

త్వాం యోగినశ్చింతయంతి త్వాం యజంతి చ యాజకాః।
హవ్యకవ్యభుగేకస్త్వం పితృదేవస్వరూపధృక్ ॥ **73** ॥ 1231

రూపం మహత్తే స్థితమత్ర విశ్వం
తతశ్చ సూక్ష్మం జగదేతదీశ।
రూపాణి సర్వాణి చ భూతభేదా -
స్తేష్వంతరాత్మాఖ్యమతీవ సూక్ష్మం ॥ **74** ॥ 1232

తస్మాచ్చ సూక్ష్మాదివిశేషణానా -
మగోచరే యత్పరమాత్మరూపం।
కిమప్యచింత్యం తవ రూపమస్తి
తస్మై నమస్తే పురుషోత్తమాయ ॥ **75** ॥ 1233

సర్వభూతేషు సర్వాత్మన్యా శక్తిరపరా తవ।
గుణాశ్రయా నమస్తస్యై శాశ్వతాయై సురేశ్వర ॥ **76** ॥ 1234

యాతీతగోచరా వాచాం మనసాం చావిశేషణా।
జ్ఞానిజ్ఞానపరిచ్ఛేద్యా తాం వందే స్వేశ్వరీం పరాం ॥ **77** ॥ 1235

ఓం నమో వాసుదేవాయ తస్మై భగవతే సదా।
వ్యతిరిక్తం న యస్యాస్తి వ్యతిరిక్తోఽఖిలస్య యః ॥ **78** ॥ 1236

నమస్తస్మై నమస్తస్మై నమస్తస్మై మహాత్మనే।
నామ రూపం న యస్యైకో యోఽస్తిత్వేనోపలభ్యతే ॥ **79** ॥ 1237

యస్యావతారరూపాణి సమర్చంతి దివౌకసః।
అపశ్యంతః పరం రూపం నమస్తస్మై మహాత్మనే ॥ **80** ॥ 1238

యోఽంతస్తిష్ఠన్నశేషస్య పశ్యతీశః శుభాశుభం।
తం సర్వసాక్షిణం విశ్వం నమస్యే పరేశ్వరం ॥ **81** ॥ 1239

నమోఽస్తు విష్ణవే తస్మై యస్యాభిన్నమిదం జగత్।
ధ్యేయః స జగతామాద్యః స ప్రసీదతు మేఽవ్యయః ॥ **82** ॥ 1240

యత్రోతమేతత్ప్రోతం చ విశ్వమక్షరమవ్యయం।
ఆధారభూతః సర్వస్య స ప్రసీదతు మే హరిః ॥ **83** ॥ 1241

ఓం నమో విష్ణవే తస్మై నమస్తస్మై పునః పునః।
యత్ర సర్వం యతః సర్వం యః సర్వం సర్వసంశ్రయః ॥ **84** ॥ 1242

సర్వగత్వాదనంతస్య స ఏవాహమవస్థితః।
మత్తః సర్వమహం సర్వం మయి సర్వం సనాతనే ॥ **85** ॥ 1243

అహమేవాక్షయో నిత్యః పరమాత్మాత్మసంశ్రయః।
బ్రహ్మసంజ్ఞోఽహమేవాగ్రే తథాంతే చ పరః పుమాన్ ॥ **86** ॥ 1244

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే వింశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఏవం సంచింతయన్విష్ణుమభేదేనాత్మనో ద్విజ।
తన్మయత్వమవాప్యాగ్ర్యం మేనే చాత్మానమచ్యుతం ॥ **1** ॥ 1245

విసస్మార తథాత్మానం నాన్యత్కించిదజానత।
అహమేవావ్యయోఽనంతః పరమాత్మేత్యచింతయత్ ॥ **2** ॥ 1246

తస్య తద్భావనాయోగాత్క్షీణపాపస్య వై క్రమాత్।
శుద్ధేఽంతఃకరణే విష్ణుస్తస్థౌ జ్ఞానమయోఽచ్యుతః ॥ **3** ॥ 1247

యోగప్రభావాత్ప్రహ్లాదే జాతే విష్ణుమయేఽసురే।
చలత్యురగబంధైస్తైర్మైత్రేయ త్రుటితం క్షణాత్ ॥ **4** ॥ 1248

భ్రాంతగ్రాహగణాః సోర్మ్యయౌ క్షోభం మహార్ణవాః।
చచాల చ మహీ సర్వా సశైలవనకాననా ॥ **5** ॥ 1249

స చ తం శైలసంఘాతం దైత్యైర్న్యస్తమధోపరి।
ఉత్క్షిప్య తస్మాత్సలిలాన్నిశ్చక్రామ మహామతిః ॥ **6** ॥ 1250

దృష్ట్వా చ స జగద్భాయో గగనాద్యుపలక్షణం।
ప్రహ్లాదోఽస్మీతి సస్మార పునరాత్మానమాత్మని ॥ **7** ॥ 1251

తుష్టావ చ పునర్ధీమాననాదిం పురుషోత్తమం।
ఏకాగ్రమతిరవ్యగ్రో యతవాక్కాయమానసః ॥ **8** ॥ 1252

ప్రహ్లాద ఉవాచ

ఓం నమః పరమార్థార్థ స్థూలసూక్ష్మ క్షరాక్షర।
వ్యక్తావ్యక్త కలాతీత సకలేశ నిరంజన ॥ **9** ॥ 1253

గుణాంజన గుణాధార నిర్గుణాత్మన్ గుణస్థిత।
మూర్తా మూర్తమహామూర్తే సూక్ష్మమూర్తే స్ఫుటాస్ఫుట ॥ **10** ॥ 1254

కరాలసౌమ్యరూపాత్మన్విద్యాఽవిద్యామయాచ్యుత।
సదసద్రూపసద్భావ సదసద్భావభావన ॥ **11** ॥ 1255

నిత్యానిత్యప్రపంచాత్మన్నిష్ప్రపంచామలాశ్రిత।
ఏకానేక నమస్తుభ్యం వాసుదేవాదికారణ ॥ **12** ॥ 1256

యః స్థూలసూక్ష్మః ప్రకటప్రకాశో
యః సర్వభూతో న చ సర్వభూతః।
విశ్వం యతశ్చైతదవిశ్వహేతో -
ర్నమోఽస్తు తస్మై పురుషోత్తమాయ ॥ **13** ॥ 1257

శ్రీపరాశర ఉవాచ

తస్య తచ్చేతసో దేవః స్తుతిమిత్థం ప్రకుర్వతః।
ఆవిర్బభూవ భగవాన్ పీతాంబరధరో హరిః ॥ **14** ॥ 1258

ససంభ్రమస్తమాలోక్య సముత్థాయాకులాక్షరం।
నమోఽస్తు విష్ణవేత్యేతద్ వ్యాజహారాసకృద్ ద్విజ ॥ **15** ॥ 1259

ప్రహ్లాద ఉవాచ

దేవ ప్రపన్నార్తిహర ప్రసాదం కురు కేశవ।
అవలోకనదానేన భూయో మాం పావయాచ్యుత ॥ **16** ॥ 1260

శ్రీభగవానువాచ

కుర్వతస్తే ప్రసన్నోఽహం భక్తిమవ్యభిచారిణీం।
యథాభిలషితో మత్తః ప్రహ్లాద వ్రియతాం వరః ॥ **17** ॥ 1261

ప్రహ్లాద ఉవాచ

నాథ యోనిసహస్రేషు యేషు యేషు వ్రజామ్యహం।
తేషు తేష్వచ్యుతాభక్తిరచ్యుతాస్తు సదా త్వయి ॥ **18** ॥ 1262

యా ప్రీతిరవివేకానాం విషయేష్వనపాయినీ।
త్వామనుస్మరతః సా మే హృదయాన్మాపసర్పతు ॥ **19** ॥ 1263

శ్రీభగవానువాచ

మయి భక్తిస్తవాస్త్యేవ భూయోఽప్యేవం భవిష్యతి।
వరస్తు మత్తః ప్రహ్లాద వ్రియతాం యస్తవేప్సితః ॥ **20** ॥ 1264

ప్రహ్లాద ఉవాచ

మయి ద్వేషానుబంధోఽభూత్సంస్తుతావుద్యతే తవ।
మత్పితుస్తత్కృతం పాపం దేవ తస్య ప్రణశ్యతు ॥ **21** ॥ 1265

శస్త్రాణి పాతితాన్యంగే క్షిప్తో యచ్చాగ్నిసంహతౌ।
దంశితశ్చోరగైర్దత్తం యద్విషం మమ భోజనే ॥ **22** ॥ 1266

బద్ధా సముద్రే యత్క్షిప్తో యచ్చితోఽస్మి శిలోచ్చయైః।
అన్యాని చాప్యసాధూని యాని పిత్రా కృతాని మే ॥ **23** ॥ 1267

త్వయి భక్తిమతో ద్వేషాదఘం తత్సంభవం చ యత్।
త్వత్ప్రసాదాత్ప్రభో సద్యస్తేన ముచ్యేత మే పితా ॥ **24** ॥ 1268

శ్రీభగవానువాచ

ప్రహ్లాద సర్వమేతత్తే మత్ప్రసాదాద్భవిష్యతి।
అన్యచ్చ తే వరం దద్మి వ్రియతామసురాత్మజ ॥ **25** ॥ 1269

ప్రహ్లాద ఉవాచ

కృతకృత్యోఽస్మి భగవన్వరేణానేన యత్త్వయి ।
భవిత్రీ త్వత్ప్రసాదేన భక్తిరవ్యభిచారిణీ ॥ **26** ॥ 1270

ధర్మార్థకామైః కిం తస్య ముక్తిస్తస్య కరే స్థితా ।
సమస్తజగతాం మూలే యస్య భక్తిః స్థిరా త్వయి ॥ **27** ॥ 1271

శ్రీభగవానువాచ

యథా తే నిశ్చలం చేతో మయి భక్తిసమన్వితం ।
తథా త్వం మత్ప్రసాదేన నిర్వాణం పరమాప్స్యసి ॥ **28** ॥ 1272

శ్రీపరాశర ఉవాచ

ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే విష్ణుస్తస్య మైత్రేయ పశ్యతః ।
స చాపి పునరాగమ్య ववందే చరణౌ పితుః ॥ **29** ॥ 1273

తం పితా మూర్ధ్న్యుపాఘ్రాయ పరిష్వజ్య చ పీడితం ।
జీవసీత్యాహ వత్సేతి బాష్పార్ద్రనయనో ద్విజ ॥ **30** ॥ 1274

ప్రీతిమాంశ్చాఽభవత్తస్మిన్ననుతాపీ మహాసురః ।
గురుపిత్రోశ్చకారైవం శుశ్రూషాం సోఽపి ధర్మవిత్ ॥ **31** ॥ 1275

పితర్యుపరతిం నీతే నరసింహస్వరూపిణా ।
విష్ణునా సోఽపి దైత్యానాం మైత్రేయాభూత్పతిస్తతః ॥ **32** ॥ 1276

తతో రాజ్యద్యుతిం ప్రాప్య కర్మశుద్ధికరీం ద్విజ ।
పుత్రపౌత్రాంశ్చ సుబహూనవాప్యైశ్వర్యమేవ చ ॥ **33** ॥ 1277

క్షీణాధికారః స యదా పుణ్యపాపవివర్జితః ।
తదా స భగవద్ధ్యానాత్పరం నిర్వాణమాప్తవాన్ ॥ **34** ॥ 1278

ఏవంప్రభావో దైత్యోఽసౌ మైత్రేయాసీన్మహామతిః।
ప్రహ్లాదో భగవద్భక్తో యం త్వం మామనుపృచ్ఛసి ॥ **35** ॥ 1279

యస్త్వేతచ్చరితం తస్య ప్రహ్లాదస్య మహాత్మనః।
శృణోతి తస్య పాపాని సద్యో గచ్ఛంతి సంక్షయం ॥ **36** ॥ 1280

అహోరాత్రకృతం పాపం ప్రహ్లాదచరితం నరః।
శృణ్వన్ పఠంశ్చ మైత్రేయ వ్యపోహతి న సంశయః ॥ **37** ॥ 1281

పౌర్ణమాస్యామమావాస్యామష్టమ్యామథ వా పఠన్।
ద్వాదశ్యాం వా తదాప్నోతి గోప్రదానఫలం ద్విజ ॥ **38** ॥ 1282

ప్రహ్లాదం సకలాపత్సు యథా రక్షితవాన్హరిః।
తథా రక్షతి యస్తస్య శృణోతి చరితం సదా ॥ **39** ॥ 1283

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే వింశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే ఏకవింశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

సంహ్లాదపుత్ర ఆయుష్మాంఛిబిర్బాష్కల ఏవ చ।
విరోచనస్తు ప్రాహ్లాదిర్బలిర్జజ్ఞే విరోచనాత్ ॥ **1** ॥ 1284

బలేః పుత్రశతం త్వాసీద్బాణజ్యేష్ఠం మహామునే।
హిరణ్యాక్షసుతాశ్చాసన్సర్వ ఏవ మహాబలాః ॥ **2** ॥ 1285

ఉత్కురః శకునిశ్చైవ భూతసంతాపనస్తథా।
మహానాభో మహాబాహుః కాలనాభస్తథాపరః ॥ **3** ॥ 1286

అభవందనుపుత్రాశ్చ ద్విమూర్ధా శంబరస్తథా।
అయోముఖః శంకుశిరాః కపిలః శంకరస్తథా ॥ **4** ॥ 1287

ఏకచక్రో మహాబాహుస్తారకశ్చ మహాబలః।
స్వర్భానుర్వృషపర్వా చ పులోమశ్చ మహాబలః ॥ **5** ॥ 1288

ఏతే దనోః సుతాః ఖ్యాతా విప్రచిత్తిశ్చ వీర్యవాన్ ॥ **6** ॥ 1289

స్వర్భానోస్తు ప్రభా కన్యా శర్మిష్ఠా వార్షపర్వణీ।
ఉపదానీ హయశిరాః ప్రఖ్యాతా వరకన్యకాః ॥ **7** ॥ 1290

వైశ్వానరసుతే చోభే పులోమా కాలకా తథా।
ఉభే సుతే మహాభాగే మారీచేస్తు పరిగ్రహః ॥ **8** ॥ 1291

తాభ్యాం పుత్రసహస్రాణి షష్టిర్దానవసత్తమాఃl
పౌలోమాః కాలకేయాశ్చ మారీచతనయాఃస్మృతాఃll 9 ll 1292

తతోఽపరే మహావీర్యా దారుణాస్త్వతినిర్ఘృణాఃl
సింహికాయామథోత్పన్నా విప్రచిత్తేః సుతాస్తథాll 10 ll 1293

వ్యంశఃశల్యశ్చ బలవాన్ నభశ్చైవ మహాబలఃl
వాతాపీ నముచిశ్చైవ ఇల్వలఃఖసృమస్తథాll 11 ll 1294

అంధకో నరకశ్చైవ కాలనాభస్తథైవ చl
స్వర్భానుశ్చ మహావీర్యో వక్త్రయోధీ మహాసురఃll 12 ll 1295

ఏతే వై దానవాఃశ్రేష్ఠా దనువంశవివర్ద్ధనాఃl
ఏతేషాం పుత్రపౌత్రాశ్చ శతశోఽథ సహస్రశఃll 13 ll 1296

ప్రహ్లాదస్య తు దైత్యస్య నివాతకవచాఃకులేl
సముత్పన్నాఃసుమహతా తపసా భావితాత్మనఃll 14 ll 1297

షట్ సుతాఃసుమహాసత్త్వాస్తామ్రాయాఃపరికీర్తితాఃl
శుకీ శ్యేనీ చ భాసీ చ సుగ్రీవీశుచిగృధ్రికాఃll 15 ll 1298

శుకీ శుకానజనయదులూకప్రత్యులూకికాన్l
శ్యేనీ శ్యేనాంస్తథా భాసీ భాసాన్గృధ్రాంశ్చ గృధ్ర్యపిll 16 ll 1299

శుచ్యౌదకాన్పక్షిగణాన్సుగ్రీవీ తు వ్యజాయతl
అశ్వానుష్ట్రాన్గర్దభాంశ్చ తామ్రావంశఃప్రకీర్తితఃll 17 ll 1300

వినతాయాస్తు ద్వౌ పుత్రౌ విఖ్యాతౌ గరుడారుణౌl
సుపర్ణఃపతతాం శ్రేష్ఠో దారుణఃపన్నగాశనఃll 18 ll 1301

సురసాయాం సహస్రం తు సర్పాణామమితౌజసాంl
అనేకశిరసాం బ్రహ్మన్ ఖేచరాణాం మహాత్మనాంll 19 ll 1302

కాద్రవేయాస్తు బలినః సహస్రమమితౌజసః।
సుపర్ణవశగా బ్రహ్మన్ జజ్ఞిరే నైకమస్తకాః ॥ **20** ॥ 1303

తేషాం ప్రధానభూతాస్తు శేషవాసుకితక్షకాః।
శంఖశ్వేతో మహాపద్మః కంబలాశ్వతరౌ తథా ॥ **21** ॥ 1304

ఏలాపుత్రస్తథా నాగః కర్కోటకధనంజయౌ।
ఏతే చాన్యే చ బహవో దందశూకా విషోల్బణాః ॥ **22** ॥ 1305

గణం క్రోధవశం విద్ధి తస్యాః సర్వే చ దంష్ట్రిణః।
స్థలజాః పక్షిణోఽబ్జాశ్చ దారుణాః పిశితాశనాః ॥ **23** ॥ 1306

క్రోధా తు జనయామాస పిశాచాంశ్చ మహాబలాన్।
గాస్తు వై జనయామాస సురభిర్మహిషాంస్తథా।
ఇరావృక్షలతావల్లీస్తృణజాతీశ్చ సర్వశః ॥ **24** ॥ 1307

ఖసా తు యక్షరక్షాంసి మునిరప్సరసస్తథా।
అరిష్టా తు మహాసత్త్వాన్ గంధర్వాన్సమజీజనత్ ॥ **25** ॥ 1308

ఏతే కశ్యపదాయాదాః కీర్తితాః స్థాణుజంగమాః।
తేషాం పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ శతశోఽథ సహస్రశః ॥ **26** ॥ 1309

ఏష మన్వంతరే సర్గో బ్రహ్మాన్స్వారోచిషే స్మృతః ॥ **27** ॥ 1310

వైవస్వతే చ మహతి వారుణే వితతే కృతౌ।
జుహ్వానస్య బ్రహ్మణో వై ప్రజాసర్గ ఇహోచ్యతే ॥ **28** ॥ 1311

పూర్వం యత్ర తు సప్తర్షీనుత్పన్నాన్సప్తమానసాన్।
పితృత్వే కల్పయామాస స్వయమేవ పితామహః।
గంధర్వభోగిదేవానాం దానవానాం చ సత్తమ ॥ **29** ॥ 1312

దితిర్వినష్టపుత్రా వై తోషయామాస కాశ్యపం ।
తయా చారాధితః సమ్యక్ కాశ్యపస్తపతాం వరః ॥ **30** ॥ 1313

వరేణచ్ఛందయామాస సా చ వవ్రే తతో వరం ।
పుత్రమింద్రవధార్థాయ సమర్థమమితౌజసం ॥ **31** ॥ 1314

స చ తస్మై వరం ప్రాదాద్భార్యాయై మునిసత్తమః ।
దత్త్వా చ వరమత్యుగ్రం కశ్యపస్తామువాచ హ ॥ **32** ॥ 1315

శక్రం పుత్రో నిహంతా తే యది గర్భం శరచ్ఛతం ।
సమాహితాతిప్రయతా శౌచినీ ధారయిష్యసి ॥ **33** ॥ 1316

ఇత్యేవముక్త్వా తాం దేవీం సంగతః కశ్యపో మునిః ।
దధార సా చ తం గర్భం సమ్యక్శౌచసమన్వితా ॥ **34** ॥ 1317

గర్భమాత్మవధార్థాయ జ్ఞాత్వా తం మఘవానపి ।
శుశ్రూషుస్తామథాగచ్ఛద్వినయాదమరాధిపః ॥ **35** ॥ 1318

తస్యాశ్చైవాంతరప్రేప్సురతిష్ఠత్పాకశాసనః ।
ఊనే వర్షశతే చాస్యా దదర్శాంతరమాత్మనా ॥ **36** ॥ 1319

అకృత్వా పాదయోః శౌచం దితిః శయనమావిశత్ ।
నిద్రా చాహారయామాస తస్యాః కుక్షిం ప్రవిశ్య సః ॥ **37** ॥ 1320

వజ్రపాణిర్మహాగర్భం చిచ్ఛేదాథ స సప్తధా ।
సంపీడ్యమానో వజ్రేణ స రురోదాతిదారుణం ॥ **38** ॥ 1321

మా రోదీరితి తం శక్రః పునః పునరభాషత ।
సోఽభవత్సప్తధా గర్భస్తమింద్రః కుపితః పునః ॥ **39** ॥ 1322

ఏకైకం సప్తధా చక్రే వజ్రేణారివిదారిణా ।
మరుతో నామ దేవాస్తే బభూవురతివేగినః ॥ **40** ॥ 1323

యదుక్తం వై భగవతా తేనైవ మరుతోఽభవన్ ।
దేవా ఏకోనపంచాశత్సహాయా వజ్రపాణినః ॥ **41** ॥ 1324

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే ఏకవింశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమేంఽశే ద్వావింశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ

యదాభిషిక్తః స పృథుః పూర్వం రాజ్యే మహర్షిభిః।
తతః క్రమేణ రాజ్యాని దదౌ లోకపితామహః ॥ **1** ॥ 1325

నక్షత్రగ్రహవిప్రాణాం వీరుధాం చాప్యశేషతః।
సోమం రాజ్యే దధద్బ్రహ్మా యజ్ఞానాం తపసామపి ॥ **2** ॥ 1326

రాజ్ఞాం వైశ్రవణం రాజ్యే జలానాం వరుణం తథా।
ఆదిత్యానాం పతిం విష్ణుం వసూనామథ పావకం ॥ **3** ॥ 1327

ప్రజాపతీనాం దక్షం తు వాసవం మరుతామపి।
దైత్యానాం దానవానాం చ ప్రహ్లాదమధిపం దదౌ ॥ **4** ॥ 1328

పితౄణాం ధర్మరాజం తం యమం రాజ్యేఽభ్యషేచయత్।
ఐరావతం గజేంద్రాణామశేషాణాం పతిం దదౌ ॥ **5** ॥ 1329

పతత్త్రిణాం తు గరుడం దేవానామపి వాసవం।
ఉచ్చైఃశ్రవసమశ్వానాం వృషభం తు గవామపి ॥ **6** ॥ 1330

మృగాణాం చైవ సర్వేషాం రాజ్యే సింహం దదౌ ప్రభుః।
శేషం తు దందశూకానామకరోత్పతిమవ్యయః ॥ **7** ॥ 1331

హిమాలయం స్థావరాణాం మునీనాం కపిలం మునిం।
నఖినాం దంష్ట్రిణాం చైవ మృగాణాం వ్యాఘ్రమీశ్వరం ॥ **8** ॥ 1332

వనస్పతీనాం రాజానాం ప్లక్షమేవాభ్యషేచయత్ ।
ఏవమేవాన్యజాతీనాం ప్రాధాన్యేనాకరోత్ప్రభూన్ ॥ **9** ॥ 1333

ఏవం విభజ్య రాజ్యాని దిశాం పాలాననంతరం ।
ప్రజాపతిపతిర్బ్రహ్మా స్థాపయామాస సర్వతః ॥ **10** ॥ 1334

పూర్వస్యాం దిశి రాజానం వైరాజస్య ప్రజాపతేః ।
దిశాపాలం సుధన్వానం సుతం వై సోఽభ్యషేచయత్ ॥ **11** ॥ 1335

దక్షిణస్యాం దిశి తథా కర్దమస్య ప్రజాపతేః ।
పుత్రం శంఖపదం నామ రాజానం సోఽభ్యషేచయత్ ॥ **12** ॥ 1336

పశ్చిమస్యాం దిశి తథా రజసః పుత్రమచ్యుతం ।
కేతుమంతం మహాత్మానం రాజానం సోఽభ్యషేచయత్ ॥ **13** ॥ 1337

తథా హిరణ్యరోమాణం పర్జన్యస్య ప్రజాపతేః ।
ఉదీచ్యాం దిశి దుర్ధ్దర్షం రాజానమభ్యషేచయత్ ॥ **14** ॥ 1338

తైరియం పృథివీ సర్వా సప్తద్వీపా సపత్తనా ।
యథాప్రదేశమద్యాపి ధర్మతః పరిపాల్యతే ॥ **15** ॥ 1339

ఏతే సర్వే ప్రవృత్తస్య స్థితౌ విష్ణోర్మహాత్మనః ।
విభూతిభూతా రాజానో యే చాన్యే మునిసత్తమ ॥ **16** ॥ 1340

యే భవిష్యంతి యే భూతాః సర్వే భూతేశ్వరా ద్విజ ।
తే సర్వే సర్వభూతస్య విష్ణోరంశా ద్విజోత్తమ ॥ **17** ॥ 1341

యే తు దేవాధిపతయో యే చ దైత్యాధిపాస్తథా ।
దానవానాం చ యే నాథా యే నాథాః పిశితాశినాం ॥ **18** ॥ 1342

పశూనాం యే చ పతయః పతయో యే చ పక్షిణాం ।
మనుష్యాణాం చ సర్వాణాం నాగానామధిపాశ్చ యే ॥ **19** ॥ 1343

వృక్షాణాం పర్వతానాం చ గ్రహాణాం చాపి యేఽధిపాః।
అతీతా వర్త్తమానాశ్చ యే భవిష్యంతి చాపరే।
తే సర్వే సర్వభూతస్య విష్ణోరంశసముద్భవాః ॥ **20** ॥ 1344

న హి పాలనసామర్థ్యమృతే సర్వేశ్వరం హరిం।
స్థితం స్థితౌ మహాప్రాజ్ఞ భవత్యన్యస్య కస్యచిత్ ॥ **21** ॥ 1345

సృజత్యేష జగత్సృష్టౌ స్థితౌ పాతి సనాతనః।
హంతి చైవాంతకత్వేన రజః సత్త్వాదిసంశ్రయః ॥ **22** ॥ 1346

చతుర్విభాగః సంసృష్టౌ చతుర్ధా సంస్థితః స్థితౌ।
ప్రలయం చ కరోత్యంతే చతుర్భేదో జనార్దనః ॥ **23** ॥ 1347

ఏకేనాంశేన బ్రహ్మాసౌ భవత్యవ్యక్తమూర్తిమాన్।
మరీచిమిశ్రాః పతయః ప్రజానాం చాన్యభాగశః ॥ **24** ॥ 1348

కాలస్తృతీయస్తస్యాంశః సర్వభూతాని చాపరః।
ఇత్థం చతుర్ధా సంసృష్టౌ వర్త్తతేఽసౌ రజోగుణః ॥ **25** ॥ 1349

ఏకాంశేనాస్థితో విష్ణుః కరోతి ప్రతిపాలనం।
మన్వాదిరూపశ్చాన్యేన కాలరూపోఽపరేణ చ ॥ **26** ॥ 1350

సర్వభూతేషు చాన్యేన సంస్థితః కురుతే స్థితిం।
సత్త్వం గుణం సమాశ్రిత్య జగతః పురుషోత్తమః ॥ **27** ॥ 1351

ఆశ్రిత్య తమసో వృత్తిమంతకాలే తథా పునః।
రుద్రస్వరూపో భగవానేకాంశేన భవత్యజః ॥ **28** ॥ 1352

అగ్న్యంతకాదిరూపేణ భాగేనాన్యేన వర్త్తతే।
కాలస్వరూపో భాగో యస్సర్వభూతాని చాపరః ॥ **29** ॥ 1353

వినాశం కుర్వతస్తస్య చతుర్ధ్వం మహాత్మనః।
విభాగకల్పనా బ్రహ్మన్ కథ్యతే సార్వకాలికీ ॥ **30** ॥ 1354

బ్రహ్మా దక్షాదయః కాలస్తథైవాఖిలజంతవః।
విభూతయో హరేరేతా జగతః సృష్టిహేతవః ॥ **31** ॥ 1355

విష్ణుర్మన్వాదయః కాలః సర్వభూతాని చ ద్విజ।
స్థితేర్నిమిత్తభూతస్య విష్ణోరేతా విభూతయః ॥ **32** ॥ 1356

రుద్రః కాలాంతకాద్యాశ్చ సమస్తాశ్చైవ జంతవః।
చతుర్ధా ప్రలయాయైతా జనార్దనవిభూతయః ॥ **33** ॥ 1357

జగదాదౌ తథా మధ్యే సృష్టిరాప్రలయాద్ ద్విజ।
ధాత్రా మరీచిమిశ్రైశ్చ క్రియతే జంతుభిస్తథా ॥ **34** ॥ 1358

బ్రహ్మా సృజత్యాదికాలే మరీచిప్రముఖాస్తతః।
ఉత్పాదయంత్యపత్యాని జంతవశ్చ ప్రతిక్షణం ॥ **35** ॥ 1359

కాలేన న వినా బ్రహ్మా సృష్టినిష్పాదకో ద్విజ।
న ప్రజాపతయః సర్వే న చైవాఖిలజంతవః ॥ **36** ॥ 1360

ఏవమేవ విభాగోఽయం స్థితావప్యుపదిశ్యతే।
చతుర్ధా తస్య దేవస్య మైత్రేయ ప్రలయే తథా ॥ **37** ॥ 1361

యత్కించిత్సృజ్యతే యేన సత్త్వజాతేన వై ద్విజ।
తస్య సృజ్యస్య సంభూతౌ తత్సర్వం వై హరేస్తనుః ॥ **38** ॥ 1362

హంతి యావచ్చ యత్కించిత్సత్త్వం స్థావరజంగమం।
జనార్దనస్య తద్రౌద్రం మైత్రేయాంతకరం వపుః ॥ **39** ॥ 1363

ఏవమేష జగత్సృష్టా జగత్పాతా తథా జగత్।
జగద్భక్షయితా దేవః సమస్తస్య జనార్దనః ॥ **40** ॥ 1364

సృష్టిస్థిత్యంతకాలేషు త్రిధైవం సంప్రవర్తతే ।
గుణప్రవృత్త్యా పరమం పదం తస్యాగుణం మహత్ ॥ **41** ॥ 1365

తచ్చ జ్ఞానమయం వ్యాపి స్వసంవేద్యమనౌపమం ।
చతుష్ప్రకారం తదపి స్వరూపం పరమాత్మనః ॥ **42** ॥ 1366

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

చతుష్ప్రకారతాం తస్య బ్రహ్మభూతస్య హే మునే ।
మమాచక్ష్వ యథాన్యాయం యదుక్తం పరమం పదం ॥ **43** ॥ 1367

శ్రీపరాశర ఉవాచ

మైత్రేయ కారణం ప్రోక్తం సాధనం సర్వవస్తుషు ।
సాధ్యం చ వస్త్వభిమతం యత్సాధయితుమాత్మనః ॥ **44** ॥ 1368

యోగినో ముక్తికామస్య ప్రాణాయామాదిసాధనం ।
సాధ్యం చ పరమం బ్రహ్మ పునర్నావర్తతే యతః ॥ **45** ॥ 1369

సాధనాలంబనం జ్ఞానం ముక్తయే యోగినాం హి యత్ ।
స భేదః ప్రథమస్తస్య బ్రహ్మభూతస్య వై మునే ॥ **46** ॥ 1370

యుంజతః క్లేశముక్త్యర్థం సాధ్యం యద్బ్రహ్మ యోగినః ।
తదాలంబనవిజ్ఞానం ద్వితీయోంఽశో మహామునే ॥ **47** ॥ 1371

ఉభయోస్త్వవిభాగేన సాధ్యసాధనయోర్హి యత్ ।
విజ్ఞానమద్వైతమయం తద్భాగోఽన్యో మయోదితః ॥ **48** ॥ 1372

జ్ఞానత్రయస్య వై తస్య విశేషో యో మహామునే ।
తన్నిరాకరణద్వారా దర్శితాత్మస్వరూపవత్ ॥ **49** ॥ 1373

నిర్వ్యాపారమనాఖ్యేయం వ్యాప్తిమాత్రమనూపమం ।
ఆత్మసంబోధవిషయం సత్తామాత్రమలక్షణం ॥ **50** ॥ 1374

ప్రశాంతమభయం శుద్ధం దుర్విభావ్యమసంశ్రయం।
విష్ణోర్జ్ఞానమయస్యోక్తం తజ్జ్ఞానం బ్రహ్మసంజ్ఞితం ॥ **51** ॥ 1375

తత్ర జ్ఞాననిరోధేన యోగినో యాంతి యే లయం।
సంసారకర్షణోప్తా తే యాంతి నిర్బీజతాం ద్విజ ॥ **52** ॥ 1376

ఏవంప్రకారమమలం నిత్యం వ్యాపకమక్షయం।
సమస్తహేయరహితం విష్ణ్వాఖ్యం పరమం పదం ॥ **53** ॥ 1377

తద్బ్రహ్మ పరమం యోగీ యతో నావర్త్తతే పునః।
శ్రయత్యపుణ్యోపరమే క్షీణక్లేశోఽతినిర్మలః ॥ **54** ॥ 1378

ద్వే రూపే బ్రహ్మణస్తస్య మూర్త్తం చామూర్తమేవ చ।
క్షరాక్షరస్వరూపే తే సర్వభూతేష్వవస్థితే ॥ **55** ॥ 1379

అక్షరం తత్పరం బ్రహ్మ క్షరం సర్వమిదం జగత్।
ఏకదేశస్థితస్యాగ్నేర్జ్యోత్స్నా విస్తారిణీ యథా।
పరస్య బ్రహ్మణః శక్తిస్తథేదమఖిలం జగత్ ॥ **56** ॥ 1380

తత్రాప్యాసన్నదూరత్వాద్బహుత్వస్వల్పతామయః।
జ్యోత్స్నాభేదోఽస్తి తచ్ఛక్తేస్తద్వన్మైత్రేయ విద్యతే ॥ **57** ॥ 1381

బ్రహ్మవిష్ణుశివా బ్రహ్మన్ప్రధానా బ్రహ్మశక్తయః।
తతశ్చ దేవా మైత్రేయ న్యూనా దక్షాదయస్తతః ॥ **58** ॥ 1382

తతో మనుష్యాః పశవో మృగపక్షిసరీసృపాః।
న్యూనాన్యూనతరాశ్చైవ వృక్షగుల్మాదయస్తథా ॥ **59** ॥ 1383

తదేతదక్షరం నిత్యం జగన్మునివరాఖిలం।
ఆవిర్భావతిరోభావజన్మనాశవికల్పవత్ ॥ **60** ॥ 1384

సర్వశక్తిమయో విష్ణుః స్వరూపం బ్రహ్మణః పరం।
మూర్త్తం యద్యోగిభిః పూర్వం యోగారంభేషు చింత్యతే ॥ **61** ॥ 1385

సాలంబనో మహాయోగః సబీజో యత్ర సంస్థితః।
మనస్యవ్యాహతే సమ్యగ్యుంజతాం జాయతే మునే ॥ **62** ॥ 1386

స పరః పరశక్తీనాం బ్రహ్మణః సమనంతరం।
మూర్త్తం బ్రహ్మ మహాభాగ సర్వబ్రహ్మమయో హరిః ॥ **63** ॥ 1387

తత్ర సర్వమిదం ప్రోతమోతం చైవాఖిలం జగత్।
తతో జగజ్జగత్తస్మిన్స జగచ్చాఖిలం మునే ॥ **64** ॥ 1388

క్షరాక్షరమయో విష్ణుర్బిభర్త్యఖిలమీశ్వరః।
పురుషావ్యాకృతమయం భూషణాస్త్రస్వరూపవత్ ॥ **65** ॥ 1389

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ

భూషణాస్త్రస్వరూపస్థం యచ్చైతదఖిలం జగత్।
బిభర్త్తి భగవాన్విష్ణుస్తన్మమాఖ్యాతుమర్హసి ॥ **66** ॥ 1390

శ్రీపరాశర ఉవాచ

నమస్కృత్యాప్రమేయాయ విష్ణవే ప్రభవిష్ణవే।
కథయామి యథాఖ్యాతం వసిష్ఠేన మమాభవత్ ॥ **67** ॥ 1391

ఆత్మానమస్య జగతో నిర్లేపమగుణామలం।
బిభర్త్తి కౌస్తుభమణిస్వరూపం భగవాన్హరిః ॥ **68** ॥ 1392

శ్రీవత్ససంస్థానధరమనంతేన సమాశ్రితం।
ప్రధానం బుద్ధిరప్యస్తే గదారూపేణ మాధవే ॥ **69** ॥ 1393

భూతాదిమింద్రియాదిం చ ద్విధాహంకారమీశ్వరః।
బిభర్త్తి శంఖరూపేణ శార్ఙ్గరూపేణ చ స్థితం ॥ **70** ॥ 1394

చలత్స్వరూపమత్యంతం జవేనాంతరితానిలం।
చక్రస్వరూపం చ మనో ధత్తే విష్ణుకరే స్థితం ॥ **71** ॥ 1395

పంచరూపా తు యా మాలా వైజయంతీ గదాభృతః।
సా భూతహేతుసంఘాతా భూతమాలా చ వై ద్విజ ॥ **72** ॥ 1396

యానీంద్రియాణ్యశేషాణి బుద్ధికర్మాత్మకాని వై।
శరరూపాణ్యశేషాణి తాని ధత్తే జనార్దనః ॥ **73** ॥ 1397

బిభర్తి యచ్చాసిరత్నమచ్యుతోఽత్యంతనిర్మలం।
విద్యామయం తు తజ్జ్ఞానమవిద్యాకోశసంస్థితం ॥ **74** ॥ 1398

ఇత్థం పుమాన్ప్రధానం చ బుద్ధ్యహంకారమేవ చ।
భూతాని చ హృషీకేశే మనః సర్వేంద్రియాణి చ।
విద్యావిద్యే చ మైత్రేయ సర్వమేతత్సమాశ్రితం ॥ **75** ॥ 1399

అస్త్రభూషణసంస్థానస్వరూపం రూపవర్జితః।
బిభర్తి మాయారూపోఽసౌ శ్రేయసే ప్రాణినాం హరిః ॥ **76** ॥ 1400

సవికారం ప్రధానం చ పుమాంసమఖిలం జగత్।
బిభర్తి పుండరీకాక్షస్తదేవం పరమేశ్వరః ॥ **77** ॥ 1401

యావిద్యా యా తథావిద్యా యత్సద్యచ్చాసదవ్యయం।
తత్సర్వం సర్వభూతేశే మైత్రేయ మధుసూదనే ॥ **78** ॥ 1402

కలాకాష్ఠానిమేషాదిదినర్త్వయనహాయనైః।
కాలస్వరూపో భగవానపాపో హరిరవ్యయః ॥ **79** ॥ 1403

భూర్లోకోఽథ భువర్లోకః స్వర్లోకో మునిసత్తమ।
మహర్జనస్తపః సత్యం సప్త లోకా ఇమే విభుః ॥ **80** ॥ 1404

లోకాత్మమూర్తిః సర్వేషాం పూర్వేషామపి పూర్వజః।
ఆధారః సర్వవిద్యానాం స్వయమేవ హరిః స్థితః ॥ **81** ॥ 1405

దేవమానుషపశ్వాదిస్వరూపైర్బహుభిః స్థితః।
తతః సర్వేశ్వరోఽనంతో భూతమూర్తిరమూర్తిమాన్ ॥ **82** ॥ 1406

ఋచో యజూంషి సామాని తథైవాథర్వణాని వై।
ఇతిహాసోపవేదాశ్చ వేదాంతేషు తథోక్తయః ॥ **83** ॥ 1407

వేదాంగాని సమస్తాని మన్వాదిగదితాని చ।
శాస్త్రాణ్యశేషాణ్యాఖ్యానాన్యనువాకాశ్చ యే క్వచిత్ ॥ **84** ॥ 1408

కావ్యాలాపాశ్చ యే కేచిద్గీతకాన్యఖిలాని చ।
శబ్దమూర్తిధరస్యైతద్వపుర్విష్ణోర్మహాత్మనః ॥ **85** ॥ 1409

యాని మూర్తాన్యమూర్తాని
యాన్యత్రాన్యత్ర వా క్వచిత్।
సంతి వై వస్తుజాతాని
తాని సర్వాణి తద్వపుః ॥ **86** ॥ 1410

అహం హరిః సర్వమిదం జనార్దనో
నాన్యత్తతః కారణకార్యజాతం।
ఈదృజ్మనో యస్య న తస్య భూయో
భవోద్భవా ద్వంద్వగదా భవంతి ॥ **87** ॥ 1411

ఇత్యేష తేంఽశః ప్రథమః పురాణస్యాస్య వై ద్విజ।
యథావత్కథితో యస్మింశ్రుతే పాపైః ప్రముచ్యతే ॥ **88** ॥ 1412

కార్తిక్యాం పుష్కరస్నానే ద్వాదశాబ్దేన యత్ఫలం।
తదస్య శ్రవణాత్సర్వం మైత్రేయాప్నోతి మానవః ॥ **89** ॥ 1413

దేవర్షిపితృగంధర్వయక్షాదీనాం చ సంభవం ।
భవంతి శృణ్వతః పుంసో దేవాద్యా వరదా మునే ॥ **90** ॥ 1414

॥ ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమేంఽశే ద్వావింశోఽధ్యాయః ॥